

708

4082

TAGORE REFERENCE
AND
RESEARCH CENTRE
BANDAR ROAD
VIJAYAWADA-2.

Saraswati Series No. 33.

SRI

KUVALAYASWACHARITRAMU

BY
Savaram China Narayana Nayaka

Reprinted from

THE SARASWATI MAGAZINE.

FIRST EDITION.

COCANADA:

ED BY S. RAYULU, AT THE BALASARASWATI PRESS
PUBLISHED BY THE EDITOR "THE SARASWATI."

1904

hts reserved.]

[Price. Rs. 0-8-0.

సరస్వత్యసుబంధము. 30 య.

4082

శ్రీ

కు వలయాశ్వాచరిత్రము.

ఇది

సవరము చిననారాయణనాయక ప్రణీతము.

(సరస్వతీపత్రికనుండి పునఃముద్రితము)

ముద్రాక్షరము.

కాకినాడ:

శ్రీబాలసరస్వతీముద్రాక్షరశాల.

1903

వెల 8 అణాలు.

All rights reserved.

పీఠిక.

ఈ కుసలయాశ్వచరిత్రము సవరమునా రాయణనాయకునిచే రచియింపబడి నారాయణఘోషాలన కంకితమియ్యబడినది. కృతికతాకీకృతిపతి పెంపుడుతండ్రి. ఇతఁడు తనవంశమునకుఁ గూటస్థునిగా నూర్వుని వర్ణించుటచేత త్కృతియుఁ డనియే పోయియున్నది. కాని నాయకపదమేలవచ్చెనో తెలియకున్నది. మనదేశమంకినా యకపదము తఱచు శూద్రులయందుఁ గలదు. మఱియును మనదేశమున నచ్చటచ్చట బొబ్బిలిపాటగాండ్రుపాడు పాటలలో తిమ్మరాజుపాటలో “సవరము నారప్ప” యనువాని చరిత్రకొంతగలదు. ఆనారప్పయే యీకృతిపతి యేమోయని శంకవొడ ముచున్నది. ఈకృతిపతితండ్రిపేరు తిమ్మరాజు. ఈతిమ్మరాజు మిక్కిలిప్రసిద్ధుఁ డు. ఎంతవఱకునిజఁగా తెలియదు. మఱియు నీకవి కాశ్యపగోత్రజుఁడౌటగూడ నాయకపదపక్షమునే సూచింపఁచుచున్నది. వీరియొక్కఁడు గంతోక్తముగా త్కృతియుల క్రింద నర్ణయింపఁకొనినప్పుడు మనమును త్కృతియులనకితీరదు. ఈకవి తనపూర్వులను నర్ణించినచద్యములు చూడఁగా వీరవేంకటయథములలోఁ దురుష్కరాజుల నోడించినట్లును సీస్తారదేశము పరిపాలించినట్లును గనబడుచున్నది. తనకన్నతండ్రికి సవతితమ్ముండును తనకుఁ బెంపుడుతండ్రియునగు కృతిపతినినర్ణించు నప్పుడొకచో “శ్రీరంగరాజు గినుర వీరవేంకటరాయ భుజాబలసహాయ వివిధోపాయధురీణుఁ” డను నొకవిశేషణము కలదు. దానింబట్టి చూడ నీయిరువురును మిత్రులనితోచినను “గర్ణాటాధీశ్వరదయాసాంద్రుండగు నారాయణేశ్వరుఁ” డనియు “వీరవేంకటరాయ భూవిభునిక నిత నెలమిఁబాలించె నిలనారనేశ్వరుండు” అనియుఁ జెప్పటచే నావీరవేంకటరాయలకీకృతికతా సామంతరాజుని విస్వప్నమగుచున్నది. ఈవీరవేంకటరాయలు కర్ణాటరాజునుటచేతను రంగరాజకుమారుడనుటచేతను గృష్ణదేవరాయల యల్లుఁడగు అళియ రామరాజు తమ్ముఁడనియే యూహింపవలయును. వసుచరిత్రకృతిపతియగు తిరుమల దేవరాయని తండ్రి రంగరాజునియు నన్నరామరాజునియు వసుచరిత్రమే చెప్పుచున్నది. కావున నీవీరవేంకటరాయలు తిరుమలదేవరాయలకును దమ్ముఁడే. ఈవీరవేంకటరాయలు (1580 సం॥ న) జంగ్రగిరిలోఁ బట్టాభిషిక్తుఁ డగుటవలన మనకృతిపతియు నాతనికి సమకాలికుఁడు. కావున నితఁడును 16 శతాబ్దము చివరనున్నవాఁడు. కాబట్టి యతనికి దత్తకుమారుఁ డగు కృతికతా 17 వ శతాబ్దము మొదటివాఁడని నిశ్చయింపవలయును. ‘తనదానగుణము గోదావరీతీరఘోస్థిరేశ్వరులు వర్ణించుకొ నెడి’ ననుటవలన నీకృతిపతి కృతికతాలు గోదావరిమండలమేలినవారేమోయని భ్రామకలగుచున్నది. కృతికతా రాయఘోషాలకుమారుఁడని కవులచరిత్రచెప్పుచున్నదిగాని రంగరాజకుమారుఁడుగాని రాయఘోషాలకుమారుఁడు కాఁడు. కృతిపతితాతయగు తిమ్మరాజునకు తిరుమలాంబ మూర్తిమాంబ రంగమాంబ లక్ష్మమాంబ కొండమాంబ గురవమాంబ యను నార్దురు జీవత్కళిత్రములు కలరనియు నందుఁ దిరుమలాంబకు

మఁడు రంగరాజుయు మూర్తిమాంబకుమారుఁడు నారాయణరాజునియు రంగరాజు
మారుఁడుగు కృతికతఁను రంగరాజు సోదరునికుమారుఁడు వేంకటరాజును మూ
ర్తిమాంబ కుమారుఁడుగు కృతిపతి నారాయణరాజు పెంచుకొనెనని పీఠికచె
ప్పించున్నది.

ఇతని కవిత్వమతిప్రౌఢమై సలక్షణమై ననరసభరితమై వినువారిచెవులకుఁ జవు
లుగొల్పుచున్నది. ఇతనికిఁ గలయపూర్వోస్తుకల్పనాచాతుర్యము మనకవికుటుంబ
ములో నలుగురైదుగురికిఁ దప్ప నెవ్వరికిని లేదని నొక్కిచెప్పవచ్చును. ఒక్కొక్కచో
నితఁడు వర్ణించిన విషయముం జూచిన నితనికి సముఁడుగు కవి లేడనియే తోపించు
చుండును. ఇందుఁ గావ్యలక్షణములగు సమస్తవర్ణనలు వర్ణింపఁ బడినవి. ఇందలిక
థ పింగళిసూరనార్యుని కళాపూర్ణోదయమువలె నాటకశైలిగానున్నది. దీనిమూలక
థ మార్కండేయపురాణములోనున్నది. దానికిని దీనికిని గొన్నివిషయములలో వ్య
త్యాసముకలదు. అందుమదాలస చచ్చిపోయిన పిదప నశ్వతరుఁడును నాగరాజు త
పముచేసి మదాలసనంటి కన్యకను తనమధ్యభాగమునుండి పుట్టించి మరలఁగువల యా
శ్వునకిచ్చినట్లున్నది. చచ్చిపోయినదానిని మరలఁబుట్టించునాయను సందేహముచేఁ గాఁ
బోల్లు నీకవియట్లు చెప్పక మఱియొకవిధముగా మార్చినాఁడు. ఇత్యాదిభేదములుకొన్ని
కలవు. ఈకథవిచిత్రరామాంబములోఁ గూడనున్నది. ఎందెట్లున్నను నీకవికథాక
ల్పనయందభృతశక్తికలవాఁడు. ఈకథనే నాటకముగా వ్రాయఁబూసినచో వేఱ
యితి వృత్తముగల్గింప నవసరమేలేదు. తినఁబోవువారికి రుచిఁజూపింపనేలయని
యిందలి యత్యుత్తమవర్ణనలు కలపద్యముల నిండుదాహరింప మైతిమి.

ఈగ్రంథమును దంజాపూరు సరస్వతీభాండాగారమునుండి యక్కడి యఱన
వారిచే వ్రాయించి తెచ్చుటచేతఁ గొన్ని వ్రాతతప్పులును గొన్ని గ్రంథమందలి లుప్త
భాగములును గల యొక్కప్రతయొక మాకువొరకుటచే దానిననుసరించి యథామతి లు
ప్తభాగములను వ్రాతతప్పులను శతావధానులు తిరుపతివేంకటేశ్వరకవుల సహాయము
న బరిష్కరించి మాసర్వస్వతీ ప్రతికయందుఁ బ్రచురించితిమి. బొత్తిగాసవరించుటకు వీ
లులేనివి సవరించినఁ గవియభిప్రాయమునకు భిన్నమగు నేమోయని విడిచితిమి. ఎవ్వరి
యొద్దఁగాని మఱియొకప్రతియున్నచో దయయొందిమాకుఁ బంపినయెడల భేదములు
సరస్వతిలోనుండి పునర్మూడితములగు ప్రతులలోఁ జేర్చెదము.

ఇది సవరించుటలో నిజముగాఁ గ్రొత్తగ్రంథము వ్రాయఁదగినంత పరిశ్రమపడి
తి మనుటకు సందేహములేదు. అట్టిదైనను నెచ్చటనోయున్న దతికష్టముచేఁ సంపా
దించినదైనను నుత్కృష్టమగు రసవత్ప్రిబంధమైనను నావ్యయప్రయాసలు మేమేభరించి
పాఠకులకుఁ దక్కువవెలకే యిచ్చుచున్నాము.

ఇట్లు, ఆంధ్రభాషాభిమాని,

శ్రీ కొ. రా. వెం. కృష్ణరావు.

సరస్వతీ ప్రతికాధిపతి.

శ్రీ రస్తు.

కువలయాశ్వచరిత్రము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శా. శ్రీరాధాధరబింబసంభృత సుధాబృందాతిమాధుర్యగా
ధారీతు ల్ప్రకటిరదు లీల మురళీధారేయుడై గీతసం
చారంబు ల్వలయించుకృష్ణుడు దయాసర్వస్వతాగౌరవం
బూర న్సారమునారనాధిపుఁ జిరాయుశ్రీయుతుం జేయుతన్.

1

నీ. తనమందహాసనూతనకాంతి కాంతకీర్తికలాపములను సంధించుకొనఁగఁ
దనయాస్యపద్మంబు ధవరాగరసర్పూరీ పటిమతోడుత మాటీపలుకులాడఁ
దనతనూదీప్తిసంతతులు నాయకమహస్తోంబునకును విందులు ఘటింపఁ
దనయురోజాచలత్వంబు మనోనాథకతినధైర్యముతోడఁ గలసిమెలఁగ
రాజులఁ దిరస్కరించుచు రమణుఁ డున్న, యరదమెక్కిన రుక్మిణీసరసిజాయ
తాక్షి సవరమునారాయణాధిపేంద్రు, శుభదయాపూర్ణపీఠుచేఁ జూచుఁ గాత.

2

చ. నెలకొనుజూట సౌరతటినీనవక్తరవిణీనధూటితో
లలితసుధాంశుఁ గూర్చినతలంబునఁ బార్వతిఁ గూడి యభికిం
గలయికకుంటెన ల్నడుపఁగాఁ బనిపూనిన యాశపాలకుం
డలశివుఁ డిచ్చుఁ గావుతఁ జిరాయువు నారనభూషణాభిషిక్త.

3

చ. తనతనుకాంతి కాంతజలదప్రతిమానగళాగ్రసీలిమం
జైనక వృరాంగరోచి నిజచిత్రసుభాస్మితపాండిమంబుఁ జి
క్కనితమి ముద్దుఁబెట్టుకొనఁగాఁ బతికొంగిట నున్నయదినం
దన సవరంబు నారనజనస్రభునెప్పుడుఁ బ్రోచుఁ గావుతన్.

4

నీ. నుడుగులపూఁబోడి యడుగులబెడఁగు వీక్షించుచోఁ బదము పఠించుకొనుచు
బలుకుటొయ్యారి గుబ్బకవ గంధపుఁబూత నెంచుచోఁ జర్చరర్ణించుకొనుచు
మాటమిటారి సయ్యాటంపునడ నిరీక్షించుచోఁ గ్రమము గుణించుకొనుచు
మినుకుఁ బ్రోయాలి కింపునఁగీలుజడయల్లఁ జెరువుచోనలజటఁ జెప్పుకొనుచు
వాణిశారీరుచివై భవంబుఁ జూచు, వేళ వర్ణకృమంబు భావించుకొనుచు
నెమ్మి నగుతమ్మిచూలి మాతిమ్మివృపతి, పుత్రునారాయణాధిపుఁ బ్రోచుఁ గాత.

5

శా. వీణాదండచల త్కరోజ్వలవిభ లేవ్లన్నభోద్యద్రుచి

శ్రేణుల్మించుగ గానరక్తిఁ జిగిరించెంబూచెనంచున్మదిం
గాణ లెచ్చఁ గఁబాటపాడి పతికి న్సంతోషముంగుర్చునా
వాణీరజనేత్ర నారనధరావజ్రింగృపం బ్రోవుతన్.

6

మ. కలుగున్లాయపుతేజికిం భయముమైఁ గాన్పించు నీశానుసా
మ్మలకుం దమ్ముని కత్తలానము రయంబు ల్మీర రావించి నూ
రెలకుం బర్వునఁ బోవువానిఁగని గౌరీకాంతసారెం గిలా
కిలనవ్వ న్ముద మొందు దంతిముఖుల గీతించినతిలించెదన్.

7

నీ. అలకురువ్రజనాథు నడఁగఁద్రొక్కు నటంచు నలకురువ్రజనాథు నడఁగఁద్రొక్కు
సైంధవాక్రమణ నైశ్చల్యమొందు నటంచు సైంధవాక్రమణ నైశ్చల్య మొంద
మించి యక్షబలంబుడంచి పేర్చు నటంచు మించియక్షబలం బడంచి పేర్చె
ద్రోణగురుత్వంబు తొడరితాల్చునటంచు ద్రోణగురుత్వంబు తొడరితాల్చె
భావిసోదరభీమసంభావ్యకార్య, మెల్ల నీరీతినెఱిగించె నెవ్వఁ డట్టి
రామపాదారవిందమరందబృంద, చంచరీకాత్ము హనుమంతు సన్నుతింతు.

8

నీ. ప్రతివాదిమర్మనిర్మథనకర్మతమైన బాణసౌశీల్యంబుఁ బ్రస్తుతించి
ఘనశబ్దసాంగత్యజనితాత్యధికమోదగరిమఁ గన్న మయూరసరణి నెన్ని
మాలతీమాధవమహిమఁ బూజితమైన భవభూతి మార్గంబుఁ బరిగణించి
సారనవార్థపోషణధురీణంబైన భారవి యుదితవిభ్రమముఁ బొగడి
వెండియును గాళిదాస్యాది విబుధనరులఁ, దలఁచి యుష్మత్కవిత్వ సంపర్భ గౌర
వార్థ్యహంఖలు దాతుమర్హత యటంచు, వాఙ్మయఁగాంతుఁ గవితాద్వైభవంబు.
క. నన్నయభట్టన్నను నె, ఊన్నను దిక్కన్నసోమయాజిని శ్రీనా
థున్నాచనసోమునిమది, నెన్నుదు నాంధ్రప్రబంధ హేలానిధులన్.

10

శా. ఐగ్రసిగ్నవగంధ మంధకపురోవీధీవధూక్రీడ పం
గుగ్రామణ్యతిదూరసంస్థితసురక్షోణీధరేంద్రంబు వృ
ద్ధాగ్రశ్యామ గదా మదాచరితకాన్యం బౌర దుర్వైదుషీ
వృగ్రాసత్కవికొటి యెన్న నది యూహల్సేయఁగానేర్చునే.

11

మ. ఒకచో శబ్దగుంభనంబు లొకచో యుక్తిక్రియా గౌరవం
బొకచో నదృశ్యజాతివాతక లొకచో నుజ్జ్వంభితతప్రస
ప్రకరంబుం గనిపించిన న్మదికిసంభావింప న్నన్మంబుగా
కకటా యేమియునేని కబ్బ మది యాహ్లాదంబు గావించునే.

12

ప్రథమాశ్వాసము.

వ. అని యిష్టదేవతా నమస్కారంబును సుకవిపురస్కారంబును గుకవితిరస్కారంబును
నుంగావించి బహువిధకథావిచిత్రంబగు కువలయాశ్వచరిత్రంబనుకొనవలయును సతన
జనసేవ్యంబుగా రచియింప నూహించి యేతత్కృతినాయకత్వంబునకుండును గువా
దేవ్యుడోయని విచారించి

13

క. అలనారాయణధరణీ, తలనాయకమణికి నిచ్చెదఁ బ్రబంధంబున్
గలదేమేదిని భేదము, తలఁపంగా నీతఁడనఁగ దైవమనంగన్.

14

వ. అని నిశ్చయించియున్న సమయంబున.

15

నీ. ఏనవ్యగుణహారి దానవారియవక్రిచక్రసౌఖ్యకరప్రసక్తిఁగాంచు
నేవైరిహరహేతి భావరీతి యమూల్యకల్యాణధరధర్మగరిమఁ గాంచు
నేజగన్నుతిశాలి యాజికేళిఁ బ్రచండపరదండమహతి యక్షప్రాధిఁ గాంచు
నేరమృతరక్తి మారమూర్తి యవేలకమలాంబికామోదఘటనఁ గాంచు
నతఁడు పయిఖిందుఖానసప్తాంగహరణ, కరణకారణరణరణద్దుంటికాని
కాయవేదండముఖసైన్యకలితవిజయ, శాలి నారాయణక్షమాపాలమాళి.

16

వ. వెండియుఁ దాండవఖేలనోద్దండ ఖండపరశుజటామండలాగ్రహిండమాన పుండరీక
గంగాడిండీరపాండరాఖండరుచికాండకీర్తినిష్యందచంద్రికాచక్రీకృతదుర్వక్రవిక్రమ
పరిపంధిరాజన్యసైన్యండును సర్వసర్వసహాధూర్వహతానిరాకృతకమతపరిబృథకా
కోదరలోకాధిప దిశాస్తంబేరమమూర్ధన్యండును కరుణారవిందచరణామణీపరిణీ
త పరీరంభణోజ్జ్వలభణాలాకుండును బ్రచండమండలాగ్రవిధూర్వమాణరిపుమండలా
ఖండలకరణీయభావిరంభాసంభోగాంతరాయభయావిలనలకూబరానీతనవనిధిబోధవి
ధాయకనానావస్తువిస్తారనిస్తులస్తవనీయమణీరమణీయమందిరాలిందుండును రాజ
కార్యవిరోధిరిపు రాజశిరోధిఖండనోద్దండ తదీయదుర్గగ్రహణ విచక్షణనిజనియు
క్తసేనాభిరాముండును సింధుగోవిందధవళాంగభీముండును బ్రతిక్షణప్రకల్పితదా
నధారాధునీమానావనోదనసాంత్యవాదనప్రవీణతదీయవేణికాసమాహతపారావారవి
గళితనిజాశ్రయపరాయణతద్దాంభీర్యధుర్యండును హేమకరగండాంకవర్యుండును
శ్రీరంగరాజధ్యుమారవీరవేంకటపేశరాయ భుజాబలసహాయబహువీధోపాయధురీణుం
డును జంచలలోచనామనోవంచనాపంచబాణుండును గాశ్వపగోత్రపవిత్రుండును
జిత్రచరిత్రుండును దిమ్మనరపాలగర్భరత్నాకరరాకాచంద్రుండునునగు నారాయణ
ధరాదేవుం డొకానొకశుభవాసరంబున సుధాకరశిలావేదికాసరోవంబులకుఁ జెం
దొగలపొందుఁ గలయు నొందించు నమందకుడ్మభాగపద్మరాగప్రతిబింబంబులకుఁ

దాఁటుతేఁటిదాఁటులనీటు వాటిఁచు వలభికానీలజాలంబుల నీడలకుం దోడుపడు
సాంబ్రాణిధూపపుంజంబు లనుచీఁకటికై యుదయించు మంచురాయని రేకలపో
కలదగు మగతాతిబోదియలం జెలంగి ముంగల నాడు కీలుబొమ్మలకోలాటంబు
రొదలకును గివకివఁగూయు కోయిలలయారజంబులకును నొండొరులమొగంబు
లు చూచికొను నూడిగంపుఁ జేడియల మందహాసరుచికందంబులకు విందులు గావిం
చు ముక్తామయస్తంభంబులందగు తమయాకారంబులం గనుంగొని తోడినియోగుల
ని రాజకార్యంబు లడుగునానాదిగంతనానేకవజీరామాత్యులం బిలుచు సౌవిదల్ల
సాహాసినానంబులకుఁ జ్రోదిగావించు వందిజనంబుల కైవారంబుల నడుమ వినంబ
డు నంగనాంగీకృతసంగీతంబులగు నానందబాష్పబిందుసందోహంబుఁ జిందించుచు
దంబునఁ దొరఁగు వితానీకృత వివిధప్రసవవిసరరసప్రసారంబునం బొసంగు నా
స్థానంబున మణిమయాసనంబున సుఖాసీనుండై నిండోలగం బుండుసమయంబున.

క. వినయమున నేనుగదియం, జని యేతత్కువలయాశ్వచరిత్రంబు ముదం

బున మీకు నంకితముగా, నొనరించెద ననిన హర్ష యుక్తుం డగుచున్. 18

ప. ప్రసాదమందస్మితకటాక్షంబుల నిరీక్షించినఁ దదీయాంగీకారం బెఱింగి ప్రబంధని
బంధనోత్సాహబంధురుండనై తన్ముఖాలంకారంబుగాఁ గృతిపతివంశావతారం బ
భివర్ణించెద. 19

నీ. నెలఁతలనెఱముద్దునెమ్మొవనీటుదార్కొన్నవానికి జోడుకోడె యనుచు
జవరాండ్రజిగుబ్బజగపోల్కిఁ జనుపిట్టకనలకెల్లను జెల్మికాఁ డటంచు
లేమగుంపుల లివలవలాడు లేఁగొనునంటిచోటికి నెలవరి యటందుఁ
గలికిమిన్నలకల్కికంటికో పెనయు మెచ్చులకొవ్వికి మేలిచుట్టమనుచు
నెంచి ఛాయాశుభాంగి య్నేయినుని మాలి, నిందువేడుకఁ దలఁబ్రాలు నించి వెలసె
నతఁడు కనకాద్రివలనాప్రియాణసేపుణ, సైంధవుం డెన్నఁదగు లోకబాంధవుండు.

క. ఆతనికులమున దశరథ, నేత దగు స్వరధిపరిధినిఖిలమహీర

తాతత్పరుఁ డాతనికి, స్వీతాశాతోదరీమణిపతివాడమెన్.

21

శా. ఆరామాధిపమాళికిరి దశముఖాఖ్యుగ్రావ దంభోలికన్

బారావారపటీసమావృతకటీ భారోజ్జ్వలద్ధారుణీ

ధారంధర్యసరీస్పృహర్యసమదోస్తంభప్రతాపప్రభా

శ్రీరాజద్విశుఁ డొకుశుండు జనియించెం బ్రాభవోపేతుఁడై.

22

గీ. ఆకుశుని యశ్వయమున బాహాసహాయ, శౌర్యగాంగేయ వైరిరాజన్యగేయ

ప్రథమాశ్వాసము.

క. బలులు పెక్కండ్రు నృపతులు వెలసిరంచు, వినుతివహించె గోవిందజనవిభుండు
క. వెలయుం దత్తుడు యతి, బలధృతియై తిమ్మధరణిపతి వైరిసతీ
కలితాంజనబాష్పరురీ, హలహలికాంజనధరీకృతాఖిల గిరియై. 24

సీ. విడు పైటచెఱుగు నేవెఱుగు గాయము మాననిమ్మని ఛాయ యెంతేసేవేడ
నశ్వినుల్మందులకై ద్రోణగిరికి నిచ్చలుఁ బోవుకతన వేసరుకొనంగ
నిరుపద్రవముగామి నిలువరాదని రమాపతి వేఱపాలెంపుఁ బట్టు వెదక
నాయమృకిదియపాటాయంచు నలసింఘికాతనూభవుఁ డొడుకఱచికొనఁగఁ
జెలఁగి తొగకొమ్మమొగ మింత చేసికొనఁ గఁ, దిమ్మనృపశౌరి దినదినోద్భిన్నవైరి
వారబహువార భేదనవర్తమాన, మైనరవిమేనిపెనుగండి మానదయ్యె. 25

క. ఆరసికమాళి ముద్దుఁగు, మారుఁడు శరజాతవుత్తి మనియె న్గనియెం
దారకగర్వనివారక, సారకనత్కితిన్ లక్కజనపతిధరణికి. 26

సీ. అర్కవంశచువారముని దుర్ణివారుల్లె గుడిసెకై జిల్లెడు గొట్టఁబోరు
హరిభక్తిగలవారమనుచు సన్నద్ధులై వేటకై సింగంబు వేటఁబోరు
కడువిరక్తులమంచుఁ దడవిండ్లు గైకొని యేచి పుల్లులమీఁద నేయఁబోరు
భాగ్గ వగోత్రసంభవులమంచుఁ దలంచి గట్టులపైఁదరుల్ మెట్టఁబోరు
సంగరాంగణసంగతశౌర్యధైర్య, ధుర్యులక్రమహీపాలవర్మధాటి
కాపలాయితమత్తప్రతీపభూపు, లడవిలోఁ బాతకాపులై యలరునపుడు. 27

గీ. అమ్మహైశ్వర్యసంపన్నుఁ డంబకాగ్రీ, చంచలీకృతదుర్మనోజాతుఁ డగుచుఁ
గలితమైన సదానందకారి గరిమఁ, దనరు తిరుమకదేవి సున్వాహమయ్యె. 28

గీ. ఆ తిరుమలాంబయందు లక్కావనీకుఁ, డతులరవితేజుఁ దిప్పభూపతి బిడోజు
లక్కశృపవర్మఁ దిమ్మవిలాసధుర్యుఁ, గృష్ణనృపచంద్రు నారాఘణేంద్రుఁగనియె.

క. వారలలోపలఁ దిప్పధ, రారమణుఁడువెలయు రాజరాజనఁగఁగృహి
దారుండు లబ్ధకవచ, స్ఫారగుణాపార్థవైరిబాణక్షతియై. 30

సీ. పద్మము లైన్దిండఁ బర్వనుస్సురుమంచుఁ దలయుఁపఁదొడఁగె వేదండపాళి
కమలముల్కేవలఁ గణ్ణయ వెల్వెలవాటి కాలూఁదలేఁ డయ్యెవ్యాభర
యబ్జరేఖాప్తిపై నమర నిద్దురమాని నిలిచినచోనిల్చె గులధరాళి
వనజాతములచాయ దనరికంపనమొంద రోమోద్గమముఁ జెందఁ గోద్రోహమాళి
తమ్ముఁ బెడవాసి వసుధాసుధాకరాస్య, కొత్తవలపంటి ననవంటి కొమరువంటి
నీటుకాఁడైన యలతిప్పనృపతిఁ జేర, విరహగరిమంబు తమయందు వీలుకొనఁగ. 31

మనవి మూల్యచరిత్రము.

చ. అతఁడనుజన్ముఁడైన సుగుణాధ్యుఁడు లక్ష్మవిభుండు తోడుగా
నతులితుహిందుఖానుని బలావళి ద్రుంప నిలింపు లింపున
స్వతత లతాంతవర్ష మొదవించుట మించు నరించ నెంచి స
మ్మతి జయలక్ష్మినించు నవమాక్తికపుం దలఁబ్రాలు కైవడిన్.

32

సీ. నలుపుఁగస్తురిగీటునామంబుఁడుడిచి యే తెంచినఁగాని సంధించమనుచు
నిడుదము తైపుటొంట్లు సడలించుకొని చెవుల్పూడవైచినఁగాని చూడమనుచుఁ
గమనీయమణికిరీటముడించి పైతాణిపాగ చుట్టి నఁగాని పలుకమనుచు
దంభోళివిడిచి క్రొందఱుకు సింగిణివిండ్లు చేకొన్నఁగాని హర్షింపమనుచు
జిష్ణుతోమాటలాడ హేజీబు నశుతు, రార తిప్పన్యపాలబాహాసినిహతు
లైనయలహిందుఖానసేనాధిపతులు, నిండి సురపట్టనముచెంత దండు విడిసి.

33

గీ. తిప్పనరపాలకరవాల దీర్ఘయవన, ముష్టిహతి రంభ నెడసి సమ్ముఖముంజేసు
తనయుఁగని రాజరాజు సంతసముఁజెందుఁ, దురకగుద్దను బనికవచ్చెర యటంచు.

క. బిసరుహనయనావిసర, ప్రసవకలంబకుఁ డతండు పరితోషితవి
ప్రసతీకదంబ నానన, హసితైందవబింబఁ గోనమాంబ వరించెన్.

35

క. ఆ తిప్పన్యపతి కోనాం, బాతామరసాక్షియందు బాంధవరతా
ఖ్యాతుని దిమ్మధరాధిపు, నాతతగుణకలితు వేంకటాధిపుఁ గనియెన్.

36

ఉ. వారలలో శతారిన్యపవారకతోరకుతారధారణో
దారమహామహీతల విధాయకకుంకుమసత్కురంగ నా
భీరసరేఖికాకృతి గభీరధుజంగమ భోగబాహుమ
ర్వారుని దిమ్మఘోషరునిఁ బ్రస్తుతిసేయవశంబె యేరికిన్.

37

సీ. పరకాంతసంగతిఁ బరఁగుకూర్మస్వామి యబ్రమే బహుళజడాశి యగుటఁ
రాజభామావ్యాప్తిఁ బ్రబలు భూధర్షపాళి యరుదె గతశ్రవణాగ్రమగుట
సద్విజవనితల సక్తి గాంచినపోత్రి వింతయే వెలివేయు విధులఁగనుట
కుండలీశ్వరసుదృక్కులఁ బొందుకరిరాజపటలిభారమె యధఃపాతియగుట
యనుచు భూదేవి తిమ్మఘోషాగ్రగణ్య, బాహువందుండి మొసపరిబాగుమీఱ
గరువమునఁ బల్కు నిఖిలలోకప్రతాన, కార్యపరిశంశితతీర్తికాంతతోడ.

38

సీ. చనవు తానని వచ్చినను లేవ కలమంజుఘోషమోచేకొద్దిఁగొట్టువడియెఁ
గొనగోఱఁ జెక్కిలిఁజెనకి ఘృచికాదేవి దేశీయంపుఁ దిట్టువడియెఁ
బుక్కిటి విడెమీయఁ బోయి తిలోత్తమావనజలోచన ముచ్చెవాట్లుపడియెఁ

బొలయల్కఁ జులుకుఁ జూపులఁ జూచి యూర్వశీబిబ్బోకవతి చొకువేట్లుపడియెఁ
దిమ్మరపాలు చికిలిదోడుమ్మిదారి, బలిమిఁ దెగటారి సురపురప్రాంగణమున
వరలెడు కటారిరాహుత్తవరులచేతఁ, గీడుచేయదె మడియలతోడిచెలిమి. 39

సీ. అమగనాయకుమీఁదియాసయటుండఁగా బాదుషాపై యాసపల్లవించెఁ
బొసఁగినఘనవిధంబులవా రటుండఁగా దురువరంబులవారి మురువుపొచ్చె
లలితంపురుప్రవీణలవా రటుండఁగా మఱిరఖాబులవారిమాటపొచ్చె
హృద్యోత్సవంబు లనేకంబులుండఁగాఁ గానిపనులదండుగలు సెలంగ
నజ్జహితుపేరు లవియెన్నియైననుండఁ, ప్రాథకర్తాసుశబ్దంబు యాశిక్తకై
దిమ్మనృపఖడ్గధారావిదీర్ణమత్త, ఖానపుంగవసాంగత్యగరిమ దివిని. 40

సీ. నికరంబుఁ పోపోసులకుఁ మ్రొక్కుమనుచు దేవేంద్రనందను బట్టి యీడ్చిరనుచుఁ
జేష్టులుమాని దేశీయము ల్విఃపించు మంచుఁ దుంబురు నడ్డగించి రనుచు
సారాయికొపెర గంజాపాడులైమ్మంచు నంగడుల్వడిఁ గొల్లలాడిరనుచు
లాయంబులోఁ బన్గూవింప రమ్మంచు హరిణితోఁ గడునెగ్గులాడి రనుచు
దిమ్మనృపహతయవను లొందించుటాటి, నమరపురిఁ జేరవెఱచు దిశోధిసతుల
కెఱుఁగఁజేయంగ నచ్చటి కిచ్చటికిని, నారదుం డాసుఁగ్రోవించందమునఁ దిరుగు.

గీ. అతఁడు తిర్మలదేవి మూర్త్యంబ రంగ, మాంబ లత్నాంబ కొండమాహరిణయన
గురవమాంబను నిజబంధుకోటులెంచి, నరలువేడుకతోడ నుద్వాహమయ్యె. 42

సీ. భర్తవినాయకప్రాథసంగతిఁ జెందఁ దాఁగల్గివగలుపంతనెఱుఁ జెందుఁ
బతిద్విజరాజాగ్రపాద మావలఁ దాల్పఁ దామహిభృత్పాతతి భజించు
విభుఁడు, సుధర్మాభివృద్ధిఁ బెంపువహింప, దాసురామోచసంధాన మొందు
వరుఁడు ప్రాభాకరవ్యాలోలరతిఁ గాంచఁ దామ జంద్రాలోక మూని చెలఁగు
ననుచు హరిజాయ హరురామ నమరనాథు, కొమ్మనంబుజభవుముద్దుగుమ్మఁ దెగడి
కాంతునకు నానుకూల్యసంఘటన యొసఁగు, ధీరసద్గుణనికురుబతిర్మలాంబ. 43

సీ. వరుని సదా గదాకరుని జేయుటెకాని యిందిరాజలజాక్షి కేదికొదవ
చెలువుచే మరుమాట చెల్లించుటయెకాని హిమశైలతనుజాత కేమికొదవ
నాథునిజాడ్యమొందఁగఁజేయుటెకాని యిలజహ్నునందన కేమికొదవ
కాంతునిగోత్రారిఁగఁ జేయుటెకాని యింద్రుపట్టపురాణి కేమికొదవ
తరము గావింపరాదె యీతరలనయన, తోడ వారలననుచు బంధువులు వలుక
విభున కత్యంతభాగ్యంబు వెలయఁ జేయు, కీర్తితగుణావళింబ యామూర్తిమాంబ.

- వ. ఆమంధరపీఠ్యుడగు తిమ్మనృపకంఠీరవుండు తిరుమలాంబయందు గంభీరభేరీమహా
రాష్ట్రనిర్దలిత కకుష్పటలవిశాలుం డగు తిప్పనృపాలుని రణరంగసంగతజయరమాధు
ర్యం డగురంగరాయనృపవర్యుని నుష్ణకరతేజం డగుకృష్ణధరాబిడౌజుని గనియె
మూర్తిమాంబయందుఁ గల్గెటకాథీశ్వరదయాసాంక్రమం డగు నారాయణవసుంధ ⁴
రాదేవేంబునిం బెదరంగమాంబయందు నమండ్రివితరణశాలియగు రఘునాథనరనా
థమాళిని లక్ష్మ్యాంబయందు నౌదార్యనిస్తద్రుండగు రామప్రభుచరద్రుని గొండమాం
బయందు ధర్మచర్యాదిలీపుండగు గోవిందభూపుని గురవమాంబయందు శౌర్యహర్య
తుండగు తిమ్మధరాధ్యక్షునింగొంచె వారలలోఁ దిప్పనృపాలు శౌర్యంబెట్టివనిన.
- సీ. తనయిల్లు విడిచి సేయకటంచుఁ జలపట్టు కొడుకు చేతులు పట్టుకొనఁగవలసె
తనరంభ వారికీయకటంచు వాదించు కొబేరికుడుగర గప్పవలసె
నులుపక్షై యీగిమ్రాకులచేతకును దానె చని యిప్పు డాదు కొండవఁగవలసె
దెల్లయేసిక నన్నుఁ జెమ్మందురోవారలని మూలదెసదాఁచుకొనఁగవలసె
నౌర తిప్పనృపాలబాహుసిధార, నవనివిడనాడి తొమ్ముగాయముల వచ్చు
కడిదిపగఱకు నుచితము ల్నుడపుహరికిఁ, జాలునసిపించెనమరరాజత్వగరిమ. 46
- క. అలతిప్పధరాపాలున, కలఘుకృపాళునకు ననుజుడై కాహళికా
కలితధ్వనిహలహళికా, చలవరి శ్రీరంగరాయజనపతి వెలయున్ 47
- క. మానక ధానిధి యా ధర, ణీనాయకమాళి యరుల నిద్దురవుచ్చున్
మానక మృడకరధహమస, మానకభటపటలపటపటాఞ్చటిపటిమన్. 48
- సీ. తనకుఁ గూతు నొసంగి తనరిన దత్తుఁ డిష్టార్థభంగముఁ జెందియవలఁ దిరుగఁ
దనకుననంతశుద్ధారూఢి యొసఁగిన చతురాస్యుఁ డెపుడు విచార మర్పిఁ
దనపైఁ బదం బమర్చిన పురుషోత్తమం డెందు నిరాకృతిఁ జెంది నిలువఁ
దనకు సత్కృతిపతిత్వం బిడిన బుధేంద్రుఁ డాశానువృత్తి నిత్యంబు మెలఁగ
వెలయు టిది యెల్ల యేదానవిధమటంచుఁ, జంద్రనీరదశిబికర్ణ సరణిఁగేరి
సుకవివర్యుల కఖిలార్థనికర మిచ్చుఁ, బ్రకటగుణుడైన శీరంగ రాయనృపతి. 49
- క. ఆతనితమ్ముడుకృష్ణధ, రాతలనాయకుండు వెలయురంభావైరి
వ్రాతమకరాంకకేళి, దూతీకృతహేతిలలితదోరర్థశుండై. 50
- క. మూర్తిమాంబాతనూజుసత్కిర్తి నీయ, భవ్యరవి తేజునిబిడవై భవబిడౌజు
నతులరేఖాతిచంద్రుని నారాయణేంద్రుఁ, బ్రకటగుణసాంద్రుని నన్నతింపఁగఁ దరంబె.
- సీ. బహువర్షములుగన్న పాథోధిస్వామి నవ్యలావణ్యవర్ణనముఁ గనియె

సగరవృత్తి నెసంగుజహ్నుమానితనూజ యమృతప్రవాహవిఖ్యాతిఁ గనియె
నరవదిగ్బహులాస్య మరయనికావేరి రంగస్థలాభినర్తనముఁ గనియె
గడు నుగ్రగతి యెటుంగనినర్మదానది సోమోద్భవాదివిశ్రుతులు గనియె
నేకుమారుని పట్టాభిషేకసమయ, మందు నిజవారి యొసఁగుభాగ్యమున నట్టి
వీరవేంకటరాయభూవిభునికరుణ, నెలమిఁ బాలించె నిల నారణేశ్వరుండు. 52

నీ. అఖిలంబునకుఁ బ్రపంచాంగంబుఁ దెలిపి సత్రములపా లఁపొత్తిరాజుఁ దెగడి
కలభారతస్ఫూర్తిఁ దెలియంగఁజేసి దానములు చేకొను నాగసమితిఁ దెగడి
పండ్లు గన్పట్టంగఁ బనసఁ జూపుచు ముష్టిఁ గైకొను కులధరాగ్రణులఁ దెగడి
కొముదీరుచిఁ దెల్పి కడునాదిభిక్షుకాభరణాఖ్యఁ గనుఘణిప్రభునిఁ దెగడి
వచ్చి చేరిన ధారుణీవనజముఖికి, నీరదులవేరివెలిజరీచీర లిచ్చి
నెనరుతో గంధ మొసఁగిమన్నించునాతఁ, డధిపమాత్రుఁడేనారాయణాధినేత. 53

గీ. అట్లు పెదరంగమాంబామృగాయతాక్షి, తనయుఁ డైనట్టిరఘునాథధరణివిభుఁడు
తరణినిభుఁడు ప్రతాపసంతతులవలన, నంచు బుధలోక మెల్ల వర్ణించ మించు. 54

గీ. అల్ల శ్రీరంగరాయ ధరాధినేత, దేవతాభక్తినికురుంబఁ దిమ్మమాంబ
వరసరోవరకాదంబఁ దిరుమలాంబఁ, దనకు దేవేరులై ముదం బెనయ వెలసె. 55

మ. అతఁ డాతిమ్మమయందు వేంకటనృపాధ్యక్షున్ రిపుక్షేత్రణో
ద్ధతు రంగాధిపుఁ దిర్మలాంబవలనన్ ధర్మాత్ము గోపాలు స
న్నతకీర్తిం జినవారనాఖ్యుడగు నన్నుం గస్తురీందుఁనినమం
చితకీర్తి న్రఘునాథుఁ దిమ్మవిభుఁగాంచె న్నజ్జనాధారులన్. 56

గీ. అతని యనుజన్ముఁ డైనకృష్ణావనీందుఁ, డెలమి రుక్మాంబ వలన నహీనగుణుల
రంగనృపు సాంద్రతరదయారామచంద్రు, వేంకటపతీంద్రు వేంగళవిభునిఁగనియె.

మ. అలతిమ్మాధిపు నారనేంద్రుఁడు దయాధారుండు నన్నుం జయో
జ్వలఁ గృష్ణాధిపుపుత్రు వేంకటపతిత్మేకాంతచంద్రున్ గుమా
రులుగాఁ గైకొని ప్రోచెఁ గాన నతఁడే రూపింపఁగాఁ దల్లిదం
డ్రులు దైవరంబును నయ్యె నిద్దజకు నెంచు న్నందియం బేటికిన్. 58

నీ. చలపట్టెనా వైరిజనపాలకుల టెక్కముక్కాడనీయక యుక్కడంచుఁ
బూనెనా యరిధరాభుజుల నంతఃకలహంబు గల్పించి పాయంగఁ జేయు
నెంచెనా పరిపంధిపృథివీపతుల దాడివెడలించి తనవెంటవెంటఁ ద్రిష్ణుఁ
దలఁచెనారిపురాజిఁ దనహజారంబునఁ బడిగావులై తడఁబడఁ గఁజేయు

సీ. ప్రాకారశశికాంతప జ్జీకాంతులు చుట్టు నూలిపోగులచాలు లీలఁగాంచ
విడికెంపుగుంపుఁ జెక్కడపుఁ జొక్కపుఁ గోటకొమ్మలు జోతులయెమ్మెఁ దాల్చు
నవరత్నమయనూత్న వివిధవీధీరాజి యమరికప్రోలుసోయగము చెందఁ
బైఁడికుండల నేరుపడినమత్తెపుమేడ లై రేనికడవలయంద మొంద
జయరమాసతి తత్పరీశ్వరవివాహ్య గరిమ నాలవనాఁడునాకబలి చల్లఁ
దమమహిమ మింటినంటు భక్తంబులనఁగ, సొగసుఁగనఁజాలుఁగడురేలుచుక్కచాలు.

చ. దళములచాలు మిద్దియలతండముమేలు విచిత్రపత్రము
ల్పెలఁగెడి తీటు నీరములు చెందినసొరును గాక రాజురా
కల విలసిల్లునంచుఁ బురకంజముఁ జేరె రమావధూటి త
జ్జలజగృహంబులం దలిమివంబున లక్కను ముద్రవెట్టుచున్.

71

ఉ. కోటకు నస్థిభార మొనగూర్చు తఱింబలియిచ్చు సేమపుం
జీటులు కొమ్మ దీర్చునెడ శిల్పకు లంతికవర్తి సత్యలో
కాటనతత్పితామహుని హస్తముఁ జేర్చుదు రాతఁ డాత్మ నై
కాటవిరోధిఁ గన్నఁ గొదవంచుఁ గటారి యొఱం దగుల్పఁగన్.

72

చ. కలిగినసేమి జాణలు జగంబున నంబుధినాథువంటిజా
ణలు గలరే యదెట్టులనినం దనలో మణులెల్లఁ బొరరా
జులు జవరాండ్రకుంజకిలిసొమ్ములుసేయ నగడ్డపేర వా
రలజలఖేలనత్రుటితరత్నములం గిలుబాడు నిచ్చులున్.

73

ఉ. అంబుధి మేదిసేవసనమై కనుపట్టుటఁ గట్టిపెట్టి ని
క్కంబుగఁ గోటచుట్టుఁ బరిఘాకృతి నుండుట యేమి యంచునెం
చం బనిశ్రేయ మందరరసాధ్రసమాంబు విహారితత్పురీ
శంబరలోచనాజనకుచక్షుతి సారదిదృక్షునై సుమీ.

74

చ. అగణితకేళిఁ బోలిజవరాలిగము ల్వనపాలి నాడఁగా
నగడితఁ దేలి యోలినురగాళికచాలి తదీయవేణి సో
యగములు బాలి మృచ్చిలి పయాళిగ నెమ్మిగయాళి జాడమై
డిగుననుజాలిఁ గ్రమ్మటి వడిం జను గూఢపదత్వసంపదన్.

75

చ. పురిఁ బరిఘోరగీనికరము ల్జలనూత్రిమువెంట సౌధమం
దిరములఁ జొచ్చి యందుఁ దరుణీతనుగంధము కాలిసంకల్పై
నెరయఁగ నిల్చి కేకిరమణీవిహృతు ల్మెడవట్టిద్రోబ్బగా

నరిగి తదీయసూతిఁ గొనియాడునిజాపులు మూఁగి యూకొనన్.

76

మ. తళుకు స్నేహలమిఁది చేడియల చేతల్లేటమిన్నేటిలోఁ
గలయం గానఁబడం దదంబువిహరద్దంధర్వు లీక్షింపఁ ద
ల్లలన ల్లన్దొని యద్దపున్నుడుపు శేలాచూడఁగా నంచు వా
రలచూపుల్మరలింతు రల్లన మిటారంపున్నునుంబల్కులన్.

77

నీ. కార్యత్వరాగతాగతసౌరకులవారకాంతలు చేదివ్వె సంతరింపఁ
బూర్వాభిసారసంభోగానురాగతారాజధూమణి చంద్రురాకఁగోరఁ
గేలిలాలసమరుద్బాలికాపాలిక ల్కడఁగి చీకటిమొట్టికాయలాడ
నుఖువదాజ్ఞాలంఘనఘనజాంఘికభటోత్కరములు కాణాచిగా రమింపఁ
దనరువనరుహనాభనూతనరుచిప్ర, చండపురనీలజాలక సాధయూధ
కాంతిసంతానమంతరధ్వాంతరోహ, వీధిసురపట్టనాధ్వాంతరోధి యగుచు.

78

శా. ఈశానీలపుమేడల స్ఫుభవిధాయిస్వర్ణపాంచాలికా
కేళుల్మేలగు పాండురాజభవభక్తిన్మించియు స్సారభా
వాలోద్వేలశిలీముఖప్రభల భాస్వన్నందనాలింగనే
చ్చాలభిం దగి యక్షయాంశుకతతి స్సంధించుచుం దత్పురిన్.

79

గీ. రవిరథతుంగములు నిబ్బరముగ వచ్చి, హర్మ్యముల నిల్చి వేసవి నచటిముద్దు
గుమ్మ లచ్చపుఁ జిమ్మనగ్రోవినీట, నురుగుఁ గడుగఁ బశిత్రాంతి దొఱఁగి యరుగు

నీ. సకలాగమస్ఫూర్తిఁ జరియించుభూసురు ల్పనసలు కొన్ని యేర్పించు టరుదె
యనుపమధైర్యశౌర్యరూఢి గలనృపుల్ ఘనచక్రవైభవం బెనయు టరుదె
రాజరాజప్రాధిరహిగల్గు కోమటు ల్వరనై భవంబున వరలు టరుదె
కువలయప్రఖ్యాతిఁ గొమరొందు శూద్రులు ద్విజరాజభక్తి భావించు టరుదె
యనఁగ సుమనఃప్రసృతి చే నతిశయల్లి, యచ్యుతస్థితిఁ జెంది కర్ణాతిసహ్య
సరణి గణనకు నెక్కుచు సరసులండు, వెలసి సన్నతిగాంతు రవ్వీటియంచు.

81

నీ. పట్టిపుటేనుంగు పజ్జలబిరుదధక్కారావమాలించి యట్టె తూటు
దాని నవ్వలఁ దీయఁ దళకుగోడల మచ్చుఁ దమనీడఁ జూచి యుద్ధతిని గ్రుమ్ము
నాచెంత గరిడీలనమరు సాదనమ్రోత విని యచ్చటికి గిరుక్కునను మరలు
నదిచూచి యదలించు నాదికట్టికవారిఁ బై నెత్తు బంధముల్తో నె తునియ
రెక్కలన గుటలమర సారించి చాఁచుఁ, గరము పిలిచినవారలఁ గదియనిగుడ
దరలు ననిమావటీండ్లు కొందలపడంగఁ, గదలు వీధులఁ దత్పరీ గంధకరులు.

82

చ. అనిలునిఁ జేసె లేడి భువనాంచితపావనమూతిక వైనతే
యుని విధమంటిమేనిఁ బురుషోత్తమునెందుననామధేయుఁగా
నొనరిచె నంచు నచ్చటికాయోత్కరము ల్బహుమండలప్రప
తకానము జగత్ప్రసిద్ధగుణధారలుఁ జూపు నిజేశ్వరాళికిన్.

88

చ. ఉరగకులోద్వహుండు పగయొప్పు దటంచును దార్శ్మ్యసంగతిం
బరఁగఁ దలంచి వజ్రసుషమాతిరమాపరమానుషక్తిచే
నరదములయ్యెఁగావలయు నప్పురరాజమునందుఁ గానిచో
హరిపదమందు మేల్పడగలందునె చక్రివిధంబుఁ జెందునే.

89

చ. చలువలు గట్టి చన్నులహుసారుగ గంధ మలంది కప్పురం
బలరెడి ముత్తెపుం బరణు లంది తనర్తుల్ గట్టి వాల్చెలుండు
తెలియఁగ నాత్మకాంతిధవళీకృతపద్మభవాండముంగరా
మలకముఁ జేసి నిల్పు పురమానవకీర్తిలతాంగులోయనన్.

90

సీ. ననవింటివాని సానాకత్తిపరుఁజు బెక్కుల చొక్కటపు సాముకొండెలలర
మురువుదీర్చిన చన్నుమొలకయద్దములకు గవిసెనల్వలెఁ జనుకట్టులమరఁ
దీవలపైఁ బూవుఁదేసెసోసలలీల మేనుల సంపెంగనూనె తనర
బటువు గద్దియలపైఁ బట్టుగద్దిగ రీతి జఘనదేశముల హిజారులమరఁ
గడగి మీఁదటికన్నెఱకంబుఁ జెఱప, నొకనికొకఁడు వితాకొలారకములనుపఁ
దశుకుఁ గాంతురు వింతసాదనలఁదీటి, గుడివెడలి వచ్చుబోగంపుఁ బడుచు లచట.

క. కాదంబరి స్వాదించియు, మోద్దంబునఁ గొముదీసమున్నేషక్షులం
పాదించియుఁ దబ్బిబ్బగ, వాదింతురు రేలు వారవనితలు వీటన్.

91

చ. తొలఁకెడుతావిగందవొడి తూరుపువాఱఁగఁబట్టి మల్లెపూ
వలపులు కొల్లలాడి హిమవారిఁ గలంచి మెఱుంగుఁబోండ్లగు
బ్బలపయిచంద్రకావిజిగిపయ్యెదకొంగు రెడల్చి యెందు మై
దెలియక తూలుకొంచు వలిదెమ్మెరలాహిరికాఁడు త్రిమ్మరున్.

92

క. ఆనగరంబు ఋతుధ్వజ, భూనగవరనైరి యేలు భూమహిమధరా
ధీనధరాహీనధరా, హీనకరారచితకీలిక మృదుకంచుకుండై.

93

క. చకచకితనఖరముదుర, ప్రకరముఖిచ్చాయఁ దొంటిభంగి గనుటనో
వికటమహిపాళితత్పద, నికటంబున వ్రాలి లేవనేరకయుండున్.

94

సీ. అనిలబాణము శత్రుజనులను సెలవిచ్చు జోగులై భోగులై స్రుక్కఁజేయ

చారిదాస్త్రము వైరివీరులఁ జాలించుఁ గర్మండులై గాలిఁ గమిచిమింగ
నంధకారాంబకం బరుల కప్పన యిచ్చు నిహతులై కమలిన్ నేతఁ బొదువ
నహిశం బహితరాజాళి కానతియిచ్చు శబరులై కీకససమితిఁ బొదువ
నొర యారాజవరుఁ జేరి యసమజన్య, మందు నివియెల్ల స్వామికార్యస్వకార్య
ములను వంచనలేక పతికాలఁ దొడంగ, గాఢమతిశాలిమంత్రపుంగవు లనంగ. 91

కా. ఆలీలాజలజాస్యుఁ డశ్వతరుఁడన్ ప్వాశ్యశేంద్రపుత్రు ల్నయ
శ్రీలాసిస్వచరిత్రు లిద్దఱు నిజస్నేహతిరేఖాజహ
త్కేళీలోలతఁ దన్నుఁ గొల్వ మది ముద్దిపించు ప్రేమంబునం
గాలక్షేప మొనర్చు దుష్టజన్మతాశిష్టరతాదృతిన్. 92

సీ. ఒక వేళ దండనాయకులు పాజులుదీటి పొడఁగానఁగా స్వారిపోయి మరలు
నొక వేళ వెనువెంట నూడిగాల్గొనుచు ఘోర్తాణంబునెక్కి జోడనలు చూపు
నొక వేళ మంత్రిగాయకముఖు ల్లాలువఁగా సుముఖుఁడై నిండోలగమున నుండు
నొక వేళ మాటువాలకముతో నసిసహాయంబుగాఁ బురశోధనం బొనర్చు
నొక్క వేళను భరతశాస్త్రీక్రీతి, జాణలునటించు నాటకశాలఁ జూచు
నిట్లు వారాశివేలాపరీతభూమి, పాలనశ్రీల నారాజు బరఁగునంత. 93

మ. చిలనిశ్చేష్టజరద్భుజంగము తదాభీలాతిపూత్కారగా
రశఘోరాసలభావదాయకదవప్రవాతంబుఁ డచ్చాంతివీ
త్యులలచ్చైవలీనీభవిష్టుమృగతృష్ణాలీలమై యుర్వరం
గలయం బర్వె నిదాగ్రుకొలహు సమగ్రక్లాంతదిగ్జాలమై. 94

సీ. జలవిహంగములు శువ్యజ్జలాశయముల కిరరపక్షులఁ జేరనీక తటిమె
వనకరుద్దివవహ్ని యనుజంజములు సోఁకఁగరములెత్తుచుఁగొంచపరువువాఁటఁ
జిలువచాల్కలుగులోపల స్రుక్కి యనోన్య పూత్కారపవనాప్తిఁబొట్ట నించెఁ
ములు లాకట నలంగి బొరియలడాఁచిన పలలంబులకుఁ బోను బాలుమాలెఁ
దమకుఁ బాన్వినతరణికాంతములు పొదల, యాకుసండులఁబొడయెండలంటిప్రక్క
చుటుచుటుకుమన్న మొకములుగరలిబెదరి, గొరిజదాఁటుగఁబరుగెత్తి తిరిగిచూచె. 95

సీ. యతిజను ల్చక్రవాళాద్రియవ్వలిమునీంద్రులతోడ మాలిమి గలదటలమై
ఫణివరు ల్పాతాళపతియైన యారగేశ్వరుఁడుమాకేలినవాఁడటంచు
నదులు పంకజభవాండము చుట్టికొన్నట్టి యుదధిరాజున్నాఁడు గదయటంచు
నంచలు సత్యలోకాధీశుఁడగువాని సొగసుతత్తడి మాకుఁజుట్టి మనుచు

నక్కడక్కడి కరుగ నుపాయ మెంచఁ, గానెబీతెండ మాతాండకరగ్యహిత
సలిలసింధువినిర్గతజాతుకబల, నాగ్రహవ్యగ్రబాడబాతుకృతమగుచు.

96

చ. మిటిమిటియెండవేడిబలిమిం దెలివమ్మల తేకుసంధులం

జిటుకుమనంగ నోడి నివసించి తదగ్రమరంద మప్పట

ప్పటికిని మూతిముట్టెవై బడి చల్ల బడంగఁ బ్రొద్దక్రం

కుటఁగని యంతట న్నెడలుఁ గోడెమిటారపుఁ తేటు లత్త తీన్.

97

సీ. కావళ్ళు గలిగెఁ జొక్కపుఁ గప్పురపుఁ బల్కు లడరించు సేడాకుటనటులకును

సుంకంబులుడిగె మెచ్చులురా గుబాళించు చేవయెక్కు మలాక చెక్కలకును

హెచ్చుకట్టడి గల్గె నింపుగారవమాడ వళమద్దుచాయలవారలకును

మన్నపల్లిలిగె మేల్పన్నీరుచెంబు లేర్పఱచితెచ్చినయపరాధులకును

హుజురుకొలుపులు గలిగె సొంపాలుకు తేట, నీటికొలఁకులలో బెండు నిండువగల

దెప్పపై బొండుమల్లెల చప్పరములు, నెరయఁజేసినవారికి దొరలచేత.

98

మ. కొలఁకుందామరతావి తెమ్మెరలసోకులెచ్చు ముత్యాలత

ల్పులబల్సోరణగండచాయఁ గపురంపుంగుంపు సొంపూను మే

ల్మలకాగందపు తేటతోడి జిలుగుంబన్నీటిధూమ్రంపుఁ

క్తులచేఁ బ్రొద్దులుపుత్తు రత్తతీనిఁ గాంతుల్కాంతలు

చ. అలసిన మమ్ము మింటికెగయం ఘటియించి భరంబువా

త్యలఁ గనుఁగొన్నఁ గాని తనకబ్బు హద్దమటంచు శేషుఁ

ర్మిలిఁ దలలెత్తిచూచు చిలరేఖలన న్నడుగుల్చెలంగ ని

ర్జలలసితాబ్జకోరకపరంపర తత్ఫణమండలంబుగన్.

190

క. పరుసైన యెండమెండున, నరవరలై హాయిలేక యలజడి పడఁగా

సురగాలి యేఁచెఁ బ్రజలం, గఱపుకుఁ దోడానపంట గలిగిన కదళిన్.

101

క. అడరెడు నదీజలంబుల, నెడవాయఁగలేక'యవిమహిం గ్రుంకినచో

నడుగంటి నిలిచి తెలిపిన, సుడులనఁగాఁ జెలమలింపుఁ జూపెంబ్రజకున్

102

గీ. కూపములమీఁదఁ గలలోభగుణముకతనఁ, దూఁచికైకొనుకైవడిఁదోఁచెనపుడు

హాలికజనములుపరికల్పితంబుయంత్ర, ములజలంబుల గ్రహియించుచెలుపు మెఱయ

క. జడజవనబంధువేడిమి, నుడికెడు పుడమికి నొకింత యూరటసేయ

న్నడుమనెలకొన్న వేన్నెల, వడుపున శాల్మల తూలవారము నెఱసెన్.

104

గీ. ఆట్టిగ్రీచ్చర్తునందు నయ్యధిపమాళి, యతులతరభోగభాగ్యంబు లనుభవించె

ననిన జైమిని మునియావిహంగములన, సంతక భావిధంబెట్టి దని యడిగిన.

105

❖ ❖ ❖ ఆ.శ్వాసాంతము. ❖ ❖ ❖

మ. మృదువాణిసుమచాప చాపలపలాయిద్యేషిరాజన్యకా
 క్షయదినాశాంచలభాగ భాగ్యవతసంపన్నత్య పూజాలస
 త్సేదనాధిష్ఠితవిత్తవిత్తమ నుతస్వచ్ఛస్వకీర్తిచచ్ఛవి
 చ్చిదురేందుద్యుతికాండఖండదతి నానీరై క భేరీరవా.

106

క. గాంధర్వరసిక యశావన, గంధర్వవిపత్సఖిర్వగర్వవిదళనా
సంధానధురంధర బల, సంధానవపరశురామ సంగరభీమా.

107

మృత్యుకోకిల. నందనందనపాదనత్యభిన్నదిమానససింధుగో
విందసన్నతీనాగపట్టన విశ్రుతప్రభుతోజ్వలా
చందనైందవసుందరీహరిచందనద్రునవప్రతి
చ్చందనూతనకీర్తికందలచంద్రికాంకదిగంకణా.

—*X22.*—

ఇది శ్రీమన్నదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరమ
 న్వయాభరణ నారాయణభూపాలతనూభవ శరణోపతాపసేంద్రచరణారవింద
 సంచలన్తానసమిళింద సంతతభారతభాగవతాద్విశవణానంద కామినీమనోహర
 రూపరేఖావిజితచైత్ర కాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్తాకవిజనామోదసంధా
 యక చిననారాయణనాయకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రం బనుమహాప్ర
 బంధంబునం బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

కు వ ల యా శ్వ చంద్ర త ము,

4082 ద్వితీయాశ్వాసము.

TAGORE REFERENCE
AND
RESEARCH CENTRE
BANDAR ROAD
VIJAYAWADA-2.

- క. శ్రీరమణీనంపనరే, ఖారాజద్రూప వైరికైరవవల్లి
నూరప్రతాప సవరము, నారాయణభూప కీర్తి నవ్యకలాపాః
- గీ. అనధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడఁగ
నంత నాసర్వసర్వంసహాధినాథ, జంభసంభేది యత్యంతసంభ్రమమున.
- గీ. ఒక్కనాఁడంతిపురమున నుదుట బిగువు, గబ్బిగుబ్బెతగము లూడిగములు సలుప
రాజవర్య పరా కజారమున దొరలు, గాచినా రని హెగ్గడికత్తె తెలుప.
- సీ. పచ్చకప్పురము సాఁబాలు గూర్చి కురంగమదమున గీటునామంబు దిద్ది
యలకుటెత్తులరూపు వెలిసూపు వలిపెంపు జాళువాసరిగరుమాలు చుట్టి
మొలక వెన్నెలలబారులు దీరు కట్టాణితెలిపాలకాయయొంటులు ధరించి
క్రొత్తముత్యపుమేలుకుట్టుఁ జీనాపట్టుఁ దళుకుబంగరుపూలదట్టిఁ బూని
పికిలిపూబంతి దంతపుఁ బిడి కడాని, పోతయొలు నంక మొలవంకి పొంక పఱచి
తమ్మిదోదుమ్మిజోదుసాదనలహారు, వ్రాతెపనిదుప్పటివలివాటు వైచి.
- చ. ఉడిగపుటింతి కట్టెదుట నుందినపావలు రాజసంబునం
దొడిగి మెఱుంగుటుంగరపుఁ దోరపుహీరపుమించుమంచుపెఁ
బడఁ దులకించు కల్వవిరిబుతులమించు మదాళిమాళికే
ల్పడి నిరువంకవై చు తెలిపావడచోపుల వీఁగిపోవఁగన్.
- చ. చెలువలు పీచు పూసురటిఁ జిందినతెమ్మెరల వ్రుమాలుచుం
గులు గదలంగ వాడికొనగోరులసోఁకుల గబ్బిగుబ్బచా
యల గరుదాల్చు నిద్దలు లతాంగులు మూఁపులఁ జేతులూఁదిరాఁ
జిలుకపటానితేరిదొరచెన్నున నంతిపురంబు వెల్వడెన్.
- క. సకియలు సాహాయనఁగా, నకలంకశశాంకమణిగణాంతః ప్రతిబిం
బకలాకలనాద్విగుణిత, సకలానుగవారహా హజారముఁ జేరెన్.
- గీ. చేరి జగజ్జోతిమగరాతి చెక్కడంపుఁ, గలికినీలంపుమెట్ల సింగంపుగద్దె
నుడుతకాల్పట్టుజిగి యడ్డయొఱగుతోడి, సొగసు నిద్దంపుఁ బట్టుగద్దిగ వసింది.
- సీ. చెవివండఁజేరి నిల్చినవ్రాతసమువారి మువలకమ్మల కొప్పుచులు లిఖించి

దిక్కులనుండి యేతేంచు మన్నీలమంత్రులతోడ నుచితంపుబలుకు పలికి
 సమయోచితముగ హాస్యము లొనర్చు విదూషకులదిక్కు మొలకనవ్వొలుకఁ జూచి
 యవసరంబులవార లవధారనుచుఁ జెల్పఁ బొడఁగని వారికింపులువెలార్చి
 సత్కవీంద్రులు రచించి చదువుపద్య, సమితియం దోరపారలు చక్కదిద్ది
 ప్రౌఢి గనిపింపఁజేయు భూపాలుకొలుపు, ప్రజలక వ్యేళఁ గన్నలపండువయ్యె. 9

చ. ఇటువలె నున్న వేళ ధరణీంద్రునిమోలి కవేలనీల సం
 ఘటితఖలీనలీనసుమ ఖిచ్చుత ఫేనవిరాజితేజి యొ
 క్కటి తుదివాగ పూని వెనుకఁ గొనిరా మునిరాజువచ్చె న
 చ్చటిని గాలవుండు పరిపత్పరిపక్త మహాద్భుతంబుగన్. 10

మ. జలజాప్తాపమ తేజ మంజలిపుటీసంధానము స్సంభ్రమా
 కలితోద్ధానము భక్తిపూర్వకనమస్కారంబు నామ్రేడితో
 ద్దలితాంతస్తుతివారముం జలుపశిక్షాక్షమై సభ్యున
 ర్యులకు న్నైయ్యమునింప సంయమివరేణ్యుం డొయ్యనం జేరినన్. 11

క. ఎనురేగి శిరోగ్రముత, త్పదయుగళము సోక నృపతి ప్రణమిల్లి ప్రియం
 బొదవఁగ నర్ఘ్యాదికవిధి, నెద రంజిలఁజేసి వినయ మెనయఁగ ననియెన్. 12

క. తేమమె కద భవదాశ్రమ, భూమి న్నివారవారిపూతన్యమిథస్సం
 గ్రామారంభమృగేంద్ర, స్తోమంబులకెల్లి నోవిశుద్ధచరిత్రా! 13

శా. స్వామీ మీసుముక్త్యమే కుశలవాచారీతిఁ గన్పించు నే
 నామీరాకకు నన్యకారణము గాన న్నన్నధన్యాత్మునిం
 గామోదంబునఁ జేయవచ్చితిరి తక్క న్వత్తుకామత్వ మి
 ట్లేమేనున్న నువ్వే నేయకయ మానీ యానతీవే దయన్. 14

స్తీ. విశ్వర్యగతిమీఁద నరుచి పుట్టినఁగాని బలశాంత మీఁదెంత నిలునవెఱచుఁ
 జక్కఁదనంబుపైఁ జౌక దోచినఁగాని సురభామ మీసీమ చొరఁగ వెఱచుఁ
 దనవేరుమాత్రంబు కనరువేసినఁగాని హరిపట్టి మిము గిట్టి యరుగ వెఱచు
 విబుధభామముమీఁద వెగటు గల్గినఁగాని పనజారి మిముఁజేరి చెనక వెఱచుఁ
 గానఁ దానకనియమవిఘ్నంబు నడుగ, నలికెదనుగాని యోమాని యట్టులేని
 ఘోరమామకతూణీరగుప్తకాత, శరమునకునొక్క చెరలాట సవదరింపు? 15

లయగ్రాహి. అంగజమదాపహాశిరోంగనటత్సరిభంగురతరంగఘనరంగపరిధారా
 సంగతి మహీవలయమర గడఁక మీఱునొక యంగగొనువేగ మెనయంగలిగితేనన్

రంగుమెయిచందము మెలుంగు మొగమందము చెలంగనునుగందముపొసంగనిదిగోమీ
చెంగట నెనిల్చెను దురంగమము వచ్చిన తెలుంగు నెలుంగంగలుకంగదవె మానీ. 16

ఉ. నావుడు మోమున న్మోకనవ్వులుకం దమవారిఁ జూచి యా
హావినయంబు గంటిరిగదా యనుచుం దలయూఁచి యాగదీ
తావిధిమత్సమిత్సమితికర్షణకర్కశమైనకేల నా
భూవిభుమేను తట్టి మునిపుంగవుఁ డిట్లనియెం బ్రియంబునన్. 17

ఉ. అంతటివాఁడ వాదువెక్కుదయ్య తలంపఁగ శత్రుజిన్మహీ
కాంతునిపట్టివే యట యఖండమదారివిదారణక్రియా
కాంతపరాక్రమంబు లడుగన్వలెనే మఱి యీదిగంతవి
శ్రాంతసుధీవిధేయగుణసంగతినీక తగుం గుమారకా. 18

చ. చలదరితావకీనభుజశౌర్యము పెట్టినికోటయై ముదం
బలవటసంగ యాగహావిరాహరణార్థనిమంత్రణక్రియన్
బిలిచినఁగాని రాఁడు బలభేదియు నేటిదినంబుదాఁక నో
కులనగధీర యీనడుమఁ గొన్నివిశేషము లెన్నశక్యమే. 19

క. పాతాళకేతుఁడనియెడి, ఘాతుకుఁ డొకరక్కసుండు గలఁ డంబుధర
న్రాతారవనీతాహవ, భీతాననధానసకలబృందారకుఁడై. 20

క. ఫలకుసుమబిసాదులు గం, పలకొలఁదులు దెచ్చుకతన మాలిమికాఁడై
నిలుకడఁగ మాతపోవని, మెలఁగుచువాఁడుండియుండి మెల్లనఁ బిదపన్. 21

గీ. మామకానూనజపహోమహానసంవి, ధానముఖమైననియముఘంతాన మనెడి
పద్మవనవైరికళ మాటుపటప నేడు, రాహుపై నాఁడు వాఁడు ధరాతలేంద్ర! 22

సీ. ఒకఁడైన్మఁగని యెలుంగకయ్యండ విదళించు సారనీవారకేదారసన్నితి
వెనుకవేళలు గాచి కని కానమిగ దాఁచుటవిఁ దాపసుల మృగాజీనమ్ము
లాపిమ్ముటను గొంద అదియేమి యనఁదుంచుఁ బర్ణశాలాసమీపద్రుమాళిఁ
బిదప నందలుఁ జూడఁ గదిసి కైకొనసాగు యాగకల్పితహావిర్భాగతతులు
రచ్చసేయఁగఁ దొరకొనురాత్రులందు, మునికుమారుల బెదరించి కొనఁగ దొడఁగుఁ
గామినీమోర! వాఁడు నిక్కముగఁజేసె, నిందురమ్మన్నచోట నిల్లెల్లఁ గొనుట. 23

సీ. పొడగన్న సాష్టాంగముగ వ్రాలి చనువాఁడె యెదురుగా రారంచుఁ బవరసాగె
బిలిచిపెట్టిన వన్యభిక్షు గైకొనువాఁడె కోరి పెట్ట రటంచుఁ గొణఁగసాగె
నిలుచుండి చంకచేతులు కట్టుకొనువాఁడె కొలువరా రేమంచుఁ గెలయసాగె

వినయంబుతోఁ జేరి పనియేమి యనువాఁడె యరయ కడ్డాదిడ్డు లనుప పాగె
దనవచోదోషము క్షమింపుమనెడువాఁడె, యేమనిన లేని వాతప్పు లెంచసాగె
వినుము మహి కాంత కొండంతపనికి నైనఁ, బలుకులేటికిఁ గిల్లాకుపనుపసాగె. 24

చ. ఇటు లతఁ డున్నయంత ధరణీంద్ర యొక కానొకనాఁడు నాకురం
గట నడయాడు నొక్కమృగకాంతకుఁ బ్రొద్దులవేళ చాలఁజే
రుటకతనం దపోధనసరోరుహలోచనలందఱు న్నము
త్కటగతి ముచ్చటల్ని గుడఁగాఁ గడగానని సంభ్రమంబునన్. 25

సీ. ఎన్ని నేచ్చెది తానిన్నటి మొటిక గా యాకొమ్మఁ గడకుఁ బొమ్మనఁగదమ్మ
పడుచుదూడలచేతఁ బనియోనెపీరేల యనసూయఁ దోతేరఁ బనుపరమ్మ
యీప్రాప్తునక్షత్రమేమిలగ్నముమంచిదేయంచుఁ దగువారిఁ దెలియరమ్మ
శుద్ధవేళ సుఖప్రసూతిగావలెనంచు నిలువేల్పుకుమీఁదులెత్తరమ్మ

గీ. అనుచు గుమిగూడి మృగి నొక్క యలరుదోటఁ
బూవుబొవరింటఁ దార్చియింపులు జనింప
నున్నతటి మాయగైకొని యట్టెపడిన
సరణిఁ జెట్టునఁ దెగిపడ్డ కరణివాఁడు. 26

సీ. తకుకుటద్దపురంగు గల చెక్కుల బెడంగు మేలికమ్మల డాలు పాలుచేసి
తొగరుఁగెంపులపెంపు నగు మోవి నెఱసొంపు పసని ముక్కఱనిగ్గుపాలుచేసి
సింగంపుగతిఁ బూను చిన్నారి తేఁగొను బంగారు మొలనూలు పాలుచేసి
వలిజక్కవలఁ గేడి పలుదగుబ్బల తీరు పసిఁడి పైఁటచెఱంగు పాలుచేసి
తనఁ గనుఁగొంటిరమ్మ యివ్వనితయనఁగఁ, దగినకాంతావిలాసంబుఁ దాల్చివచ్చె
గిలుకుమట్టెఱురవలుపావలునుజిటులు, విడెముమడమలబడుకీలుజడఁగు మెఱయ.

చ. చెలువగు ముద్దుటుంగరపుఁ జే నెట్కుచ్చలఁ బట్టి యుబ్బగు
బ్బల జిగి జాలువాఱవికె పక్కున ప్రీలఁగఁ బైఁటవాటుగా
నలనడఁ గొంకుఁజూపులు నిజాంఘ్రీనఖాళికిఁ గల్వవండఁగాఁ
జెలువల చెంతకుంజనియె సిగ్గులపెండ్లికొమాతఁయొం బలెన్. 28

సీ. కూర్చున్నవారు లోఁగుచు లేచి చేజూపి యిందురమ్మని ప్రియంబెనయఁబలుక
నిలుచున్న వారు చెంతలఁ జేరి స్వస్తిభవత్తై యటంచు దీవనలాసంగ
నవల మాటాడువా రదరిపాటున మర్లి యొఱపు వీక్షించి నివ్వెఱపడంగ
నపుడు వచ్చిన వార లౌ చెలి యెవతె యీకొమ్మ యంచును గుసగుసలు వోప

ధీరలగు వార లూఁకును బేరు నడుగ, నెంచి యేమంద మనీ విచారించికోసంగ
నలిచె జిలిబిలి జడదారి చెలులఁ జేరి, మచ్చుకప్పెడుదారి నమ్మాయదారి. 20

సీ. పనిలేనిపని గిలుక్కున మోముద్రిష్టునోఁ జెక్కుపైఁ గమ్మ తళుక్కు మనఁగ
సిగ్గునఁ దలనంచి చిటునవ్వు నవ్వునోఁ గెలకులఁ జికిలివె న్నెలలు గాయఁ
గంగేలఁ బైఁటచెఱంగు బిగించుచో నిద్దంపుఁ జనుదోయి నిక్కుదోఁషఁ
బలికించువారి మోములు దేలఁజూచుచో వాలుఁజూపులు పూలవాన గురియ
నలుచు నొఱపును గెరువంబుఁ దెలియనీక, పలుకుబెళుకును మొగమునఁదొలఁకునెలివి
యొడలియఁడమనడలోఁ బెడఁగువారి, కన్నుఁ బ్రామఁగ మృగియున్న కడకునరిగ.
క. వడినరిగి రవికిరుచినే, డౌడి మిడిగ్రుడ్డుఁను జిక్కిరించిన చెవులు
నొప్పవన నెత్తినవాలము, నడరఁగ నొక సింగమై మృషాంగన నిలువన్.

చ. కనుఁగొని మానికాంతలు కకాపికలౌ మది నమ్మ చెల్లఁగో
యనుచు మిశ్రభ్రీకృతభయంబు గళత్కబరీచ యంబున
త్యనుపదధావనావిలమృగాంగనమున్ ముహురుచ్ఛలద్దురు
స్తనమునుగా రయంబున యదాయదలై పఱతెంచి తెల్పినన్. 31

క. కటకటఁబడి మఱినే న, క్కుటిలక్రమగుతులు గురియ గుఱి యెవ్వఁడొయం
చటునిటునారసి వీడఁ, పటుయోగజ్ఞానగరిమ భావించుటయఁక. 32

సీ. చిరదయాగాంభీర్య పరిఖకు తాఁబేలు నవధైర్యవస్రంబునకు సురంగ
ఖలజాతిగుణలతావళికిఁ బ్రాఁకుడుచెట్టు నిష్ఠురత్వంబునునిమ్మకెరువు
క్రూరవాచాకాలకూటంబునకువార్చి దాక్షిణ్యవన్యకృద్దామన్యనము
ప్రకటితాత్మజ్ఞానరవికి దుర్దినవేళ మూఱ్ఱతాస్థితికిసామ్మఖ్యకరము
కోపమ్మిటు లానొ కాదొయో భూపవర్మ, యదియపుడు వచ్చి నామీఁదనావహించి
కటములదరించె మొగమెట్టఁగానొనర్చె, బొమ్మలుముడివెట్టై ముకుపుటంబులుగదర్చె.

వ. అంత.

సీ. తాపసకటులకుఁ దరవాయిఁజదివించు భాష్యమల్లంతటఁబాటవైచి
కొమ్ముననంగంబుఁ గోకిచెంగటమేతలడుగు జింకనునుల్కిపడనదల్చి
హరపూజ కంబుపర్ణాదులుగొనితెచ్చు నెరుటిశిష్యులను నేమేమెతిట్టి
యాగమవాదమాధ్యస్థంబుగోరుప్రవీణనూరిశ్రేణి వెక్కిరించి
కళవసంబూడ జలకమండలువువీడ, జడలుమహిజీరఁ జేజపసరముజాఱ
దర్భముడివ్రేల ధ్యానతత్వంబుసోలఁ, గడిగి నిలుచుండి యాగ్రహగ్రహముఁ జెంది.

వ అక్కటా నిక్కటాపాంబు లొక్కగక్కున మెక్కంపలంచు ముక్కంటితె
క్కున యక్కటికంబటి యిక్కటికిరాతిగండియ నగ్గలపుటలుకయ్యెగ్గి బగ్గుబగ్గు
రుమున శమపదనుజకమన సంధానకరంబగుపరుపాక్షరంబున శపియింపంబూను
నాపదనంబున సరస్వతీశంబరసయన దుడిదుడివెడలఁగడంగునెడ జడధివసనాని
రాలంబనజనితంబుగునొక్క వచనంబీవిధంబున వినంబడిన నాకర్ణించితి. 36

చ. పదరకుమన్న మానికులపావన కుమ్మరి కొక్కయేడునం
గుదియకు నొక్కపెట్టుకని కోవిదుల్లాడలే ఘోరసాధనా
భ్యుదితతపోబలంబిటులయో యొకరక్కసుపాలుచేతురే
మదిమదినుండి మేమెటుగమా మఱివీ ఖరాపరాధముల్. 37

గీ. ఐన నేమాయె గనుక ధరాధిపతులు, నేయఁదగినట్టి యీదుష్టశిక్షనీకుఁ
పడినభారంబె పాతెడుబండ్లకదురు, కాళ్లుసాతురె యొవెట్టికానఁనుమా. 38

చ. ఇదెహరి యాముతద్వజనరేంద్రున కి మ్మిపు డాస్పపాలుఁడే
కదనములోనవీనిఁ గడికండలొనర్పఁడె నీకునేటికి
యెదవడనన్నమాట యొకయింత వినంబడునంత మాత్రనే
కదియఁగవ్రాలెనొక్క తురగంబు వియత్తులినుండియత్తుతీన్. 39

క. పతయాళుతురగఃభృతో, న్నతకర్ణద్వయమునందునం గెంపులమే
ల్పతకమమరవికిరణం, బతిరయమునననుపవచ్చు ననువునటింపన్. 40

చ. కనుఁగొని దాని ఫాలఫలకంబునఁ గట్టినప్రతికన్ లిఖిం
చిన వివరంబుఁ జూచి సరసీజహితుండు దయాళుఁడస్సవ
చ్చినదిదియంచు భూవలయనీమదిరంబును జుట్టివచ్చునం
చనఘతదాఖ్యయంగువలయాశ్వమటంచు నెటింగి నెమ్మదిన్. 41

నీ. వరదానములకునై వచ్చువాక్కియకారి ముచ్చాయ లెఱిఁగించు మొగముదెల్ప
యాగభాగాసక్తి నరుడెంచుపాకారి యేకారి యిది మీకు నేల యనఁగ
వనవిహారాక్షేత్ర వచ్చు క్రొన్నెలదాల్ప జక్కిమార్పలకు హెచ్చరిక పడఁగ
మునులసేమ మెటుంగఁ జనుడెంచు కరివేల్పు దండనాథుని సమాధానమనుప
విని వినమి చేసి పని గలదనుచు వారిఁ, గూడ దనిత్రోయవలెఁగద యేడజోలి
మాకు నేటికి వారిలో మచ్చరంబు, సొమ్మ సొమ్మనఁగూడఁ జేర్చుటయె నీతి. 42

చ. అనితలపోసి యేనిటురయంబునఁ దెచ్చితి నత్తురంగముం
గనుఁగొను మిత్తురంగము వికల్పిత స్మృత హేపచే బరా

- కని ముహూరున్ననుస్మృగుముఖంబున సారెకుసారెకు స్సలా
మొనరుచు దీసిఁ గైగొని జయొన్నతిఁ జెందుము రాజనందనా 43
- చ. అనిన మహాప్రసాద మిపు డానతి యిచ్చితీరేకదా యిఁకం
గనఁబడఁ దెల్పనేమిటికిఁ గార్యముఖంబున స్వామిచిత్తమే
ననుచు నదేల కావలసినం దనుజు స్వధియింపఁ జాలరే
ననుఁ గరుణావలోకనమునం ఘనుఁ జేయఁగఁగాక వచ్చుటల్. 44
- సీ. చాయలొందినదంచు సంతరించిన వాలుచూరకన్తిపరీక్ష చూడఁగలిగె
తరతరంబులనుండి దాఁచినా రనివిన్న కఱకుసేజామేలు గాంచఁగలిగె
ననిలోనఁ దనుఁగాదు ననిచెంచుల్పించు కేడెంబువాడి వీక్షింపఁ గలిగె
పంజమొగ్గిన్ఱఁ గూడఁ బగఱ గెల్చుకటారియిదివీని వగసళ్ళయింపఁగలిగె
స్వామి మీకతమున నిట్టి చొకపడికి, మీరు వేంచేయవలయునే మీగృహమున
కరుగుదెంచితి రండులకనుట కాదు, పదములెక్కడ బడలెనోకద మనీంద్ర. 45
- చ. అనిమహిజాని యూడిగపుటాపులఁ గన్గొని దండు చాలుగాఁ
బనుపుడటంచుఁ బల్కి మనిపాలకమాళికిఁ గేలుమోడ్చి స
ద్వినయవినఁముఁడై నిలిచె వెంబడిగా నరుదెంతు మున్నుగాఁ
జనుఁడని వీడుకొల్పి హరి సాహిణి నీవశమంచుఁ బల్కచున్. 46
- చ. గడెలు పదాఱుచెల్లె ననఁగా విని కట్టికవారు మ్రోతి గ
న్నన నవధారు దేవ జతనాయన గద్దయిడిగ్గి యందటి
స్వడిదలకంపి మాళిసరణిన్ హరిగల్పిగుడంగ జెట్లు వెం
బడి కయిలా గొసంగఁ దెలిపావలు మెట్టి యెయార మేల్పకన్. 47
- శా. కోణేహికిట వారినిల్పి కులుకుంగుత్తరపుఁ జన్గుబ్బలే
జాణల్కొదలు కుంచెఁగిండి యడపా ల్సాగింప వాణీరణ
ద్వీజాపాణులు కొండతారతిగముద్దిప్సంగఁ గఱ్ఱొంతర
శ్రేణుబ్బాటి నృపాలుఁ డంతిపురముం జేరెం బ్రమోదంబునన్. 48
- స. అంత. 49
- క. దనుజాతఖండనోష్ఠతిఁ, జనుమనుజాధిపుప్రతాపజాతము మునుముం
గనిపించె ననుచు జనము, ల్గనుఁగొనమార్తాంసమండలం బుయింపెన్. 50
- క. ఇటువలె వేన నరపతి, పుటభేదనమునఁ బ్రయాణబోధక భేరి
పటహంధమామికాహళి, పటుదవములు నిద్రలేపి పయనము దెలుపన్. 51

సీ. పటుచక్రగతి నేలపాఁతు పెల్లగిలంగ వీమలమణిస్యందనములు దనర
మావట్టిలకు మింటిదేవత ల్మంత్రాక్షతములీయగజయూధపములువెలయ
ధారాసమున్నమద్ధవశచామరలు తొక్కలభంగి దగఁ దురంగములు సెలఁగ
జయలక్ష్మలవరింపఁ జనుపెండ్లికొడుమల గుంపులై భటరాజకోటియొనర
నడచి తమగపుబైట సన్నాహమెల్ల, నమరఁ బాజులు దీర్చి నిజాప్తమంత్ర
వరముఖాంతరమున సరివారితోడ, మాటలాడించుకొనుచు సామంతస్సప్తలు. 52

చ. గొనబుపసిండి కీలరిగె గుంపులనీడఁ ~~వ~~ నంతలో
జనపతి మేలుకాంచి హరిచంద్రనగంధిలమైనవారిఁ గుం
దనపుమెటుంగుగిండ వసతల్లాని తన్ముఖమజ్జనంబు నం
ప్రానరఁగఁ దీర్చ నర్థమొకయుగ్మలి పూనఁగ నామతీర్థమై. 53

చ. మినుకుఁ గడానితాయెతుసమేశపుఁ గ్రొవ్విరిదిందుడండడా
ల్పవలెవాటు చల్వనలిపంపురుమాలువు గట్టి దట్టిఁ జె
క్కినవిడికెంపువంకి జిగి కెంపగు దుప్పటిదాల్చి యీతఁడే
మనసిజఁ డాయన న్నొగసుమార్గముగాఁ గయి సేసి వేడుకన్. 54

సీ. సమదవేత్రకరాతిసాహోసినాదంబు గడలివచ్చెనటంచు మదికిఁ దెలుపఁ
జామరగ్రాహిణీసరళకంకణరావ మివలి కేతెంచె నంచెటుక సేయఁ
గమనీయయవసికాకాంచికాసస్వాన మల్లన వచ్చెనం చానతీయ
సంగీతవిద్యావిశారద్ధాగానంబు లిదె యరుడంచెనం చేర్పరింపఁ
జనవరులు లేచి నిల్వ హజారమునకు, నరిగి చొకట్లముత్యాలయందుహస్త
మిడఁగఁగొల్పుచు సలిచి సాహిణులు మ్రొక్కి, తెచ్చిముందఱఁ దొలునాటి తేజినిల్వ

క. పడిఁగట్టికవారలు పా, వడమిడి హెచ్చరిక రాయవరగండ యనన్
బెడయంకెవన్నెపైఁగా, లిడకపుడు చివుక్కుమనఁగ నెక్కందేజిన్. 55

మ. చనవుల్మీఱఁగ్రమాల నూల్కొంపు బల్సామ్రాణిధూపంబు వా
సనకు నే్వలుపుముద్దరాండ్రు కచముజ్జార్పంగఁ బుణ్యాంగనా
వనజిశ్యబకరాపత చ్చిత్రమణు ల్వర్ణింప చత్రంబుపై
ననువౌ బంగరుగుబ్బపొద్దఁ దలఁబ్రాల్తై ముంచఁ జంచద్గతిన్. 56

చ. జనవరమాళి కొంతవడి సాహిణి నివ్వెఱగంది చూడ జో
డిన రవగాలు చూపుచు హుటాహుటి నేగిపరాకు వీరువీ
రని తముఁదెల్ప నందఱు రయంబున వెంబడ వాగె సల్పియొ

య్యనఁగనుమూసి కన్ దెఱచునంతటిలో మునిసీమఁ జేరఁగన్.

58

క. అరుగఁ దదీయమనస్ఫుర, చరవింద మరందబృందమై మధురసుధా
చిరకందమై యొకానొక, పరమానందంబు హృదయబంధం బొందన్.

59

సీ. మధ్యసంధ్యాస్నాన మానీంద్రలూన తాపసగంధపవనంబు భ్రమరివాతె
నంబుపల్లసమిత్కుశాయాతనటుజాత సమదనాదంబు మీసంబు దీఁటె.
సవన ధూమాబ్దవీక్షణనట తేక్కికాంతావిలాసము తొడల్తట్టుకొనియె
నన్యోన్యవైరాసహమృగేంద్రమత్త వేదండ్ కేళికలు పంతములు వలిక
నీకరణిమున్నుగాఁ బరాకిడియె మాని, యాశ్రమంబని తన్మార్గమభినుతింప
మోచమునఁ దేలి నృపమాళి మోయు చూడఁ, జనవుమైఁజేరి నిజకేళిసచివుడనియె.

సీ. చలువలు నింఛు నచ్చపుమందుఁ జిలికించు తేరాయఁ డిడ లేళ్ళఁటించువాఁడు
గలభి గాకుండ వేల్పుల నొక్కనొక్కనిఁగా ధనరాజు వెలినుండి యనుపువాఁడు
వారివారిప్రభుత్వతారతమ్యమెఱింగి గిరిశుండు బంతిసాగించువాఁడు
ప్రొద్దువోయెను జూచి భుజియింపుఁ డని దేవపతి యుపచారము ల్పలుకువాఁడు
తగినవారల వీక్షించి తమ్మిబోఁటి తేఁడు మాటికిఁ జవు లెచ్చరించువాఁడు
జనవరాఖండలా యిందు సంయమింద్ర కాండకృతమైనసత్రయాగంబులందు. 61

చ. మునివనిత ల్బచీముఖ తమోనిభవేణులకుం బతివ్రత
జనతతిఁ దెల్పునోబరవిచారము గాదని వేల్పుటొజ్జజ
న్యని మొగ మడ్డముంజొనుప వారలు నవ్వుదు రామె సిగ్గుపెం
పునఁ చలవంపఁ జందురుఁడు పొంగగ నిచ్చట యాగవేళలన్.

62

సీ. సాలీఁడు గాఁబోలు సమదవేదండ్ంబు తెలివారచీరలుడులిచితెచ్చుఁ
బనివాఁడు గాఁబోలుఁ బటుఘోణిపోతంబు బలుమోర నివ్వరి కలుపుదీయు
గొల్లఁడు గాఁబోలు భల్లూకపాకంబు మేలిజన్నపుబసిమేఁపి తెచ్చుఁ
జనవరి గాఁబోలు గొనబుఁబ్రాయపు జింక యలరిపై పారుపత్యంబు జేయుఁ.
గూలిగొను నొజ్జకాఁ బోలుఁ గొదమ చిలుక, తపసిబుడుతలగమికి వేదంబునుడువు
సుసరముగఁ బారికాంక్షు లేజోలిలేక, జపతపంబులు సాగింప జనవరేణ్య. 63

చ. మునివరులేగ వెంట మృగము ల్నడికిం జని యంతనంత మే
పున కటు నిల్చుదు న్నియమపూర్ణత వార్లు నిజాశ్రమాళికిం
బనినఁ దదార్థబంధురవిశాలజటలరజీరుకాడ వె
నొని చెవి బక్కరించి యులుపు బొడకట్టినవెల్ల దాటుచున్.

64

ఉ. ఎండదినంబులం బడగ లించుకనీడఁగఁ బట్టి మానులం
 గొండొక నేదదేర్చు ఫణికోటులఁ జేరి యిదేటికార్య మా
 లేండు మఱేమి మే మిచటలేమె యటంచు మరల్చి చెల్వమై
 నిండ మయూరిక ల్చికిలినిద్రపుఁజుక్కలవీచు నక్కడఁ.

65

మహాస్థగర. జవవస్మానీంద్రవేదాక్షరయుత తతహ స్తస్రవాజ్యాహ్నిప్రో
 డ్భవహ్నిస్థానకీలావళితకరదీపప్రభ న్వత్తు రౌరా
 హవిరహ్నాహూత్పులింద్రదాద్యమరు లవనికై యాస ప్రేరేపఁగా మీఁ
 దివపాంచ ద్భిమధూమస్థితులు నిబిడమై దృష్టి చేకట్లు గప్పఁ.

66

క. వేలిమియగ్గి పొగల్దగు, వేలుపుడిగ్గి యమునంగ వెలువడు నమరీ
 జాలము తిన్ననిఫెన్నెఱి, వాలుఁగురుల కగరుధూపవైఖరి యగుచున్.

67

చ. ఇనహరిణాంకరశ్మి కడమియని యవ్వఁ బంకజాకరం
 బునఁ గవజ్జవ ల్వగవఁ బ్రొడ్డులు గ్రుంకుట దెల్లవాఱుట
 ల్గనమి జలాగనర్షి కులకాంతలమోమను కల్వరాయనిం
 గనుఁగొని విచ్చిపోవుటయె గాని వియోగ మెటుంగఁ దెన్నఁడున్.

68

చ. అని తెలుప న్మహేశుఁ డవుఁగా యని మెచ్చి పటానితేజిడి
 గ్గినతఱి మూఁగి గచ్చు టరిగె లైలిపావడ వైచి యచ్చపుం
 బని మగతాతచెక్కడపుఁ బావలు నిల్విన వారలం గనుం
 గొని యటు నిల్చి యాపులొకకొంపలు వెంట నెరాముపంబునఁ.

69

క. చని నృపతి గనియె మునిజన, వనితాజనతానితాంతవర్ధితకేళీ
 వనపాళీ కుసుమాళీ, జనితాళీనలినఘనము సంయమివనమున్.

70

క. కని పర్ణశాలమ్రోలకుఁ, జని యచ్చటివారిచెంత సంయమిపతికిం
 దనరాక తెలియఁ జేసి త, చనుమతిచే వేగఁ జని తదంతర సీమన్-

71

సీ. ఆచ్చవంతచ్చవి యామస్తకన్యస్తభసితాభఁ జేరికేకిసలు గొట్ట
 మోధావిరుది గండమిలదురుశ్మశ్రుగుక్చయములఁ జప్పట్లుగఱచి నవ్వ
 బడలఁ బర్వినదాలు శాతీరధారాళకాంతులఁ గిక్కురించి కన్నుమూయఁ
 బటునఖమృతి కరస్పటికాక్షమాలికా చ్ఛాయల దాసి కేకేయనంగ
 నవ్యశార్దూలచర్మసనంబుమీఁద, యోగపట్టె బిగించి కూర్చున్నవాని
 గాలవుని గాంచి చేనున్న కత్తిమంత్రి, యందికొనఁ జేరి స్వాప్తాంగమాచరించి-

72

క. నిలిచినఁ గనుఁగొని నరమఁ, కులపావన యిందువచ్చి కూర్చుండపరా

- నిలిపితివి తండ్రిపద్మలు, వెలసితి విటు లతనికన్న విక్రమ గరిమన్ - 73
- చ. అనుచు బహూకరించుసమయంబున నుత్తయిండి యుండి యం
బనరుచి పుంజమంజుకచక్రహం మౌనమున పల్కె తో
డన హరిచందనప్రతిభటంబుగ నున్న లదోచనంబున
కనబడియె నిరస్తకనకస్థులకు నుత్తయిండియె - 74
- క. అది చూచి మేదినివర, బిదుర మృదురగా డభేదము గంపే
యిదిసుమ్మ దనుజశాంబున గడసె నృసింహుని దివిభంజంపు మిరకన్ - 75
- గీ. విజయ మగు నీను గెలుపు మోపిరవర
యనుచు గాలనైఁ డాడువో నచట గలుగు
పారి గాండ్రులు కటకటం బడుచు శిష్యు
లంటి ననుదేర నచ్చోటి కరుగుదెంచి - 76
- క. మునిచంద్ర వచ్చి మావెం, టనెవచ్చు నటంటి వీతఁడా మృదుదేమ
య్య నరేంద్ర కన్నలారం, గనుఁగొంటివె వీని యవదగాకి తనంబుల్ - 77
- ఉ. అయ్యయ్య మాకు దండమిడినంతిఫలంబు నరేంద్రచంద్ర యీ
దయ్యము తోడి జాగరము దాటఁగఁజేసి శుభమ్ము లిమ్ము లే
వయ్య కొమాళ్ళతండ్రి వయి యాశితరక్షణ దుష్టశిక్షణ
క్షయ్యదయాపరాక్రమ విశాలుడవై మనుమయ్య యిమ్మహిన్ - 78
- సీ. చకువుకొన్నామంచు జట చెప్పుచుఁ బరీక్షఁగొని వరింపు ఘటంచుఁ బెనఁగువారు
ననుజూచె ననుజూచె ననుచు రిత్తకురిత్త జడలు వట్టుక పోరఁ దొడఁగువారు
బులకము ల్మైనిట్టపాడువంగ వడి నోరుదెఱచి మైమైఁ జూడఁ దిరుగువారు
జేసన్న నుటజంబు చెంతకు రమ్మని మును దొంగ మొక్కులు మొక్కువారు
నగుదు రీయయ్యలెల్ల వాఁ డపరుగడగ, గులుకుగుబ్బలు దళుకుఁ జెక్కులు మిటారి
మొలకనవ్వులు గలమోము ముద్దుగులుక, మాయపుం డెక్కులాడియై డాయునపుడు -
- సీ. అటుమొన్న భార్గవజటికి శౌనకమాని కొకవాడుమై నొంటకుండఁ జేసె
మొన్నఁ బారాశర్యముని యోటరాఁ గూతతెగయించి వెరవేకి యెత్తఁజేసె
నిన్న విశ్వామిత్రునికిఁ దండరఘటించి యొడలెఱుంగక పడియుండఁ జేసె
నేడు మార్కండేయునికి సివంబెత్తించి తలవీడఁగ బయళ్ళ మెలఁగఁ జేసె
మానవాధీశ విను మింతమాత్రమైన బ్రతుకవచ్చును వీనిచేఁబడినపాట్ల
కొల్లఁబాటయ్యె మాకునిందునికి యేమి, చెప్పెడిది మాతపంబు నీచేతి దింక - 80

చ. అన విని యంతయేమిటికి నానతి యిచ్చెద రిన్ని నాశ్శుచ
 ద్దన్యజుని నొంచి మీపద ముదారముదాకృతి నొందఁ జేయకుం
 డినయది నాకు నేర మవునేకద యాకొదవ ల్సహించిన
 న్ననుపుడు వానిబట్టి నులుమాడెద నొద్దికఁ జెల్లఁజేసెదన్-

81

చ. అనిన రిపుక్షయోస్తు విజయోస్తు పతేభవతే యటంచు వా
 రనుపదురాపకోప తరుణార్కవిభావృత్తారుణాంబుజు
 బనఁగను మోము కంపుగఁ దద్ధరణోన్ముఖభృంగయుగ్మప
 జ్జ్ఞినటనభ్రూకుటిక్రమము డెల్పఁగ నచ్చొటుఁ దల్లి నిల్చినన్-

82

సీ. అధిపభృత్య పరస్పరాన్వేషణాకారణప్రతివక్తృతన్నామకార్య
 మననుగతస్వామి రాయవేగభూరుహచ్ఛాయాసమీశితచ్ఛాత్రకథలు
 ధావనాయాసాస్వజీవనవృత్తి ధిగ్వాచ కాందోలికావహజనంబు
 సమ్మగ్దబహుళాది సరణికోభయపార్శ్వచారితవారణా ధోరణంబు
 సరయ సరదుష్టనిస్పృతజ్వరరథూర్త, గణ్యాగాణిక్యసంభవత్కమనహాస్య
 వారణక్షమతస్సుతాక్రూరవృష్టి, సంవృతాశంబు సైన్య మచ్చటికి వచ్చె-

83

క. ఈరీతి సైన్యమంతయుఁ, జేరిన నొకబయట రాజసింహము భటులం
 దేరిజ వేయంబనిచి గు, డారము లెత్తించి యంతట న్రవిగుంకన్-

84

గీ. పఱపుటంగడి వీధులేర్పఱచి కొంచె, పాటి నడగని నెక్కి యాపాలె మెల్ల
 విడియ నియమించి ఖిరిగె వేవేలు దివ్య, టీలవెలుగున సంగీతమేలమమర-

85

చ. తిరిగి యతండు వచ్చి వడఁదేర్చుచు ఘమ్మను వట్టి వేళ్ళచ
 ప్పరము కురంగటందగు తుపారము చేరువఁ జారువజ్రపాం
 డరరుచిగ్రమ్మ గుమ్మెతగుడారమునం గొలుపుండి పట్టనాం
 తరముననుండి వచ్చునరనాగులకమ్మలు వించు నున్నెడన్-

86

గీ. ఊడిగపుటత్తికాఁ డొక్కఁడొలుఁగుఁ జేరి
 విభుని చెవిలోన నేమేమొ విన్నవింప
 నతని కనుసన్న గనుఁగొని యయ్య మంచి
 దతనిఁ బిలిపించెద నటంచు నఱగివాడొ.

87

సీ. నేనమై సగము దీసిన బూదేపంధుతోఁ గూడినబంగారు లాడె సింగి
 బారసీలిపిని జొప్పడ భగవద్గీత లెన్నికప్రాసినచిన్నిపలక
 బుడుత పసిమిరుచి పులితోలు చుట్టతో బదనిక ల్నించిన పట్టుజోలె

యొకత్తి బరదేశుల కొసంగఁ గూర్చిన రసవాదపు మెఱుంగుఁ బసిఁడి మిడ్లు
కొండవలె నెత్తిపైఁ జుట్టుకొన్న జడలు, వెండికట్టులబెత్తంబు విడెముమ్మిఁద
వీడియముగల్గుదొర పాతలాఁడెఱోగి, బిలికొని వచ్చి పాడఁగనిపించుటయును.

గీ. పతికరముఁజూప రత్నకంబళము మీఁదఁ, గడవసమునైచి కూర్చుండి బుడుతఱిచు
సురటిగాడ్పల నుదుటి కస్తూరి బొట్టు, రవలు రాలంగ నాతఁడా రాజుఁజూచి-

నీ. ఇది చేత నుండిన నిసుమంతవడిలోన నేదేశమునకైన నేగవచ్చు
నిది మోలి పైనున్న నెదుటి చేవెళ్ళిన వెరికైదువజాటి దారితప్పు
నిది దట్టిపాఱు నున్న నెటువంటిరూపైనఁ బ్రాపించి వేడుకఁ జూపవచ్చు

* * * * *

బవనిక్కలాసంగి యొకమాయ పన్నుటయును.

ఉ. కంటెఁ దగిల్చిచట్టికొన గల్గిన చందురుఁగావి జాళువా
జంట పయంటపై నిగుడి చక్కని జక్కవ నిక్కు చొక్కపుం.
జంట చెలంగు బంగరుపు చాయలు దూచియనంగఁ జాలు వా
ల్లంటి మెఱుంగుఁ జూపులు దళారనవచ్చె మహాద్భుతంబుగన్-

91.

ఉ. చొక్కపుఁ బంజుకమ్మల రుచులైఱుఁ గెక్కిన చెక్కుజాలువా
నక్కలచక్కుజక్కిణిగొనం బిగిగుబ్బలు పిక్కటిల్లఁగాఁ
జుక్కలరాచడాలు తెలిచూపులు త్రొక్కనిచోట్లు ద్రిక్కనా
చక్కెరబొమ్మయమ్మహిపచంద్రుని చక్కటికేగి గ్రక్కునన్-

92

ఉ. రంగు చెలంగ గుబ్బల ధరాస్థలివత్తుము మోపలేమిసా
ష్టాంగ మొనర్ప సిగ్గునడె నంచు నభంగురపాకభిన్నణీ
సంగతకంకజారవముచాటఁగఁ బైటచెఱంగు కేలితో
ముంగలఁ గొంకుచుం గొలుపు మొక్కుఁకుటించి పిఱింది కేగినన్-

93

నీ. సయిదోడ చూడు నస్సాయ యిట్లేజ యిట్లేశవోజులపతి యింగిలయ్య

* జగ్గుమంటిలి వచ్చిశాణ నిద్దాహుంత కారి బుర్రాపుత్త గాలిసుమ్మ
అట్టెచూస్తుండది యదెనన్నెమోసిలి గలవాడ నని యదిగాక గడిని
చిక్కరిసాదన జేసెనదియింన్న దోభాజులల్ల మెలుదిబజారి

* యీపద్యమును బ్రత్యంతరములేకపోవుటచే నిచ్చవచ్చినట్లు దీర్చినదివీక్ష్య
యము చెడునని భీతిచేనాభారముఁ జదువరులకే వదలినాము.

- దీనిపైయేడుపై సేసి నానువాని, చిక్కటారికొలారికచిస్తిరోలి
రాజుపాలానవిను యిటురాయటంచు, రాచదేవళ్ళు కెచలి విరాళిగొనిరి. 94
- గీ. అంత వారెల్లఁ దత్కారణాభినూత, నాతివాచాటతాజ్ఞప్రభూతరోష
వీతిహోత్రసముజ్జాతధూతికీని, కాశ్రుతిస్థితతామ్రాక్షులగుచు లేచి- 95
- సీ. ఒకలతోడుత దట్టిపారల సంకులు డుస్సి తెలిచల్లడములతో నిలుచువారు
నింటి కిమ్మని పిల్లబంటుచేతికి సొమ్ము లొసఁగి వీరావేశమొందువారు
జౌనన్నఁ జేవెళ్ళు మనిహెచ్చరించుచుఁ జికటారి పొదలికల్పేయువారు
దీని ముందరనొంచి వానిపైఁబడువారు * * * 96
- వాలు గొని లేచివచ్చు భూపాలుఁడ్రోచి
యవ్వలి గుడారమున కేగుఁడనుచుఁ జెనకి
యతనిగద్దింపులకు భయమందువారు
నగుచు సంపటు దొమ్మిగా నరయుటయును. 96
- గీ. అంత నాలాడెజోగి మాయావిధిప్ర, పంచమంతయు నుపసంహరించి నిలిచి
మునుపుఁ గొలుపున్న వేళ నేయునికినుడి, రట్లయుండఁగఁ గైవార మాచరించి- 97
- క. పాతాళకేతుఁడంపిన, దూతన్నాసామికెదిరి దురమున నిలున
న్నీతరముగాదు వినునీ, వేలెంచి బలంబుతోడ నిటు విడియుటయున్- 98
- మ. తనచారుల్గని వచ్చి దైన్యమున నేతద్వార్త విన్వింపఁగా
విని మీసంబులుద్దిద్దిదైత్యుఁడహహ వీరా పడిన్వచ్చిపో
రనునన్నుం గది యించువారు మఱివారా నన్ను మార్కొంతురం
చనుమానింపకవచ్చి నిల్వఁగల వీరాగ్రేసరు ల్బాపురే! 99
- క. పెంపు విచారింపక విని, పింపఁగరాదనక వచ్చి ప్రేలెడు వీరిం
జెంపలు వేయరె యనుచు ని, లింపారి నిజాపులం బిలిచి యిట్లనియెన్- 100
- ఉ. వింటిరె యొక్కవార్త మనవెట్టులు చెప్పిరి తాముకన్నులం
గంటి మటంచు నీతబిసిగాండ్రు మదీయమహోగ్రమాయకై
దంటతనంబునంజని ఋతధ్వజు నై న్యసమేతుఁడేర నా
బంటుఁదనంబుఁ బాపుటకుఁ బన్నినవాడట వాఁడు వాఁడిమిన్- 101
- సీ. గరళకంఠద్వేషి కరకకాయలు గొన్ని తినియైన నాఁకలి దెచ్చుకొనుము
దేవేంద్రమదభేది తెలిచాయ గలకోర పంటిమొన ల్సానఁ బట్టుకొమ్ము

- ధూమ్రచ్ఛరకేళి తుష్పవట్టినఘోరజిహ్వా మిక్కిలివాడి చేసికొమ్మ
కుటిలాక్ష మాంసంబు గొంతునఁ బడినోరు డెఱవ విప్పడు సిగ్గు దెచ్చుకొమ్మ
తడవులకుఁ గల్గె మనుజయూధప్రచండ, పలలపారణ తద్ర క్తపానకేళి •
- లాలనామోద మీసుమాళంబు మీఁద, వరుసనందఱు గంతులు వైపుఁ డింక 102
- క. అని నన్నఁ బనుప వచ్చితి, మనుజేశ్వర బారువెట్టుమా రాజుల ని
వ్వని తూర్పుదెసకు మాదొర, చనుదెంచు స్వార్థనహన సన్నహనమునన్- 104
- గీ. అనినఁ జెఱునవ్వు నవ్వి యజ్ఞవరాగ్ర, గణ్యుఁ డతనికిఁ గట్టునర్దం బొసంగి
మంచిదటువలె నే నడిపించు కొంద, మంచు వీడ్కొల్ప నానై త్యుఁడగుగుటయును-
- గీ. అధిపతియుఁ జర్వులుధరించి యారగించి, హితజనులు గొల్వఁ దగువారి యిండ్ల కెల్ల
గేలిగతి నేగి యిది వేళ కీతిఁమాట, వాసులకటంచు లాలించి వచ్చెనంత- 105
- సీ. బొంగులు నిల్పియుబ్బగఁ బైఁడివ్రాత బొమ్మలగుడారంబు లమర్చువారుఁ
గొయ్యలు నాటి యాకులతోడి రెమ్మలు. వాటంపు గుడిసెలు వైచువారుఁ
బొక్కళ్ళవలెఁ గుంతములు చేర్చి యామీఁద గడితంపుఁ బచ్చడాల్పస్వవారుఁ
బచ్చికల్చెమ్మడుపాఱుఁ జెక్కి పూబొవరిండ్ల మున్నగాఁ గదియువారు
నచ్చుచుగ నీటికందువలరయువారు, పురుగుఁబుట్రలు చెదర నుబ్బుచునునొక్క
పరిగ నవ్వుచుఁ జప్పట్లు చఱచువారు, నైతి తద్వేళఁ బాశెంబువారలెల్ల- 107
- సీ. రాతిరి పొక్కళ్ళ రాలుకొల్పిన వహ్నిగలిగినపొగలు చీకట్లు గప్పె
గాడ్పులచే నూదకయ బద్గమను శిఖు ల్నిగుడుచోటులు పట్టపగలుచేసెఁ
దగవార్చి మూకుళ్ళ దిగువాటనుందిన కూటిబల్తావులాగుబ్బుకొనియెఁ
బొరలించి చండ్ర నిప్పులమీఁదఁ గాల్చిన కఱకుట్లవాసనల్లముకొనియెఁ
ద్రోవరి బోనీక బల్లెముల్ టువ్వితెచ్చి, కడిగి జింకలవ్రేలాడఁ గట్టి తిత్తు
లొలుచు భీభత్సరసము మహాగ్రమయ్యె; భుక్తిగొన్నట్టివారి త్రోపులపొసంగ-
- క. చాలఁ గురంగటిమడు గుల, గాలాపు స్వేటలాడఁగా దొరకినబ
ల్మీలు చవిఁ జేల్చె నపుడా, పాలెంబున డిగిన బక్కబంబ్రౌతులమన్- 108
- సీ. పలసినరెడ్డుడకుఁ గమ్మబువ్రాయు వ్రాయుసంబులవారి గంటాల కిలకిలలును
దొరదలందిన కార్యసరణు లెంచు నమాత్యమంజరంబు లొనర్చు గుసగుసలును
బొలదిండి గాయల యలవుల గనివచ్చి సలుచు వేగులవారి కలకలములు
సరుస కిందఱటంచు వంతులేర్పడియున్న బలకఠంబులవారి యలబలములు
నెప్పుడు వెనులు నొవోయంచు నెంచి యాడఁ

కువలమూర్త్యచరిత్రము.

జూచు సంగీతమేళంబు సాగసుకాండ్రో
ధిన్మనెడి మద్దెలలమ్రోత గ్రమ్ముకొనియె
రాజు పవళించు తెలిగుడారంబుమ్రోల-

109

చ. నలుగిడి చల్వదాల్చి పయనంపు టలంతల నిద్రఁ జెంచురో
వెలఁదులలేపఁ గొంకి పతివితగుడారపు పారివారిగం
టలరొద కుల్కిలేవఁ జిలినవ్వులతోఁ దమవారిఁ గూడి యిం
పులతమి దీఱినన్ నిదురవోయిరి నన్మబొజంగు లత్తఁజ్జె-

110

చ. గుమిగొని తెచ్చికోలుకుసిగుంపులఁ జెట్టులనీడఁ బొట్టిమం
చములపేయి న్మయించి పటస్సారకుటీరము లెత్తి మేలిజా
నమున రమించు పల్లవులనంటున నేరములెన్నుచున్నప
సమదల మ్రోల నీటునెఱపం బనిపూనిరి గుత్తలంజియల్.

111

చ. కనుకని తెల్లవాటుదనుక న్రతిగోరెడు పల్లవాళిమే
ల్లనుఁగొని వీడెముంగలుపులాహిరిమేపుల నిద్రఁబుచ్చి చెం
దిన చిటునవ్వుతో నపుడె నిద్దురలాయని వింతపైఁడి ప
ట్టిన వెలముద్దుగుమ్మలు నడిన్మయనించిరి చప్పరంబులన్.

112

క. అల పాలేమునకు నిలుపని, బలకరమై పారివారిపరిమై తగును
క్కళమై నిదురించని సరి వలపుల వెలచెలుల విట్టుల వత్తిలు టమరెన్.

113

సీ. ఒక్కండు పట్టుగా నూకొనఁ దబ్బిబ్బబాటు గొల్లసివాలు పాడుకొనుచుఁ
బామునాడించునేఁజ్వుటనల దలయూచికొంచును జెంగు విన్నించుకొనుచుఁ
దమవారి గుమిగూడి దమ్మరాజులకత ల్నొటికడ్డములేక నొడివికొనుచు
లయయొక్కత్రోవతాళంబొకత్రోవఁగా నేమేమొ ధక్కవాయించుకొనుచుఁ
జిటుమనున్నఁ బరామరిశించుకొనుచు, నంటుకత్తెలు తమపయనంబు సమ్మ
తించకాడిన వగఁ జెప్పకొంచుమీంచి, రుక్కళపునల్లమందుల యొంటికండ్లు. 114

సీ. వేటపకుమనివెన్ను చఱచి వేలుపుటేడు తెలిపిననిందాణి తెలియ దయ్యె
దనుతానె తెలిసి మూసినకంటితోవాణి వీనులపైగేలు మానదయ్యె
నది పరామరిశింతునని యేగు పతినాఁగి జలధినందనకొంగు విడువదయ్యె
దడదడమన గుండె తాళిబొట్టదర గుప్పలిపట్టి పడుకయిల్వెళలదయ్యె
బాలేమున నక్కడక్కడఁ బదిలమునకు, మ్రోయఁజేసివతముమల మొదలిపోటు
దారమ్రోతల పటహంపుధణధణలకు దొంతిగా నండ్లనిటులున్న యంతలోన. 115

- క. అలరాజు విజయ మెనయం, గలడని చంద్రుడును దారకావనితలతోఁ
గలహించి ముడియవై చిన, పాలుపలరక వేగుజుక్క పొడిచెంబెడఁగై 116
- క. అంతట దనుజేంద్రుండొక, దంతపుఁజవికెన్బ్రధానదైత్యులతోడ
నృంతనమాడుచు నృపుబల, వంతపువైఖరులు వేగువారలు దెల్పన్ 117
- క. పడవాల్లఁ బిలిచి బలముల, వెడలింపుఁ డటన్న వారు వెసఁ జని నిద్రా
జడులను బలాశి వీరుల, వడిగా మేల్కొల్పి ప్రకృతవార్తలు దెల్పన్ 118
- చ. అదరుచు వచ్చె నొక్కపలలాశి నిజాంగన సిగ్గుతోడి న
వ్వాదవెడు చూడ్కిచేతఁ దనయుల్లములోని పునారతక్రియా
భ్యవయపు వాంఛదెల్పఁ గనుబొమ్మ నదల్చుచు మీఁదివేలుపు
న్ముదితల నంటు గానిపయి ముందుగఁ జొకఁ ఘటిం చెనోయనన్ 119
- చ. ఒక దనుజాధినాథుఁడు మహాభక్తి గంధములందికొంచు గొం
చక చనుదెంచె నుగిలిన పాదముల రాజమార్గజా
లికి నిక మీఁద డెంచు మిల్లియరకాని తొమ్మగోడపైఁ
జికిలియొసంగి న్నన్నయలఁ జేర్చు గుఱున్నము పూయుకైవడిన్
- గీ. విరులు సిగఁ జూకొని యొక్క పీల్చెత్తఁ, డరిగె నికమీఁద రేగులు
పుష్పముల సార సోఁతనంబునకు వాని వలపునకుఁ బూని సరిచూడఁబ్రయునన్ 120
- క. ఈ నేలచుట్టుఁ దిరిగినఁ, బసయఁడు రాజు పాఠపరాదనుతీ
రూనఁగ నొకనక్తంచరి , సూనుఁడు చక్రింబు ద్రిష్టుచుం జనువారచెన్ 122
- క. అనలోపమన్యపశరముల , మొనలంబడి తరణిబింబముం జొచ్చుగతిం
దనుజుండొక్కఁడు గ్రక్కునఁ, గనకరథంబెక్కి యక్కుగ్రక్కుచు వెడలెన్.
- సీ. పడవాల్లగమికిఁ జేపుడికి దబ్బఱనొప్పి పైవైచుకొని మూలఁబడినవారు
నిండ్లలోననయుండి యెటువోయిరోకాన మనిపించి కనిపించకడఁగువారు
నింటికావలికి నన్నచట నిల్వరు గదా యని వేల్పులకు మొక్కిఁ జనెడువారుఁ
దొలునాఁడె నృపువార్తలు విని యొక లేనిపనిఁ బూనియెందెందో చనెడువారు
గ్రాసముల్లు చెల్లలేదని గాసిచేసి , కొలువుజీవితముల కొప్పుకొననివారు,
నగుచుఁ గోఁచపిశాచము ల్దిగులుపడఁగఁ, దక్కురక్కసిదొరలు ముందఱను నిల్వ
- సీ. నలుచుండి వీణ చేతులఁబూని తెఱగంటిబయకాఁడు మేల్కొల్పి పదముఁబాడ
నలుకుతో నాల్గుమోములదేవుఁ డొకయోర దిశకుద్ది దెల్పి వేడెనుక కొడుగఁ
దనయూరినుండి తొప్పఁపూలమాల జేజేలరాయఁడు చేరి చేతికొనుగఁ

జొరవచేసికొనిశంకరుఁ డిచ్చుకాలకు సఖుఁ డొకుబేరుపైఁ జూడిచెప్ప
గడియకుడుక మునుంగుటఁ గని గురుండు , తెల్లవాఁతుడునని పలుతెంచి పలుకఁ
గటికివారెల్ల దొరలువచ్చుట వచింప , దనుజపతిలేచి యొకభద్రదంతినెక్కి 125
గీ. కోటకావలికై యాప్త కోటితోన , నీవు నీవని నియమించి నిలిపి తమ్మ
రక్కసులు వారణంబుల రథములందుఁ , దురగములయందుఁ బొడనూపి తోడనడువ

సీ. చెకుముకి యగ్నిజానకిత్రాటిమిడుఁగురుల్లాఱలెడునది యెలగోలుమాఁక
వెదురుమల లేళ్ళు విభీమున నీటియడ్డాల్చిపొల్చియది చండిబారు
లిరుగోపులను దుమ్ము లెగయించునదిసిలేముస్తీబుగల కాలుమొకరిపాజు
కొమ్మకత్తుల మెఱంగుల వెల్లపావడ ల్లానునది మస్తీనుగులచయంబు
సురగిరీంద్రంబుపిల్లలై చుట్టు నున్న , కనకరథముల నడుమ సింగాణి విల్లు
దొనలు మెఱయంగఁ దేజిపైఁ దోచువాఁడు , ధారుణీశ్వరుఁ డనివేగువారు డెలుప

చ. అరిగి మహాభయంకరతరాహవదోహలబాహనప్రతా

పరుచులు వోలు చెందిరపుఁ బావడచేఁ బుటచేయి వీడిసు

స్థిరమతి సంపపెట్టుకొలఁదిం గజరాజము నిల్పి దానవే

శ్వరుఁ డెలగోలొనర్పఁగ నిశాచరులన్నియమించి నంతటన్.

128

చ. అలరు మొగంబుతోఁ గువలయాశ్వము నిల్పి నరేంద్రమాళి తూ

పులపాదిదోయి వీఁపుకడఁ బొందుపడం బిగియించి మీంచురా

చిలుకలవ్రాతగచ్చుపనిసింగిణి గైకొని యొక్కువెట్టి నే

నలు తనసన్న గోరఁగ గుణధ్వనిచేయుచుఁ జేయి వీచుచున్.

129

క. పేరెములువాటి యొక్కక, చేరున గుంపగుచుఁ దారసిలి యిరువాగుం

ఘోరపుబాణపుఁ జువ్వలు, బోరనఁ గొనవిటిచి వైనఁ బొసఁగె న్మోదటన్. 130

క. కొనద్రుంచివైచు బాణపుఁ, బెనుజువ్వలు పాటి నేలపెట్టుగఁబడుజీ

బున నిగిడి కాలుసేతులు, దుసియలుగావించి ముందు దురుసున నడిచెన్.

131

క. ఉయ్యాలచేరులనఁగా, నయ్యిరువాగులును దటిమి యటు దిరుగుచు బ

ల్కయ్య మొనరించియించుక, డయ్యక యొడ్ల పయిఁ బెట్టుటయగ నట్టియెడన్.

చ. ఒకపరియొడ్లలోని రిపులుగ్రతవైచు తుపాకి మందు గుం

డ్లకు వెనుదీయకాగి యచటంబడు నాపులఁ గోలుగొట్టినీ

యకనిఁ బెనంగి యంతఁ దరియం బడి యచ్చటివారలం గకా

పికలుగఁ దొలి యొడ్లు విడిపించిరి చేరునకాండ్రు మెచ్చుఁగన్.

133

గీ. ఆలసినట్టి జనులు తేలి యవలికరుగ, వేటుతుటుములు పెనుబోటు భేరిమోత
లమర నరుడెంచి దొడ్డకయ్యమున నవియుఁ, బడలనంతయుఁగనిదండిబాగుగదిసె.

క. అంపఱునిట్టలు వచ్చిన, యంపము గనుపట్టెఁ దద్రణాంభోఃధి దాఁ

టం దెప్ప గట్టఁ బూనిన, చందంబున నలుగు లరిచిబావుల నీనన్.

135

గీ. ఒకఁడు కుంతానఁ బగవాని యురముగ్రుమ్మ

వెంటనేయాతఁ డీటెచే వెళ్ళఁ బొడువ

వెలసె సద్దఱు నిల్చిన నిలుపు కదన

కాళికై కావడించిన కానుకనఁగ.

136

క. పగవాని గ్రుచ్చి యీటిని, నెగనెత్తెనొకండు రణమహిండుమలమునం

గగనముననుండి వ్రాలెడు, ఖగపాళుల కంది యిచ్చు కైవడిమేలున్.

137

క. జముదాడి నొక్కవీరుఁడు, విమతేంద్రుం బొడిచి వాఁడు వెన నిజభుజనా

రము మెచ్చి చల్లునవకుం, కుమబలెఁ దద్రక్తమున నిగుంభితుఁ డయ్యెన్.

138

క. అలుగువగచాపువేళం, దలతలమను సంతసోఁకిన న్మగవానిం

గళదాఁకిఁ బెనఁగు నొకమొ, క్కలపుద్గారకరాసి నీటుకత్తియ యగుటన్.

139

చ. గిగళము లూడ్వనెత్తి కరిణీపతిచేరిన్ద, దేజిపావడన్.

మొగమునఁ గప్పినూకి యొక్క మొక్కలపు న్నెఱరౌతు కుంభము

ల్పగులఁగ నేసిన న్నెడలెఁ బట్టమువెంటనే మా క్తి కావళు

ల్మగఁటిమి మెచ్చి చేరి జయత్కి స్త్రసుమాంజలి యిచ్చుకైవడిన్.

140

మ. బలియుం డొక్కపటానిరౌతు. తనబాబానూకుచు న్నెందువీ

ధులమాస్తీలతలల్కరాసిలతికం జుండించుచుం జుట్టిరా

నలరెం దత్తనువు లరంబడుట భూతాజ్ఞ ప్రిచే వెట్టిమో

పులు సేలం బడవైచి కూలబడుకాపుల్వొలె నప్పట్టునన్.

141

క. నరపతి యంతట దనుజుల, యరువడిఁ గని చేయివీవ నుగ్రాకార

స్థిరతంగరులకుఁగరులున్, హరులకు హరులరదములకు నరదము లెదురన్.

నీ. రాజ నాచెయిచూడు గ్రాసంబు బుణముగాఁ జేయుదునే యంచుఁ జేరువారు

లలితంపుఁ దులశిప్రోగులుద్రుంచి నోటిలో నై చికొంచుఁ దురీనవచ్చువారుఁ

గలనిలోఁ బొలియుటకంటె భాగ్యమ్ములున్నవెయంచుఁ దెగి యనికఱుమువారు

నేలినవానికట్టెదుటనే పసికినచ్చుటగదా మేలని చొచ్చువారుఁ

బూర్వవైధంబు మాని సొంపులు జనింప

నొకని కొకఁ డెచ్చరించుచుఁ జికిలియొలు

పొలునై చుచు వడిఁజొరఁబొలువారు

నగుచుఁ గైజీతములవార లనికి నిగిడి.

143

క, దనుజులఁ గదిసిన నత్తఱి, జనితంబగు ధూళిపాళి చదలఁ బొదలఁగా

ననిమిషకోటికిఁ గరములఁ, గనుదోయిం బులుముకొనుచుఁ గనుఁగొనవలసెన్.

సీ. అరదము ల్దురదుర నరుదార నరుదేఱ నరదము ల్దురదురనరిగె నెదురు

కరులు ఘోంకార బంధురములై నవ్వువేఱఁ గరులు ఘోంకారబంధురత నెదురు

హరుటు హేషాతిభీకరములై పలుతేఱ హరులు హేషాతిభీకరత నెదురు

భటకోటి చటులతోడ్బటములై చనుదేఱ భటకోటిచటులతోడ్బటతమిలు

సారథులు వ్రాలఁగొమ్ములు చదిసికూలఁ, బక్కెఱలువ్రీలఁ గడవాలపటలితూలఁ

కేడివారంగ నవి పోరు ఖేచరాలి, హర్షమునఁ జూడఁగా బొమ్మలాడినట్లు. 145

మ. చదిసెందేరులు పాఠె వారణము లశ్వమ్ములరం గూలెఁ గం

జెదరెన్ సైన్యము వ్రాలె బాహువులు ద్రెస్సెన్మాంసము వ్రాలెనం

గదము దీలెఁ గిరీటము ల్పటచె రక్తశ్రేణి కయ్యంపుఁ జొ

క్కుదనర్పన్ భుజవర్చమొప్ప నిరువాగుం జేరి పోరాడఁగన్.

146

సీ. ప్రేగులుమీఁదఁ గన్పించి నవ్వెడు తలల్తూఁడులుగఱ తమ్మితుటుముఁ దెగఁదె

గెంపుటుంగరపుడా శ్రీల్కాన్న బాహువు ల్పణమణు ల్లలయహిప్రభులఁ దెగఁదె

బలు జముదాడ్కి పోటులమించువక్షము ల్నెఱియ లానిన భూమినీటుఁ దెగఁదె

వ్రేటులరక్తము ల్వెడలించుతోడలు కుంకుమనీటి చిమ్మనగ్రోవిఁ దెగఁదె

దనుజమన్మజేంద్రసైన్యముల్ దైన్యమెడలి

కయ్యమొనరింప సంగరాంగణమా చూచు

దివిజవర్యులు మొగములు ద్రిప్పికొనఁ గ

నప్పు డమ్మక్క యనిపించె నమృతముగను.

147

వ. వెండియు నుద్దండతరదండధరకోపాటోప విభ్రమభ్రమిత నయనభ్రమావహస్యంద

నసహస్రసంగతరథాంగనిక రాచభ్రవిభ్రమణ విధూత ధూళిపాళికా ధరాధురావ

హ గిరీశదరీణకరీశ్వరంబును గరీశ్వర ధారాధరక్షతజపూరపారావార దుర్వారత

రంగాయమాన కనకపరికరంబును బోరనెడఁదగాయంబులవారలం గుంతసంఘ

టితద్విషేటికాడోలికలం గొనిపోవువారును మున్నటకమై నెక్కినకత్తలాణంబు

లం బరులపాలు చేయ నోపక డిగ నుఱికి కటారుల దొక్కలు విదారించి

నడచి పడువారును క్షతంబులవెడలు ప్రేవుల నూడనీకయదిమి కదనోన్మాదం
బున దుస్పృటులు బిగియించి యెదిరించువారును గెలుపుగాయంబులఁ బడియుం
డియు మండిగాలిడుకొని కైదువులు జడిపించుకొనుచు రాద్రాకారంబున ను
న్నవారును గళదెలిసి నలుదిక్కులుం బులుకుపులుకునఁ జూచి మానధనంబునం
దొడిగినచల్లడంబు లక్కడక్కడఁ జించుకొనువారును బ్రాణనిర్యాణసమయంబు
నందును నిజస్వామివిజయంబెవిచారించువారును నడుగకమున్న యభ్యర్థంపుమడుఁ
గుల జలంబుదెచ్చి దప్పినివారించు బంటుల బుణంబులు దీర్చుకొని పారితోనా
త్మీయులకు వలయు బుద్ధులుపదేశించువారును దెట్టువలుగట్టియున్న క్రొన్నె
త్తురులు గనుంగొని నెత్తుకుకళవట్టి తమకుఁదామ వ్రాలువారును దొలఁగక
క్కడక్కడభద్రపఱచిన ముదురుమానిసులకతంబునఁ భోఁగుడక నమోనమో
యనుచున్నవారును గ్రించుఁదనంబునఁ గొంచెపాటిచెనకులఁ దెచ్చికోలువేదన
లంబడి తన్నుకొనువారును గలిగి సంగ్రామంబు గావున నధికధామంబును జన్యం
బు గావున భూతక్రియామాన్యంమును సమరతలంబు గావున ధమోజ్జ్వలంబు
ను నై యాసమికంబు సమాకులితనాకలోకం బయ్యె మఱియు. 148

గీ. పోరఁ బెనువానగా రక్తపూరమొలుకు, కాయములు పూను భూతనికాయమలరెఁ
గేళిగతి నిల్చు రణభద్రకాళిమోల, వరలు పన్నీరుతిత్తులవా రనంగ. 149

సీ గ్రుడ్డులు మిడికించుకొని దప్పికిమ్మను దమవారినొక్క బేతాళమాళి
గ్రొంతుమోచిన దిగుల్కొని నోర వ్రేలిడి క్రక్కునొక్కపిశాచికావిభుండు
అన్నవట్టినను మ్రాగన్నతోఁ బొర్లాడు నేలపైనొక డాకినీవరుండు
కక్కుర్తిమెక్కి యగస్త్యమంత్రమువల్కు బొడ్డు నంటుచు నొక్కభూతనేత
తనివిఠిఱినత్రేపు విన్ననమసిక్క, శతపదాల్దొక్కు నొక్కపిశాచరుండు
పలలరాసుల బువ్వంపుబంతివిందు, మించుబోఁడులతో నారగించువేళ. 150

గీ. ఒక్కనిక శేబరమరసియుఁ దగఁదినక, వీనిబడవైచె నాతఁ డావీరుఁ డనుచు
గావనుచుఁ గుమ్మలాడునక్తంచరాళి, యెంతకార్యంబు దమకేమియెవ్వఁడైన. 151

క. ఒకవీరవగుకబంధము, నకుమూఁగి పిశాచికాగణము భూతావే
శకమున నది యెగిరినచోఁ, బకపకనవ్వించె నులికిపడి డాకినులన్. 152

* సీ. శౌనకమాని విశ్వామిత్రతోఁ దెమ్ము పన్నిదం బనుచుఁ జేపట్టి తిగువ

శుకుఁడు

*

*

*

*

* ఇక్కడఁగొంతగ్రంథభాగము మాప్రతిలోలేదు.

మాలిని, ధరణిభరణశేష దర్పకద్వేషవేష , శరనిధిసితకీర్తి సౌధయాభాగవర్తి
వరగుణమణిజాలా వర్ణితోద్ధీర్ణలీలా । నరపతికులహేళీనారనత్మాపమాళీ

ఇది శ్రీమన్మదనగోపాలకటాక్షపీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితానైభన సవరమ
న్వయాభరణ నారాయణగూపాలతనూభన శతగోపతాపసేంద్రచరణారవింద
సంచలన్మానసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర
యాపరేఖావిజితచైత్ర కాశ్యపశత్రుపవిత్ర జాతివార్తాకవిజనామోదసంధా
యక చిననారాయణనాథుకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రం బనుమహాప్ర
బంధంబునంబ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.
కు వ ల యా శ్వ చ రి త్ర ము.
తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీరమణీమృదుపదలా , తూరసకోపారుణప్రసారితవీక్షా
దూరితనైరికలాపా , నారీనవకుసుమచాపనారనభూపా ! 1
- గీ. అవధరింపుము జైమిని కలపతంగ , కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడంగ
నట్లు పాతాళకేతుఁ డయ్యాతుఁ ధాన , పటలికన్నను మున్నుగాఁబాటుదెంచి. 2
- క. దళవాయితోడఁ గోటకు , వెలుపటియిల్లుగొట్టివేయించి పిరం
గులు లగ్గంబులమీఁద , న్నిలిపించఁగఁబనిచి నిగుడునెవ్వగతోడన్. 3
- చ. ఆరిగిపురంబుసొచ్చి పలలాశనమాళి కుమారుతోడమే
ల్పరియగు దైత్యులం గననుల న్నిలువ న్నియమించి యాయన
స్ఫురణఁదనర్చు కోటతలుపు ల్బిగియించఁగఁబంచి ధీరతా
స్థిరమతిఁ జేరఁగా నగరుఁజేరిహజారము నందు నిల్చుచున్. 4
- క. మించు తమిఁ గణజము లైఱ , పించుచుఁ గైజీతములకు వేర్వేఱనాన్
యించుచు నెలకొలుపునకుం , బంచయిడుచు నుందుగుండుబాణములెల్లన్. 5
- క. ఇటు లండ నచట నృపుఁడు , డబ్బటగతి దానవుని కూటిపాలెం బెల్లం
దటుకునఁ జూచి లాసంగుచు , నటు నిలువక సేనతోడ నప్పురిఁ జొట్టెన్. 6
- చ. అచలితవృత్తి నిట్లు విడియం దళవాయి పలాశి వీడ్చు మే
చ్చుచు నలకోటకేగు జలసూత్రపుఁజోటు లెఱింగి యడ్డ క
ట్టుచు రసవర్గ మచ్చటకడున్వడిఁ జేరఁగ నీక శూరతా
రచనలఁ జిల్లరల్చులుపు రక్కసిపాలియగాండ్రుఁ గొట్టుచున్. 7
- క. ముత్తికె వేయించిన దితి , జోత్తముఁ డించుకయు బెదరఁకుదబ్బటధీరో
దాతమతి నగరు సొరక వి , యత్తటి నటునూకు గననియందె వసించెన్. 8
- సీ. తెఱగంటిదొర నరాధిపు మెచ్చఁ జనుటకై నలువతో నాలోచనంబు సేయ
నిలనుండి పిచ్చు వేగులవారి వెంటనే సురమాని గొణుగుచు సుద్దులడుగ
గిరిభేది నగరివాకిటివార్త లడుగంగ దిగధీశులు నియోగి తెగల సంప
ఆడ్డెలు విడి వేల్పు లమరగాండ్రునురేంద్రు కార్యకర్తలబండుగట్టికొనఁగ
భూరిభుజశక్తి ముచ్చిమిపోటుగాఁగ , మేదిసీభర్త పాలెంబునొందఁబడిన
దానవులమూఁక తన్మహాశ్కటభటోగ , ధాటిఁగ్రేడించి కమ్మఱఁ గోటఁజేరు.

సీ. అచ్చర చెలువ లుయ్యాలచేరులు నేలవై చితి రని తోడి వారిఁ బదరఁ
జోటిఁచుకయు లేక కోటరంబులలోని యిరవుపాములు పెరి బొజ్జియఁజొరఁగ
నఖిలపక్షులకులాయములుఁ బోఁ బిల్లల గణచి యవ్వలి కోనకడకుఁ బఱవ
ముంది చీకటులుకల్పించు నీడలు పోవఁ బద్మాకరంబుల పాచి విటుగఁ
జెట్టుగులులేని పెనుగారుచిచ్చు వచ్చె , ననుచుఁ జెంచెత లెండకై యలమటింపఁ
బార్థివేంద్రుని భటులు డాబాలు నడుప , నఱకి రయ్యద్రిపై విషేనంబునెల్ల. 10

క. దనుజుల తుపాకిగుండు , ల్లనబడఁ జూబాలు పలకలందాకి బిరీ
లునఁ దిరుగుఁ దమునియోగిం , చినవారల నొంచ మగుడు చెలువం బమరన్. 11

క. మనుజేంద్రుఁడంత సేనలఁ , బనుపుచు సురతాణి లగ్నబట్టించిన న
ద్దనుజపతి వీరధర్మం , బునఁ దెగువకుఁ జొచ్చి యెదుర ముదిరిన కినుకన్ 12

మ. అరరే వేడి మెటుంగు తూపుఁ గొనియయ్యా యెంతయోవెంత యా
సరనాథాగ్రణి యేయఁగా నది దిశాంతభ్రాంతిరోచిర్నిరఁ
తరమై వాని శిరంబు నైకొని యనంతాకాంతపైఁ దార్చెదం
తురసంతోషహృదంతులై ధిగధికాంతులైచింత చింత ల్విడన్. 13

ఉ. అంతటఁ జేరవచ్చిన వియచ్చరనాథుల దీవనల్యహీ
కాంతుఁడు గాంచి వారి వృదుగౌరవసారవహోవిభూతి న
త్యంతము సంతసం బొదవ నన్ను నిజాంచిత సైన్యము నృహిః
ప్రాంతమునందు నుంచి దరహాసవిలాసవిభాసమానుడై. 14

క. నగరిపురిపునగరుండ , న్నగరీరథయూధసౌధనానావిధరు
గగధగలు చూచువేడుక , చిగిరింపఁగురింపరాని చిడిముడి వొడమన్. 15

క. ఒక్కఁడే పవనోద్భవజన, ధిక్కరణధురీణ మైన తేజిన్వడిగా
నెక్కిప్రకాశాత్యవశద , దిక్కురంబగు పురముసొచ్చి ధృతి నచ్చోటన్. 16

ఉ. గోడలుగోప్తముల్గిరిడి గుళ్లు గృహంగణము ల్లజస్థలు
లేడ్డలు మేలుకట్టులును మిడ్డలు ప్రాకలు మేలుమచ్చున్
వాడలు వేదులు నివృపణి వర్ణములు న్వనజాకరంబులం
జూడఁ బదాలునన్నె గల శుద్ధసువర్ణము లొట మెచ్చుచున్. 17

సీ. పరఁగఁ బిరంగీల బలుగుండలకై డాఁగఁ బలక లమ్మర పాతరలును
వెలుపటి మందులితులు గూలిన యరాబు కొఱకమర్చిన పచ్చిగోడగుంపు
లెనసి మాన్తుగు లగ్నకెక్కకుండుంగఁ దార్చిన కాంచనంపు దండనపుఁ జేతు

క. తమ కుపమేయస్థానము, కొమిరెల వృకుపాద మగుటకు నైవ్యకర్ణ్య
క్రమ మొదిన సరణి రసా, లములుం గెందలిరుటామలం బస రెక్కెన్. 88

గీ. సఱలె ననరాశిలోనఁ బ్రవాళపాణిఁ, గాంచి యీసునఁ బలెఁ బొడకట్టివీటి
ముత్తియపు గుంపులను దలంపులు జనింప, తారకతమోనివారకకోరకములు. 89

క. మనలతకూనల మాధవుఁ, డనువుగఁ గూడె నని యుస్సురను వనపద్మాం
గనల ముకుళీకృతాస్యము, లనఁగాఁ దరులందు మొగ్గ లరవిరి యయ్యెన్. 90

క. మనసిజుఁడు రోజుచుం ది, మ్మను తుమ్మెద నల్లి ప్రజలకై నానా పు
ష్పనికరదళనవ్యాజం, బున నత్తటిఁ దేనెకణజము లైఱపించెన్. 91

గీ. లతలస్థామ్మైన కుసుమబాలంబు లొరయ, నకరువులపేరి యెమ్మెచ్చు పెకలిరాలఁ
దొడిమలక్కులఁ బచ్చితాతుటుము గాని, పించె ననఁ బసరుఁజాయలపించెలమరె.

గీ. మన్మథఃప్రహ్లాదునకు సమానదేవు, నొకని గల్పించి కైకొనరోయి యనుచు
నలనసంతుఁడుగట్టప్రేహిడు పసుపుఁ, బూతజాలెలవలె ఫలంబులు సెలంగ. 93

క. గ్రాలిన విరివొంపముపై, రాలినపుప్పొడులు ప్రసవరస మనుముద్ర
ల్గిలుకొనఁ బొలుచుచిలుకగు, తాలడు సేదారి కొలుచురాసులచంగన్. 94

నీ. దాఁచఁబెట్టినవా సుధామాధురీఘరీణమరందబృందసూనప్రజములు
కాజాచుల యన్దళ సచేళిమభిదేళిమచాతపోతావళీఫలములు
సంతరించినవా విశాలమార్ద వని ర్దయొల్లూనకదుణార్హ సల్లనమ్ము
లప్పళించినవా వియద్ధ రాపద్ధసప్రారూఢసంచారిసౌరధిముల్లు
దొమ్మిగాఁ దుమ్మెదలుమూఁగి తొక్కులాడు
సొగసువోఁ గీరములు చేరి జగడమోడు
గొంటుగాఁ గోయిలలు రేఁగి కుమ్ములాడు
మొనసి పలితేమ్మెదలు కెల్లి పెనఁగులాడు. 95

నీ. చిలుక బాసఁకొలంబుల బంచగులకల్లఁ గలితామ్రఫలకోటిగ్రాసమొగఁగు
నెలదేఁటి రాచగుంపుల చుట్టములకల్లఁ బలుకుఁదేనియ పల్లెబట్రలాసఁగుఁ
జలిగావ్వు కోమటి నాలుసబాతీయములకుఁ దావులసంచిమొన లొసంగుఁ
గోయిల నాలవకొలముదాయాదుల కేలుకోఁ జిగురాకు నేలఁముసఁగు
కొమ్మల నెలర్చు సాలబాలమ్ములోనఁ, జిలుక సాంబ్రాణితేజీవజీరుఁ డనుపఁ
దాణెమున్న నుంతుని రాణువెల్లఁ, గన్నగుట్టెడు కడుపుంజి గనుటకతన. 96

మ. ఎకలె వత్తె చిల్కితేజిని జూమాయిచంగఁ బల్కాను బ

ల్విడి నంచనస మొల్కు లేజెఱకు మేల్వి లెక్కు డించంగ న
 వేదవిల్కానికి దూరదేశగమిథోవి శ్లిష్ట మోహవల
 జడిమకంపితధైర్యదంపతిహరచ్చైతాదియాత్రారతిన్. 97

క. ఆతటిఁ దమివెగ్గలమై, శాతోదరి పాగుల మిగుల జడిసి శరీర
 ద్యోతకము లైన చిన్నెల, చేత నిర్వహ మని తెలిసి చెలువలు తమలోన్. 98

గీ. ఆయెనమ్మ యిదేటి యాగడా లిదియేమియెఱుఁగు నిన్నటి నేటి మెఱుఁగు బోడి
 యెఱుఁగునా, యనఁగూడదిప్పు డిప్పుడు కొంత గడిదేఱలే వలకారివగల
 గడిదేఱ కింక నెన్నఁగు మంచిముగవానిఁ గోరెఁచు జవ్వనం బూరఁజేయ
 జవ్వనం బొనెకా చువుకొన్నది గాన మనసు నిల్వఁగ లేక మరులుకొనియెఁ
 జెలువఁ యీచాము లగుభవించినను గాని, తెలియదే శ్రేగులోపలి తీట పుటి
 పలపుక సికోత లివిపగవారి కైన, వలదుగా దీని కిపుడేల వచ్చెనమ్మ. 99

చ. తడఁబడు మాట గద్గదిక చార్కొను నిల్చినచోట నిల్వరా
 దడుగులఁ దొట్టుపాటు గదియఁబడుఁ గంపము చెందు నిద్ర రా
 దెడపని కోర్కి హెచ్చు మదిసేమొ వితావిత జాలిజాలి యా
 నడిగినఁ జెప్పఁగూడ దకటా మరులెత్తిన యాటదానికిన్. 100

క. ఇవి యన్నియుఁ జెలులారా, చివురాకుం బోడియందెఁ జెలువొందెడు ని
 క్కున మింతకు విరహమహా, దవ మేకార్ణవము మీఁదఁ దగ వెయ్యదియో! 101

మ. అతివా యింతకుమున్న నస్థిలిచె డాయఁబోయితిం బోయివ
 చ్చితివా యంచనె నేడ కంటి నడరాజీవాక్షి యే లెస్స వేఁ
 డితిఁగా నిన్న నె నేటికే చెలువ యంటి న్నావెత ల్నీకు స
 మ్మతమా యన్న వితాకురాలయితి న్నమ్మా కొమ్మ యమ్మాటకున్. 102

క. అని రట్టుసేయు బోటులఁ, గనుసన్నలఁ గడకుఁ బోవఁగాఁ బనిచి ననుం
 జనవిచ్చి మనుపుఁ గావున, నెనసినతిమి ననితఁ జేరి యే నెయ్యమునన్. 103

గీ. పచ్చి తడవాయెఁ గద మహీవలయమహిమఁ
 జూచిన స్థిరయెఁ గద యింక శోభనాంగి
 పోవవలవదె మనపురంబునకు మగిడి
 తల్లిదండ్రులు కడుఁ దల్లడిల్లకుండ. 104

క. తెలిసె నిడఁ గొన్ని నాళ్ళి, యిలఁగల చెలువములు చూడ నిచట నె నిలువం
 వలఁదినకైపడి నున్నది, చెలవా యది లెట్లు యట్లు చేయున మేని? 105

- క. తననన్నుఁ జూచి తలవారి, చిన వంగుఁజేటి యేమొ చింతాసంతా
పనిఁగూఢిఁ జేందునందము, గనఁబడియెడు నిట్లు లొనొకాదొయెఱుంగన్. 106
- చ. సరసిజగఁధి నీమది విచారము దోఁపఁగ వేఱొకండు లే
దరయఁగఁ గారణంబు నవయాపనరూపకలాపిలాసభా
స్వరుఁడగునట్టి యొక్కమగవాసపయిం గనునైచి తేమొదు
ష్కరతరచింతచే నదియొ కావలయుంచలపోసి చూచినన్. 107
- మ. బలభిన్నీలకచామణీ యిదియుఁ దప్పా కాంతులంగోరి కాం
తలు చింతింపఁగో కంతుకుంతముల నంతల్నింపఁగో లేక నీ
తలనే పుట్టెనె'యైన నేగమొకఁ డేతత్కార్య మాద్యంతముం
దలియం బల్కకయుంట నీచలన నింతి యంతనే వింతలే. 108
- క. నానంటి బోఁటి గలుగం, గానినఁగ నేల యెంతకార్యం బైన
న్నీవే కావలె నన్నొ, దైవకటాక్షిమునఁ గరగతము నేయ నటే. 109
- చ. అనవిని యాలతాంగి నగవామతిలన్ననుఁ జూచి భావవే
దినివి గదమ్మ నీకు నికఁ దెప్పకయుండఁగ నేర్తునమ్మ నీ
యనవు మదీయఘోరవిపదభికిఁ నోడ గదమ్మ వాడిమై
నొనరినకంతుతూపులకు నోడఁగదమ్మ యింకన్ పథూమణీ. 110
- గీ. నాతి యెఱుఁగుదువా యల్లనాఁడు డేగఁ, జేత వహియించి చిన్న తేజీదువారిఁ
గాఁగఁ దోలుచు నీత్రోవగానె చనియె, నామనసు వానిన్నిఁదనె నాటెనమ్మ. 111
- చ. కలకల నవ్వుమోము పురిగల్గిననెమ్మొయి నూగునూగు మీ
సలు నపరఁజిడా లెగుబుజంబులు చిక్కనిముక్కు తేటక
న్నలు నిడుసోగకన్బొమలు మెక్కిన గ్రక్కునఁ బాలుగాలు చె
క్కులు గిసుమంతకాను తళుకుందొడ లాన్పపమాళికే తగున్. 112
- క. కనమో వినమో ఘనమో, ఘనమోహనమోదకారికచ మగవానిం
దినముం భువనంబుల నా, మనము స్థిరియించువాని మఱిగంటి మటే. 113
- గీ. వజ్రలోచిన నేనుగావలసినట్టి, దాననైతేని నెటులైన మానవేంగ్రుఁ
గూర్చి నాప్రాణ మిపుడెత్తుకొమ్ము లేని, పక్షమైనను నావీఁదిబాళివిదము 114
- క. అని పలికి సొమ్మసిల్లినఁ, గని దీని మనంబు తెలిసెఁ గద యింకవీఁదన్
మనసిజాఁ డవయఁడు శరమే, నిన వేమగునో పరాకు సేయుచునుచున్. 115
- గీ. ఎంతలే దింతి యింకలెమ్ము వంతయే, యిందులకు నట్లు యెవఁగు ర్చికొంద మబల

- యపుడు నీచిత్త మే వచ్చు నిపుడు వట్టి, మాటలాడినఁ గలవమ్మ మానుపమ్ము. 116
- క. కొమ్మలకుఁ బురుషులకుం, గమ్మని విలుకాఁడె వేల్పు గావున నతని
న్నెమ్మదిరాఁ బూజింతము, చమ్మి యలకేలివనికి రాజీవముఖి. 117
- క. అని పలికి యేను నెచ్చెలు, లును మచ్చిక హెచ్చనీవిలోలేక్షణఁ దో
డొక్కని వచ్చి కుసుమవిస్మయ, వనిజొచ్చి రసార్ద్రవచనవైఖరి భైరయన్. 118
- చ. అలవడఁ జందలాలియుతమై సుమనోహరచాపహార్యన
ర్గలగతిమించి పాదపవికస్వరవై భవహార్యమైన యీ
యలఘువనోల్లసద్భవమహత్వము శ్రేమని చెప్పవచ్చునో
లలితలతాంగి కామితఫలంబు లాసంగుచుఁ బ్రోచునందజిన్. 119
- మ. పాటఁతీ యాపాన గున్నపాన్నవిరికిం బూదేనె బల్కల్వగా
యలరన్ సారెకు నెక్కుచుం దిగుచు చాలె దుమ్మెద త్రించె ని
చ్చలపుం జాయలతావిజాజివిరి నేజాజోడు గైకొన్నక్రొం,
దలుకుం బచ్చలమేడఁ దాచ్చు జలయంత్రంబోయనంగంటివే. 120
- మ. సరసాళు ల్నిజగంధమానుచుఁ జరించంగుంభినీజాత్యు
ల్వరుసం జాట్టుఁ జెలంగుచుండఁగ మహావాలం? మంజాప్తిచేఁ
గిర మొప్పార సుధాస్రభావమధువుగ్గొల నివదాహతివి
స్ఫురితంబై విలసిల్లె నోయబల యీపున్నాగముం జూనితే. 121
- చ. అరవిరివెండిచెంబుల నయంబునఁ దేనియపానకంబు లేఁ
బరువగు గుఱ్ఱమాఁడ చలిపరిదిరుల న్నతకూన లియ్యఁగా
నరుదుగఁ గ్రోలియు స్సరసిజాస్త్రగుణస్థితఁ గండుదేఁటి ని
బ్బరమగుబాల్కిమై నధరపల్లవమంటుటఁ గంటివే చెలీ. 122
- చ. హితగతినిందు బింబరుచు లింపుఘటింప మనోజకాండసం
గతిఁదగు కైరవారముల గర్వము మించె వధూటి కంటివే
హితగతి నిందుబింబరుచు లింపుఘటింప మనోజకాండసం
గతిఁదగు కైరవారముల గర్వము మించుట చోద్యమే చెలీ. 123
- చ. తనతను వెల్లకాచికొని దక్షిణమారుతచోరమందు నే
ర్పునఁ జనుదెంచి తావిఁగొనిపో వనదేవత హెచ్చరిల్లి కో
యని పెనుబోటుఁగూత లిడునట్టిగతి నివననయ్యె వింటివే
యనుసమగాత్రి కోకిలకులామల కీళి కుహూకుహూధ్వమల్. 124

గీ. మేలితేనియనిండిన మెట్టతమ్మి, జేరి కొలనాడి పుష్పాడివేరి రత్న
పాసంగ నవ్వలిక్రొవ్విరిపురుటియిల్లు, వింతగాఁ జెందెఁ దేటి బాలెంత కంటె. 125.

క. అనియాలివితతకేళి, వనపాళీగరిమమాలి నర్జించుచుఁ గ్రొ
న్ననగుంపుఁ జినుమువేడుక, జనియించు గడంగి సరసస్థలాపములన్. 126

అనినరొ మానితె యలరెడి మావులు—జతగూడిన వివె చల్లనితావులు
వలసపాదలివె యిటురారాదటె—యేలపోయె దన నింతనె వాదటె
చాలుచాలు నీసంపెగ మొల్లము—బాలకంటివే పాదిరిమొల్లము
నెంత రాఁగదే నిమ్మల నీడకు—వలుక నేలనే యంతటిప్రోడకు
ఎగిరి పడఁకులే యీకంకేలికి—జిగురుచాలదే చెలి నీకేలికి
నాసలేటికే యందని పొగడకు—వేసటలే కీవిరులనె పొగడకు
పడఁతి రాకు నాపాలిటి పొన్నకు—ముడివిడెరోసము మొన్నటిచిన్నకు
వాసంతికకై వచ్చెను చిన్నకు—కోసమెలుంగని తొమ్మిది నవ్వుకు.
యీవిరవాదుల కేటికి ముచ్చట—తావులివిరికే తలుచుకు మిచ్చట
నెఱసిన వివికంటివె వాసంతులు—మొలుకలేద నీకేటికి రంతులు
పొసలికవచ్చటిపుష్పాడిచిన్నెలు—అదిగై కొనిరే యప్పుడె కన్నెలు
తెఱస దాటితే తేనియకాల్పలు—వెఱదిరి నేడీవిద్యకుఁ జెల్వలు
సరసను మొలచెను బాలుగ మొల్లలు—దొరనెడు నచ్చటఁ దుమ్మెవపిల్లలు
బొండుమల్లెలివెపాలఁతిరొమెచ్చితె—పంపలు కడువీంతలుగొ గ్రుచ్చితె
పలుకకు కోయిలపడువులుమూగెడు—బొలఁతివెఱచితే పూబొద లొగెడు
వెలఁది మూడు కురువిందలయందము—కెలఁకులఁ గడుఁ దొఱఁగించె మరందము
సురపొన్నల కీసుర వెన్నాడకు—తరుణివెఱతు నిత్తఱి నన్నాడకు
కోవిదారములకును వాడేటికి—నేరఁ గయ్యముల కేగెడు మాటికి
వనితలు బడలిన వగకనిపించెను—గొనకొని తుమ్మెవకొవమబు ముంచెను. 127

వ. అని పుష్పాసచయంబు గావించి చాలించినంత. 128

క. మధురిమధురీణసవిధవి, విగమాధవికాప్రసూనవిస్మయరమరం
దధునీమిధోవిహృతిమ, నృగుసపథాళిందమందమారుత మొందెన్. 129

ఉ. మానవతు ల్గమంగొని రమందమరందనవారవిందబృం
దానుసరన్మిళింపనికరాంధకమధురగంధసాంప్రమం

దానిలమత్త సింధురవిహారవిలోలతరంగజాలడో.

లానిశభేలనాకలితహంసము నొక్కసరోవతంసమున్.

130

ప. ఇత్యైజంగుచం గనుంగొని జలమానవకుమారు లెమ్మొలకై చిమ్ము క్రొన్నెఱుంగుజము
దాడులఁబెక్కునం దళుక్కున నెగురునిడువారువాలుగుపిల్లలకై నికటతటతరు
పటలశాఖాశిఖానికరంబులనుండి దుముకు లకుముకులగురుత్తులం బెరుగు మగు
త్తులం దొఱుగు సరాగంబులగుపరాగంబులందగిలి యరవింపమందిరకుం దార్చినగం
దవొడియఱపెట్టెలచంచంబున నీషకుచ్చలితరథాంగంబు లగుతరంగంబులసంచున న
దగ్రవిభ్రమంబునం దిరుగుజలభ్రమంబులం దగిలి నిగనిగనికెంపురాలు నింపిన గో
ముగను వామనగుంటలం దలపించుటకు శిరశింపనంబు సేయుచు జలబిందుసందో
హకంపలితచిత్రశతసత్రసత్రసమావేల్లితం బగుహల్లకంబు వారిదేవత కష్టమరకత
పాత్ర మాక్తికారాత్రికంబుల డంబువివంబింప నందులకు సోబసలువాడు ముత్తై
దువులచెలువున మ్రోయు తేటినీటుకత్తియల తేటపాటలకుం జొక్కనో
యన నాయకులతోడిపాలయలుకలం దొలంగి చని వనజకుడుంగంబులం గపటని
ద్రాముద్రితలై చలితజాంబులికలు సోకిన నులికిపడి యనునయింపం బతు లేతెం
చి రని బయలుజంకించు నీటుకత్తియల తేటపాటలకుం జొక్కనోయన నాయకు
లతోడి పాలయలుకలం దొలంగిచని వనజకుడుంగంబులం గపటనిద్రాముద్రితలై చ
లితజాంబులికలుసోకిన నులికిపడియనునయింపం బతు లేతెంచిరని బయలు జంకిం
చు జక్కవమిచ్చుబోడుల యలత్యుబహుతరాక్షేపంబుల పెల్లునకుం గొల్లున నవ్వు
చుఁ బువ్వింటిసాఁ మన్వరపుననిగేగు మాసుతమానవునకుం దీరసంచారిశిఖావళకుమా
రికాకేకారావంబు లను గద్దింపులం జగుకు వొడమించి నడదిద్దునెఱం బర్విన రజం
బువిధంబున దుమారంబుగా నుష్ఫరం బెగయు పుప్పొడిపేరింట నుల్లసిల్లు నుల్లడ
నీడలవీడుజోడాడు వేడుకలఁ గమలినీకమలబంధుపాణిగ్రహణంబునకుఁ గుల నేవతల
నెదురుకొనుచదురున లజ్జించుచు పుటసమంచితసకోరకబిసాగ్రపాలిక లగుచు వచ్చు
మరాలి కాబాలికలకలకలంబుల సంగ్రమ్మికొని తమ్మిమేడలెక్కి పెక్కువగల తేకుచి
క్కిమ్మలసందునం దొంగిచ్చుచు మధుపావరోధ వధూమణుల మిగ్రస్సమ్మర్దకల
కోలాహలబాహుశృంబులకుం దగవు లూహించుచు నాళికముకుళంబులను కలశకు
లంబులం బ్రతిష్ఠించి నిష్ఠాసంపదం గలహంసచంపతులు ప్రథమసమాగమంబునంబు
ణ్యాహం బాచరించి యెదురు నూడం బొడనూపిన యజ్ఞాతప్రభాతం బగు నితాస
మయంబు విధంబుం దనరు పరిసరతనూచామామామాంధ కారంబునకుం దిగులుప

డి యప్పటప్పటికి వికసితాంబుజంబుల గనుంగొని యవియు ముకులింపమిం బొం
గు రథాంగకామినుల వినోదంబులకు భేదమోచంబు లనుభవించుచు జేగటఁ జె
లగు చెంగలునమాలెపై నంకించిపాడుటెక్కుల తేటిజక్కులవారియాలాపంబుల
లకుం బరిపుల్లసరోజం బనుకామిల్ల చేయవఁ బరఁగు విగళితప్రసవపరాగపరంపర య
నుసరికెఱుంగుల డగ్గఱ నంపం బగుహందమగుదాఁదోళితేందీరముపైనుండి శివ
మాడు సారసనరాఠోహలకు సమీపంబున శైవాలకలాపంబు లనుధూపంబులర్పిం
చుచు మాఁగికోని యాగామికార్యంబు లడుగునమ్మకలచండంబునం బొసంగు
నానావిధజలవిహంగమాంగనాన్యూహంబున కుత్సాహంబుఁ బొందుచుఁ గమలాక
రాభిధానంబుగానంగంకణవిరాజమానంబై పుష్కరస్వరూపంబు గావున రాజహం
స కలాపంబై శోభితరంగవిశాలంబు గావున శైలాపప్రముఖానుకూలంబై సారం
గవిలసితంబు గావునఁ బల్లకరేఖసూషితంబై యెసంగుటకు నంతరంగంబున నా
నంద మంచుచుం జేరి.

131

నీ, వారు మీకును నొక్కవయసువారలు గాన నువిద వారికి మీకు నుద్ది యనుచు
నోడినదానిపై నొడిసిన నేలికసానిపాదములపై నాన యనుచు
నాజతతోడ నేకాంతమాడితివి మాగుంపులో నీవుండఁ గూడ దనుచు
నంటిమి గాక మర్యాదతో నిల్చినే యప్పటికైనయట్లగు నటంచు
బాలయలనాఁడు నామీద నోలవెట్టి, తిచ్చనికమీదఁ జరియింపుమి యటంచు
నంకు కేమాయోఁ గాని లేవమ్మ యనుచుఁ, బలికికొంచును దెగలుగాఁ బంచికొనుచు,

దు. మొఱతల్ తుమ్మెదకంటుకమ్మవిరిరుమ్మి పామపామామ మా
టలతెబ్బిమ్మ కుల్కికీలుజడఁ గొట్టిం బూను జేజేలయొ
జ్జలయిల్లాలనినాసినట్టి వలున లాచిలిచి యచ్చంపు ని
చ్చుపుంజందురుకావి పావడలు మించన్ ఖేలనాలోలలై

133

గీ. డాసి దరి నిల్వ వారినీడలు పొసంగె, నీటిలోఁ దమ్మిమేడల నీటు రోసి
తన్మఖాంభోజముల నిల్వఁ దలచి వచ్చు, పద్మతాల్చిన విశ్వరూపములనంగ, 134

చ. సుపతులు బింతిగాఁ గొలనుఁ జొచ్చిచనంగఁ గ్రమక్రమంబునం
బదములు ముంది పెందొడలఁ బైకొని పొక్కిట నాఁగి చక్రసం
పవలు సహింపలేని కుచభాంబు లోఁగొని కంతదమ్ముమై
తుది నటు మించవయ్యె నలతోయము కంబులు నాఁగమించుటకొ

135

దు. కొల నయ్యుంతుల సొచ్చింబరగసోకుల్ హెచ్చిన స్వీగుఁ ద

మృత్యుపై దేటులు వేటుతామరలపై మూఁగం దదీయాళిరే
ఖలు వాటింగదుమంగఁ జధ్వనికి రేఁగం జక్కవ. దేటు తె
క్కలరేఁదె మైరపుప్పొడుల్ చదలనాఁగం జిత్రమయ్యె న్నడిన్.

136

చ. చెలున యొక ర్తు క్రొంచుకుఁజెందొవ బిట్టెగరంగవైవ న
య్యలరు తదంజలిం బడుట యద్భుత మయ్యె మదీయపద్ధతే
ఖలఁ జెలరే గి గాసియివఁగాఁ దగునే యని యేగుడంచి చే
తులపయి ప్రవాలి వేఁడికొను తోయజవాంధవబింబమాయనన్.

137

గీ. సారకుచ్చ శైలమధితే కాసారజుధి, నప్పడప్పను వొడము నజ్ఞారికరణి
నొకశుకాలాసమించి వెల్లకిల నీడ, నమరె ముద్దులుగాఁబు చిన్నారిమోము,

138

చ. ఎలమిథొకర్తు వెల్లకిల నీడఁగఁ జుట్టును గల్వ మొగ్గల
గ్గలముగ్గ మించెఁ జన్నఁగవకాంతులు గన్గొనవచ్చుఁమరా
డ్డలరుహగంధి పంపుఁ బరిచారిక లచ్చట ముద్దుగాఁగ పొర
దులుగని నైచు గూటములతోడి కడానిగుడారము ల్బలెన్.

139

గీ. మొగము మాత్రంబు కానరా ముద్దుగుమ్మ
యొక్కతె నలు వీత యీఁదఁ జెన్నొండఁ గురులు
నీరజాకరమనెడు మున్నీటిలోఁ గృ
పీటములు గ్రోలు మేఘులు పిల్లయనఁగ.

140

క. బోరగిల నీడు నొక్కమి, టారి వికంకటకటితటంబొప్పారె
సారతరాపరపారా, వారావృత మైరభూమివలయుం బనఁగె.

141

గీ. బాలికలు మేలి జీరుకురాలనూడి, నీటికై జారు సౌరు నర్జింపఁదగియ్యె
నలమదాలసపై నదరంట నేయ్య, నలగువిలుకాని నుచుదోనియమ్ములఁగ.

142

సీ. చనుఁగవమీఁది చంచనము చెందినచోటు వెలివమ్మిపుప్పొడు ల్లిసికొనఁగ
మెడల కుంకుమవర్చ మించి ముందినచోటు చెంగల్వవిరిగుంపు చేరికొనఁగ
సారజూనుదుటి కస్తూరి మీతినచోటు లేటిలేజవరాండ్రు మాటికొనఁగ
నెమ్మినిఁబసుపువన్నియల్లు పన్నినచోటు నవకంపుటకరులు నాచికోనఁగ
జెలువ లీరీతి నీరాడి కొలను వెడలి, తమముఖాంభోజముల నిండు తావిగ్రోలఁ
దేనియలు గ్రాయు కక్కులిల్ల. తేటులనఁగ, జలజకిణములఁ గీలుగంటలుసెలఁగ.

చ. తటమహిఁ జేరి యంతట మదాలసకుం గయిసేసి తాము ను
త్కటమణి భూషణావళులు దాలించి యేటిపరాకులమ్మయి

క్కుటికచా శిఖామణికిఁ గోరుమలిచ్చు రమామూరు నె
క్కుటిభజియింపుకున్న నిది కార్యముగా దని యేగి యవ్వలన్.

144

చ. చెలువగు పూజొద న్వలపు చల్లెడు కస్తురి తిన్నె యందుఁ గెం
దలిరుపరగిపీట పయిఁ దామరఁజేకునఁ జెంతనున్న నె
చ్చెలి మొగ మోరనేయ రతి చెక్కులు నొక్కుచు మోవియానుచున్
గలరన మిచ్చు పచ్చవిలుకాని లిఖించి సఖిశిఖామణుల్.

145

చ. అలిగిన మొక్కి చుక్కజవరా లదలించుచుఁ గాలఁ దన్ని
బులకలు దాల్చు చందురుని పొంకమువ్రాసి వసంతు మత్త
కిలములఁ దేటులం జిలుక గేస్తులఁ దెమ్మెరయాకతాయలన్
నిలిపి యమర్చి తెచ్చిన ననీకుసుమంబులు కుప్పవోయుచున్

క. పూజించి చిలుక ముష్కి, తేజీవారఁ గూర్చి వికచదీప్యదంత
రాజీన నవమధుద్రవీ, రాజీవరవై ఖరీపరంపరదొరయన్.

మ. హిమరుగ్బంధవ మంత్రహీనము క్రియాహీనంబు సద్భక్తిహీ
నము మత్కల్పితమైన యీనిఖిలనానాసూనపూజావిధా
నము సంపూర్ణముగాఁ దలంచి దయనానందింపు నీచంటిన్
పము చిత్తింబున మెచ్చినం గలుగలేవా మన్మనోభీష్టుముల్.

గీ. ఆరయ హారునంతవాఁడు త్వన్మరుశరాగ్ర, దళితపురదర్పఁడై మహావరముతోడ
నబ్జశరపాలిఁ గని మాళి నాఫహించు, ననిన నీశౌర్యసార్ మేమనఁగవచ్చు.

149

క. దైవం బనిన నీ నే, దైవము గాకింక మెకఁడు ధవళాక్షుల నా
శీవిషవిశ్లిఖ శిఖార్తులఁ, గావింప న్వరులఁ గూర్చఁగా నెన్వడికన్.

150

సీ. వేడి యాఁగదవయ్య విహిత శైత్యాంధముధరగంధవాహస్తనంధయంబు
వాడి యాఁగదవయ్య పనజాశిసహజాతి మార్దననకౌసుమప్రజంబు
ఛేదుచూపుఁ గదయ్య జితసుధామాధునీసారకీరారావగౌరవంబు

వింతసేయుఁ గదయ్య సంతతాత్యంతపోషితమాంసకాంతానిఘ్నేనణంబు
కామినీకౌముదులకు యోగప్రసక్తి, దక్షునుగునీకటాక్షము దప్పేనేని

గాన నిను గొల్చువారిచే కౌశలంబు, భవజయోన్నిద్రతారీణ పంచబాణ.

151

సీ. వీటిఁబుచ్చ వె దాసవిభుకన్యఁగను బరాశరమౌనిపరుసద్భావారగరిమ
బైటనె నవె బృహస్పతిభార్యఁ గనుఁగొన్న తారకాకామినీధవునిగుట్టు
నగడునేయ వె యహల్యకాంతఁ జూచిన యమరలోకాధిపా యకుని నడత

కొద వొనర్పవె కూర్మికూతు నీక్షించి యుద్ధినపద్మసంభవు పెద్దతనము
భావభవ యమ్మచెల్లగా నీవుచేత, నేజఁ బట్టిన నెవ్వారు నిలుచువారు
మారమణి నింతయేఁచిన యాముతద్వ, జేంగ్రుఁ జెనకంగఁ జాల వదేమొకాని. 152

క. మారామపట్ల నీసుష, మారాజచ్చరము దాఁపుమా రాజ యిదే
మారాటమునకు నోర్వను, మారాజముభీమణీకుమారా మారా. 153

క. అని మగువ యపుడు మగుడం, బిల్లివడి పొగడ న్మధాంధపాంధజిగీషా
తనుతన్నరంగ హేషా, ఘనతరఘోషాప్తియొదవఁగాఁ గలఁగుటయున్. 154

కా. చీనాచక్రైర ఖాణపుంబులుఁగుఁ దేజీబోదుకేదంగి బ
ల్యానాకత్తికిఁ దత్తరిల్లి నవలా సాయంసమారంభవే
లానాల్కిని లీల సోమ్మసిల బాలాపాలికల్ చంద్రకాం
తానర్థాంతికవేదిఁ జేర్చి బహుచింతా కంపిత స్వాంతులై. 155

సీ. మదనుగుణన్యక్తిఁ బావలెడు తేటులే మంచకింకను యుంకరించఁ దొడఁగె
మానసప్రేమ యేమటని రాయంచలే మించికొంకక హుంకరించఁ దొడఁగె
సహకారవృత్తిచే జరగు రాచిల్కలే కొంచకిక్కడ వెక్కిరించఁ దొడఁగె
ఘనమెత్రిచే నెమ్మిగను నెమ్మిగుంపులే ధృతియింకఁగా హంకరించఁ దొడఁగె
నేమిదేయుదుమీ బోటి యింక నేటి, మాటలే పోటుమరునకు మగునమీఁద
నింతపగయే బాలవాఁడేమి చేయు, మనలపాపంబు పాలియింప ననుచు మఱియు.

ఉ. కొమ్మ చిగుళ్లు ధన్యు లశకూన విరు ల్గానిరమ్ము పద్మినీ
తమ్ములు గొంచురమ్ము ననితామణికి న్నవశీతలోపచా
రమ్మొనరించకున్న వలరాయని రాయడి నేమి పుట్టునో
యమ్మక చెల్ల యింకఁ దడయం బనిలే దని సంభ్రమంబునన్. 156

సీ. అడుగునఁ బడవై చి రని దళం బెత్తునో నెత్తమ్మి పదముల నిలుపనేల
యంకంబునకుఁ దార్చి రని పారవిచ్చునో యనఁటు లూరులచెంత నునుపనేల
యధరభూమిని నిల్పిరని మొనచూపునో చిగురాకు కెమ్మొవిఁ జేర్ప నేల
యంబకమ్ముల నుంచరని యెట్టివాలునో హల్లకంబట్టుల నలమనేల
యించట సమచస్తు సంయోగమేల యమ్మ, యిదియుఁ బగవూనె నేనినీయగురుఁబోణి
తాళలే దమ్మ మీనేర్పు చాలునమ్మ, తరుణియివియెల్ల మదనసాధనములమ్మ. 157

క. అనుచుఁ బెనఁగొన్నతత్తర, మునఁ దగు శిశిరోపచారములు చేయుటయున్.
మనసిజశిఖి బద్గురుమన, నెనరునఁ దత్సఖులగుడ నెద్గురుమఁగన్. 158

సీ. తనులతమీద జివ్వుననింకి మిహికాంబుకాండ మెంతయు నిరాకార మయ్యె
నఁచేతిపై జుఱచుట సుక్కియందందఁ గెందమ్మి పుష్కరాకృతి వహించెఁ
గలికి కన్నులమీదఁ గమలిన పరువంపు ననగుత్తు లరయ సూనంబు లయ్యె
మినుకుఁ జందోయిపైఁ దునిసి ఊర్తికరాశి తిలకింప ముత్తైంపు తెరలువూనె
బళిర యివియెల్లఁ డమపాటు దలఁప కిప్పు, డంగజాగ్నికి సాహాయ్య మాచరించి
కొమ్మపై వేడి చూపె నాకమ్మవింటి, యెమ్మెకానికి విజయకాలము సుమ్ము. 158

గీ. అదియుఁ గాకిదుఁ జెను దెంచునపుడు తమ్మి, విరులదగుకమ్మదెమ్మెరల్ వీడెనమ్మ
గైకొనక వచ్చినంతయుఁ గంటిమమ్మ, యబలనిందుండనీయరా దమ్మయనుచు. 160

క. ఇందీవరలోచన లిం, దిందిరకచ సేవదేర్చి తేచ్చిరి సుషమా
కందలితైదముచిగరి, మదిరమగుభవళనసనమందిరమునమీన్. 161

గీ. ఇట్లు చెలువలుదోడ్కొని యేగుదేర, సంబుజాననతనగుడారంబుఁ జేరె
ననిన జైమినిముని యోవిహంగములన, నంతర కథావిధం బెట్టివని యడిగిన. 162

శా. లక్ష్మీశోపమ వీరవేంకటస్వపాలశ్రీమహారాయ ద
త్తత్కృమండల మండనాయిత యశోదామాభిరామాశునీ
రత్నావతకాన కార్తికీకుముదినీప్రాణేశ చారుప్రకా
శక్ష్మీలత్ప్రతిపక్షధూమిపతియోమలోచనాంభోరుహః. 163

క. ధాటీఘాటీఖరఖుర, కోటీపాటితవిరోధికుతలపతిశిరః
కోటీరహారశకలవ, ధూటీనవమదన విభవధూర్వహసదనా. 164

పంచచామరము.

వదావదాహ్నిభోగిరత్న వర్ణవర్ణితక్షమాం, గగాగదాసిమద్విరోధిఖండనాత్త లోకసు
మ్మదా మదావళారివిక్రమస్ఫురద్యశఃకలా, పదాపదానవద్రులోక పారిజాత వైభవా.

—* గ ద్య *—

ఇది శీమన్మదనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైభవ సవరమన్వయా
భరణ నారాయణభూపాలతనూభవ శతగోపతాపసేంద్రచరణారవింద సంచలన్మా
నసమిళిందఃసంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర రూపరేఖావిజి
తచైత్రకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్తాకవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణనా
యక ప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము

శ్రీరస్తు.

కు వలయాశ్వచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీరాజద్వేంకటగిరి, శౌరిపదాంభోజభవజనితోజ్జ్వలతో
దారవిభవేంద్ర సవరము, నాగ్నాయణసూపచంద్రనయగుణసాంద్రా. 1
- గీ. అవధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిట్లని తెలుపఁ దొడఁగె
నమ్మదాలస పటకుటీరంబుదారి, కమ్మతావులతెమ్మెరల్లమ్మదారి. 2
- క. వసిసాచ్చుట మరునకున, ర్చన లిచ్చుట సొమ్మసిల్లి సఖియలవలనం
గనువిచ్చుట వారచటికిఁ, జనుదెంచుట యెఱుంగలేక తగ్గయదశచేన్. 3
- నీ. మనవులు విన్నవించిన వినునోయంచుఁ జేరుకన్నయమిన్న చిన్నబోవ
ననబంతి కానుకిచ్చినఁ జూచునోయంచు పచ్చునెచ్చెలి తలనంచుకొనఁగఁ
నెనరుతో హెచ్చరించినఁ బల్కునోయంచుఁ గదియు పైవలి సిగ్గుగాంచి యెదుగ
గపిపించి జాతిచెప్పిన నవ్వునోయంచు నరుదెంచుహరిజాక్షి యనలి కరుక
వినక చూడక పలుకక వేదనాప్తి, నవ్వకాపద్దనయన కాంతవశరాగ్ని
తప్తకిసలయము క్తనూతనపునఃప్ర, నాశకృతశయ్యఁ బొరలాడువేళయందు. 4
- ఉ. ఈవనజాయతాక్షఁ దరుణీక్షుధనుష్కతురుష్కమాలి యా
హావెతవెట్టెనంచు హృదయార్ద్రహయాభ్యుదయాప్తి చేత రా
జీవశరప్రహారగతిఁ జెందుట తెల్పఁగ నేగె నాఁగ గం
గావిభుఁ జేరె గింశుకనఖమృతిఁ జొత్తిలి మిత్రుఁ డయ్యెడన్. 5
- ళా. ఛాయాప్రాగవకర్ణ ణంబు సరసీజాతాంతభోగంబు కా
లాయానీక పతింగపాకపితృజాలప్రాప్తి పాంథప్రజా
స్థేయస్థానగతిప్రబోధకము దూతీప్రార్థ నారూఢజా
రాయత్నంబు జరన్తహాతప ముదారంబయ్యె నంతంతకున్. 6
- చ. వడి నపరాద్రుఁ జెంద నని వాసిగఁ బద్మిని నెత్తిమీఁదఁ జే
యిడి కరసంగతి న్నమయమేగఁ దదాశఁ గుఱించి రాగమే
ర్పడఁగఁ జనంగఁ దేజమెవఁ బాయఁడె యియినుఁ డంచుమోత పె
ల్లడఁరగఁ జాటునూటి సరసాశితతు ల్లాటనెం గొలంకున్. 7

- చ. అపిరళన్తిశస్మధురసాగ్రనిబద్ధ నిజానుబింబకై
తనమున హేళి కాలవశత నిజపద్మగృహంబుఁ జేర మా
ధవపద మాటచే రమ మవభ్రమరాళితమంబు వాని వెం
• దవులకయుండఁగాఁ దలుపుదార్చె ననన్ముకుళించెఁ బద్మముల్. 8
- ఉ. ఏకరథాంగభావము వహించిన నన్నిట డించి పోవుట
ల్నీకునితంబుగా దయిన నీవల నేనును నీరధిప్రవే
శాకలనంబుగాంతు ననునాకృతి భానుని దేవీచూచుచుం
గోకము బాష్పనాథి సమకొల్పె భవిష్యదయోగభిన్నమై. 9
- ఉ. ఎంతయు బాడబంబు తనయింటికడం జెలువొందు జీవనం
బంతయుఁ గొల్లలాడ భువనావనశాలివి నీవుపేక్ష గ
న్పింతువె యంచుఁ బాశి మొఱ వెట్టిగఁ జక్రము దానిపై రమా
కాంతుఁడు నై చెనో యన వికర్తనుఁ డయ్యెడఁ గ్రుంక వార్ధిలోన్. 10
- చ. కరముల బల్మిచే మొఱయు కంజహితుం డను మేటిజ్జ్యోతో
నరుదుగఁ బోరిపోరి సమయప్రతిమల్లకులేంగుఁ డాతఁడన్.
హరువుగఁ ద్రోచి మేనిచెనుటారఁగఁదాల్చిన యెఱ్ఱుమట్టినాఁ
గరమమరెం బ్రహ్మశరుచిగంధసురంధరసాన్యరాగముల్. 11
- నీ. రవిగ్రుంక ముకుళించు రాజీవములఁ బాసి గమిగూడు తుమ్మెవకదుపనంగ
విభునిఁగానక భూమి వెనుక నేతెంచి చొప్పును చాయచిశ్చరూపం బనంగఁ
దొగనంటు సోమాఖ్య నెగడి రాఁగలఁడంచు గుమిగొన్న తామసగుణ మనంగ
రేకొత్త పతిరాక కైకొప్పు ఘటియింపఁ గొసవిప్పు కురులడాల్గం పనంగ
కాము కాగమవప్రతీక్షాపరాయ, ణోత్పాక్షీజనాంజనవృద్ధవిస్మయ
రాయతాక్షీణపవీక్షణౌనునునఁగఁ, దండిచీకటితండుంబు మెండుకొనియె. 12
- నీ. నటచుగ్రధక్కానినాచభిన్నాంతరిక్షమునఁ దాల్చిన వెండి కట్టనంగ
జవమందమందగంధవహాప్తి మింటిపై రాయి వేలుపుమాని పూలనంగ
యామినీవిధువివాహమున కంబరవేది పరలు ముతైపురంగవల్లు లనఁగఁ
దమపుష్కరాభిఖ్యతధ్యౌబ కా వియత్పథము చెందిన వెల్లవమ్ములనఁగ
సమయమనుయాత్ర నాళికసార్వభౌముఁ, డంబుజంబులఁ జెందురోలంబుపజ్జి
యనుతుపాకిని గగనలక్ష్మ్యంబు నై వఁ, దక్షులు నీసంపుగుండ్లునాఁదార లమరె. 13
- క. అలపొనుపుగట్టు నగర, న్వెలునడురాజునకు మ్రోల వేశాసతి మె

- చుచుకుచ్చు బట్టినెచిన, వెలిపావడ యనంగ దూర్పు వెలుకం బాటెన్. 15
- నీ. తనభానుసంతతి ధరమీద వెలయింప భువిగాధిపతి గురస్సురణ బెంప
రహి బావమహిమచే తాతినారి నొనర్ప నభవోగ్రధర్మ మొప్పార జేయ
మానిత ధరణిజాతానందమొనరింప బాంధరామాత్మ దర్పణు లడఁప
వనగూరికమలవర్గస్ఫూర్తియైంప దారేశయాధివర్ధన మొనర్ప
జేనె గాయనిగర్వణు గామసింహ, సమధిపలాశపరచక్రసమితి నొంచ
నమితమలయపరిపాలనమున మెల్లగ, దూర్పుదెస రామచంద్రుడు తోచెనపుడు.
- ప్రాగ్దిశాంగన కంగేల బట్టినట్టి, పురుతకాల్పబ్బుగవిసెన పామపు వలన
నందమొందిన నిద్దాపుటద్దమనంగ, బొడుపుగంపున జాబిల్లి పొడిచె నపుడు. 17
- చ. అమలిన శుక్లపక్ష మోయందగు తద్విజరాజు మించిభే
దము సవరించి తేన్న తెలితల్కులపాలన బాంధదేహపాం
డిమబలె జంద్రక ల్నిగిడె డించిన నీరవ గాముకాత్తమో
హమునలె నంద కారనినహం బది యొక్కడనో యడంగంగన్. 18
- క. ఆకరణి బాలుచు హృదయ, వ్యాకులతాతాపకారి యగు కోకారిం
జేహరిన వగ వేయపు, రామారిమిపట్టి యబ్బరంబుగ బలికన్. 19
- మ. నెరొందం ద్విజరాజుగా యితడు పోన్ యందు నే నూరకుర
డిన నీవెరిచక యేతువేయటల గాన మంచిదే చంద్ర నా
నుకుపాలుంజడ చిల్కళాయనికి నిన్ను న్నేతగావింతురా
వినురా యేటిపరామరా కుసుమధన్విం గూడి వే రాకురా. 20
- గీ. అమృతరామకమండలు హరిణకృత్తి, కాసమన్విత నుద్దండ కరుని నిన్ను
గన్న సన్నాస్యసిగతి దోచుచున్నదరయ, గగనమగ్ధ్యాభియుక్తి నీకగునె చంద్ర.
- గీ. శరధిదోచుట నాశీకపరవిధంబు, గోరికాంచుటయను మ్రోయుగుణముగల్గు
వింటనంటుట మమ్మేచుచుంట తెలిసె, నేయువారల గానమోతోయజూరి. 22
- క. నళినాపువలన మండల, కలితుడవై వెలయుటెల్ల గలిగిన కరణిం
దలతువె శంబరహరికి, గలదేయుపకారమెందు గమలకులారీ. 23
- నీ. నిను గడుపార గాంచినవారిరాశికి గడలేనిపాటులు గాంచవలసె
నిను నారికోరి కైకొను కల్వచెల్వకు విషములోబ్రతుకు గావింపవలసె
నిను చలమీదల దాల్చిన కూలపాణికి నవిభవోపేతుడై యమరవలసె
నిను నమ్మి కొల్చి నిల్చిన తారకాళికి జింజింప దుఃఖంబు చెందవలసె

- నెవ్వరికి మంచివాడ విల్లించి చూడ, నించువిలుకాని కొక్కనికేమొకాని
వానిసభమాస్త్ర విభనంబువారి కొనవె, రాదు నీచెల్మి చేయఁ దాతాసహాయ, 24
- గీ. పాంథమదఖండనోద్దాడప ద్ధకాండ, గర్వసాహాయ్య కలయొందు గన్న నీకు
నమరభోజ్యకల్గలనండ్రులోమ, లొకటికిఁ బదాఱు గల్పించి యుత్పలాప్త, 25
- గీ. అనుచురామాలలామ పాంథాఽభీమ, ధామచయపీమ యగుచంచమామఁ గినిసి
వినిశితాంభోజనారాచమెనసి యేఁచు, మనసిజగుటించికొనుచు నీట్లునుచుఁబలికె.
- గీ. అబ్జనీవైరి నీతండిరి యైనగరుడ, గమనకేళికిగుఁ ఁడెలోగాల మింత
కొదవలే నీదుతల్లికిఁ గొంప చెటుఱు, వీఁతోఁగూడి యేఁచకు విషమబాణ, 27
- చ. కమలశరా నినుం జేఱపఁగా నియమించినఁ జేరిమూఁడుగా
శృముసలి కోవునం దయలలాట విలోచనకీలి నిన్ను ని
క్కముగఁ గరంచమండె ననికాదె గిరింద్రకుమారికావరుం
డమలినమంత్రదక్షసవనావని నాతనిఁ బాఱఁ ద్రోలుటల్. 28
- నీ. భామానిరూఢి గన్నడ మండలాగ్రంబు మెఱయించు మొదట నీమేనమామ
కొమ్మలపైఁ బండ్లుకొటికి లావులనల్లధాటి కన్పించు నీఘోటకంబు
కాంతాల్మిపైఁ పరాగస్ఫూతిక గల్పించి చెనకంగఁ జూచు నీచికిలితూపు
నారులమ్రోత నానందించి నిలువెల్లఁ గన్నలు దాల్చు నీకార్తుకంబు
బలిబళినీకు బాకన తలిరుటాకు, లడవి లతకూనలన్నఁ బైనంటి నిలుచు
నీవు మామీఁద శౌర్యంబు నెఱపుటరుడ, మానినీప్రాణదోర్ష రమాకుమార, 29
- చ. ననజకృపాణ చల్లనయినర్తిలఁగాఁ దడిపాఁతగొంతు గో
సినగతిఁ దమ్మివాలు గొని చిమ్మెగు పాంథులమీఁదఁ దేనెఁబూ
సిన పెనుఁగట్టి కావలయుఁ జేతిఁ నీకద విప్రయోగమొం
దినయల ముద్దయం దగిలి నెయ్యముఁ జూపఁగ నెట్లు లోర్చితో. 30
- గీ. అనుచుఁ జెల్వపుఁజెంగల్వయరిదికిరుసు, దురుసుమాష్టిని బవరియ్యెరుసుపట్టి
గురుసుమద్యోతనునిదూఱిగరుసుమోఱి, పేరములువారెడు మరుత్కుమారుననియె.
- నీ. మొదలపై నిడలేక పడగలు చిదిసిపో మేదిని భారమై మెఱయుఁ గాత
గట్టిగా నూపిరిమట్టు పట్టంగ నాళికనాభుఁడు సవ్వళించుఁ గాత
నాభీలపాతాలమైనను జొరఁబాఱి పిల్చి తార్జ్యండు నొప్పించుఁ గాత
గృతియైన భాష్యఘక్కికయందు నొకమాట తగుచుట్టుఁబ్రోవయై తాఁకుఁ గాత
ప్రబలపన్నగరురాజ్యపట్టభద్రుఁ, డెన్నపనవీడ నొకప్రక్క నిన్ను మెసవి

- లేడు పావ్వుని యనకున్నవాడు గాన, దళితపాంథవిహార శీతలసమీర. 32
- క. కడుఁ దాత్పర్యము నాపై, నిడుతామరసాస్త్రితోడి యీ నెయ్యంబు
న్విడు కారింపకు మదిఁ, జెందెడుతాలిమి నొక్కవిడుత తెమ్మెరబుడుతా. 33
- గీ. ఆనుచు నిక్కంత వలవంతఁ బెనిచివేడి, దొరలఁజెందిన కమ్మదెమ్మెరల దూటి
ముమ్మరమ్మగు తాపమ్మ గ్రమ్మఁదమ్మి, పానుపున సొమ్మసిల్లుచు మేనుసేర్ప. 34
- ఉ. ఏను మనంబులోనఁ జెలు లింద అలర్థల్లు జెందిరంచు
నప్పానుపునందు నిక్కలికిప్రక్క నె యిచ్చుక పవ్వలిందు న
చ్చొనిక నేమి తెల్పుదు యశోధన కోలలఁ గొట్టి లేపిన
న్నే నెలుఁగంగనీ కొదవె నిద్దుర యిద్దురవస్థకై వెసన్. 35
- ఉ. అంతట మేలుకాచి నయనాబ్జము లొమ్మన విచ్చిచూడ ని
క్కంతయు నేను నిష్కథరగహ్వరపట్టనరాజగేహసౌ
ధాంతమునందు నుటిమి మహాత్మక యిప్పు డిదేమె యలచు మే
మెంతయుఁ జింత వంత గుటియింప భయంపడి యున్నగ్రక్కునన్. 36
- క. పాతాళకేతుఁ డట యొక, దైతేయుఁడు చేరనచ్చిసంభోళిహటా
త్పాతాద్రిభీతహరిణీ, రీతిందగు మమ్ముఁజూచి కృతహాసముతోన్. 37
- క. లోకములన్నియు నన్నుం, గైకొనిపూజించు మీరుగామీరానా
శీకాంబకుఁ బూజించితి, రాకామినులార నాకరం బెలుఁగరొక్కో. 38
- గీ. ఇప్పు డేమయ్యె నింక నాయించువింటి, వాఁడనుఁగునేడు గూర్చి మీవాంఛదీర్ప
నేర్చుకో నేరడో చూచి నెంతలార, యింపుపసలార నన్నుఁ బూజింపుఁడనుచు.
- క. ఒక హెగ్గడి దానవనా, యకుతో నేమేమె తెలిపి యాతఁడు వికట
భ్రుకుటీపటుతరనిటల, ప్రకటికృతకోషుఁడై సభాస్థలికరుగన్. 40
- ఉ. ఆవచ్చిన చెలి నాతో, నేవగల ఋతధ్వజేంద్రుఁ డితనింజంపం
గావిడిసినాఁడు బ్రదికితి, రీవేశకుఁ దాళుఁ డనుచు నేగన్వేగన్. 41
- గీ. నాటనుండియు వలవంత నాట నీవ, ధూటి పడుపాటు కనుచు దోధూయమాన
మానసాం భోజనై యున్నదాననయ్య, యనఘనాపేరు కుండల యండు మురలు.
- వ. మహాత్మా! యది మదీయవృత్తాంతంబు దురంతసంతాపచింతాపరాయత్తం బగు
చిత్తంబు వివరింప భవత్కథాకథనంబున కడ్డంబుగా నింతయు విన్నవించితి నీయప
రాధంబునకుం బ్రార్థనారంజకంబగు నంజలిరచియించెన నాఁడు ఋతధ్వజనసుంధ
రాపురందరు దారుణం జూచుటంజేసి నిధానరణాసామర్థ్యంబులేమింజేసి దోలా

యమానమానసనై యున్నదానఁగాని నీయంవలి పాంపర్యగాంభీర్యాదిగుణంబులు
సోయంప్రత్యభిజ్ఞావిధాయకంబులై యున్నయవి. అయినను మద్విలోచనఛక్రోరికా
చంద్రబింబంబగు నీమూర్తియందు బోలె యుష్మవ్యవృత్తాంతంబుఁ గూడ మన్తనః
కమలంబునకు మార్తాండమండలంబుగా నానతీయ నవధరింపుము.

చ. అన విని యాజనావనగుణావని యావనితాళిరోమణిం

గనుఁగొని యింత నేర్పరివి గాకయ యుండిన నీవధూటి కిం
పెనయ నయస్య వేదవే భళీయిటువచ్చెను రాక్షసాధముం
దునుమ బుతధ్వజుం డనవుడున్ భవదూహకుఁ దప్పు గల్గునే.

44

క. నాకోరికతో నీక, న్యాకాంక్షిత మెల్ల సఫల మయ్యెం దివిష

ద్భీకరుఁ డీదనుజుఁడు ఘో, రాకారతఁ గూలె మచ్చరావళిచేతన్.

45

గీ. అదియు నెటుఁగుదు వింక నేణాంకవదన, మంజువాణియు నేను నీమాటలోని

వారమైతిమి మాకు నేదారి నడువ, వలయునో యట్లు నడిపింపు పలుకులేల.

46

చ. అనవుడు నమ్మదాలస ముఖాబ్జమునం జిలునవ్వువెన్నెలల్

నునుఁ జనుఁదోయిపైఁ బులకలున్ నిటలంబున ఘర్మబిందువుల్
మఁమున సిగ్గుఁ గన్నుఁగొనలం బ్రవహించు మువశ్రుపూరమున్
కనఁబడ నున్నఁ జూచి చెలికత్తియ యత్తటి రాజచంద్రుతోన్.

47

చ. ఇపుడు గదా మదాళి పయి నెత్తిన వింటిపయిం జెలంగు నం

దపువిరిదమ్మితేకు దెసనా దొరకేల్రతి నిబ్బరంపుంసి
బృపు వలిగబ్బిగుబ్బకవనై జెరలాడఁ దొడంగె నేడుమా
తపముళలించె నింక నసుధావర తామస మేటికియ్యెడన్.

48

సీ. వేడినెగల్గువేల్పు సాకిరియైన యప్పుడు గాని కేలంటరాదు

ప్రామిన్కురొవలు గన్నఁ గంటెకట్టునప్పుడుగాని గళయుక్తిబొంపరాదు
పాలుపుగా వ్రేలిమి బొట్టమరించునప్పుడుగాని ముంగురుల్ పొదువరాదు
మొకమోరనేయ సన్నికలు మెట్టించు నప్పుడుగాని పాదాప్తిబొరయరాదు.
వృషదంపతులకు విడెమిచ్చుమోవ, మెరయునప్పుడుగాని పాన్వెక్కరాదు
నీవెటుంగవె శాస్త్రాక్తి నిర్ణయన్, చారము లుదారకుంభినీజంభనైరి.

49

ఉ. ఏను వచింప నీవు వినుటిప్పుడకా యింకమీఁద నీసరో

జానన యొక్కవేళఁ బొలయల్కఁ బరాకున నున్న యుప్పుజే
మోననుఁ బిల్లు పెద్దతనముం గనినప్పటికైన నీరుపా

దానతి నాకుఁ బోఁటియయి యప్పుడె యప్పనిశేర్పకుఁడునే.

50

సీ. రాచిల్ల రూపబారమున దారికిరాక చడ్డింపు కోరమీసములు దువ్వి
యదిగా దనుచు నింతటంతటఁ జేరరాఁ గేడింపబిట్టుగాఁ గేకనై చి
నీ బంట నన్న మన్నించవేయన వినినమిసేయుచు దుంటవిల్లునంచి
దుడుకుగాఁ జేఱగంట ముఠిగొన్న బొమ్మలొనించిచూచిన తెగనిండ్ల దీసి
యతనుఁ డీయింతికలుక చల్లార్ప నీవు ~~దేవమల~~ వ్రాల దీనబాష్పములు చూచి
యస్త్ర సన్నాహ మొనరించు న్నట్లుగాఁగ, నింపు సొంపారఁగా విహరింపుఁడిగక.
గీ. అనిన మువముఁది యమ్మంపరాద్రది ధీరుఁ, డావధూటులఁ దోడ్కొని యాత్మపురికి
నరుగుటయ కాని లేదు కార్యంబటంచు, నగవుదైవాఱఁ గుండలమొగముచూచి.

క. మంచిది మనపురిఁ జేరుద, ముచు న్లేచుటయు నవ్వయస్యయుఁ గమ్మల్
మించుగ ననియాడఁగ బదుఁ, డంచుం జేఁజూపి మంచహాసముతోడన్.

53

చ. వెలుపుని వెంటఁబోఁ దరువు సేయు మనోజ్ఞు మూట చెల్లనీ
కలమెడు లజ్జకన్న ఘనమైన కటితటి వ్రేగున న్నడ
బౌళకఁగ నంచబిత్తరివలె న్మరిపంబున నమ్మదాలసా
జలరుహగంధి రా నృపతిచంద్రుని వెంబడి మేడ డిగ్గినన్.

54

మ. అతఁ డచ్చోఁ దురగంబు నెక్కి హృదయాబ్జాపూర్ణమోదార్ణవాం
చితుఁడై వారల వెన్న నుంచుకొని యక్షిణైక్యమాణిక్య దీ
ధితిజాతాన్యతద్విభావ మగు దైతేయాధినాథాయతా
యతనం బల్లన నిర్గమించి పురబాహ్యక్షోణి కేతెంచుచున్.

55

ఉ. అచ్చట నున్న సైన్యము బలాధిపతు ల్వెనువెంటరా సము
ద్యచ్చటులార్భటిం గువలయాశ్వము ధేయని చొకుచేసిఁన్
బ్రోచ్చలితావనీరజము లొక్క మొగంబుగఁ బిక్కటిల్లి వై
యాచ్చరవీధిఁ గప్ప నదియాత్మపురాంగణసీమఁ జేరినన్.

56

గీ. అచటి కదురుగవచ్చు ధరాధిపతులు, కామినీయుక్తుఁడై చేరక్రమ మెఱింగి
దవ్వులనె నిల్వ నిజమణిధామ మొది, రమణులును దాను సంతఃపురమున కరిగె.

ఉ. అంతట నాసురాంతకుని యర్మిలితమ్ముఁడు తాళకేతుఁ డ

త్యంతమహాగుహాముఖక హాకహ నాదమహోత్సహాసవి

భ్రాంతమీకశోక పరిపాక భయాకర జైకలొకదు

ర్దంతవిరక్త నోవరగదశ్రితకేశవుఁ డొక్కయిమ్మానన్.

58

చ. కొలువుననుండి యింగ్రుకడకు స్మర మంపినవాడువచ్చెనా
పిలువు మటన్న వేత్రధవబృంహము తోకొనితెచ్చి మంగల
న్నిలిపిన వాడు భీతియు వినీతియుఁ దోఁప దురాపకోపచా
పలమున హుంకరించు నిజభర్తకుఁ గేలు మొగిడ్చి యిట్లనున్.

59

క. దేవరప్రతాపగరిమకు, నేవెటతుం గాని నిర్జరేంగ్రుఁడు వెటనం
డానంతనైన నిపు డే, మోవింతలుపుటై దనుజమూర్తనృమణీ.

60

సీ. దొర కాపులై కార్యసరణిఁ దెల్పెడి కవీశ్వరుఁకు లంచపంచంబు లొసఁగి
సమ్మఖమ్మననుండి చనుదెంచు నలవ్రాయసమువారి కాశపాశలు ఘటించి
బోనవెచ్చుము గొంచుఁబోవు శచీదేవిదాసులకును బరిధాన మిచ్చి
పిలువ నేతైంచు వేగులవారి వెంటనే యరుగు నియోగుఁ ననుసరించి
కినిసి వాకిటిచా రడ్డగించుకతన, నేనువచ్చినమాట దేవేంగ్రుతోడఁ
దెలుపు మని యొరతవేడినఁ దెలుపరైరి, వినివినమిచేసెనోకాని వేల్పుటేఁడు. 61

క. మనగురు వంట నేవచ్చుట, వినెనేమో గ్రుడ్డికంటి వేలుపుదొరతో
వినిపించి యతనియనుమతి, ననుఁ గొని చని సమ్మఖమ్మన న్నిలుపుటయున్.

62

సీ. ననుఁ గని పాట నిల్పినతుంబురుని జూచి యాతాన మీసారి యనుమటంచుఁ
గమలజ్యోత్స్న సుమాళము చెందినాడవు వింతవార్తలు గలవే యటంచు
నీతని నంపరాదే యంచు సన్నగాఁ దెచ్చినారలను గద్దించుకొనుచుఁ
గ్రేఁగంటఁ బల్కనుంకించు. నన్గని పట్టుగద్దిగ లెస్సాయ్మెగా యటంచు
సడ్డ నేయక నిగుపమైవ్యర్పగర్వ, పటిమపడఁతులు జలకంబు పట్టియున్న
దనఁగఁ గట్టికవారిండ్లకనిపిఁకొండ, యందలు నటంచుమోయ నయ్యవసరమున.

గీ. మనగురుఁడు చేరి ననుఁ జూపి మనవి గాఁగ
నితని వీడ్కొల్పుఁ డన్న దేవేంగ్రుఁ డొద్ద
నున్న గీష్వతిఁ గని కనుసన్న నేయ
నతఁడు నాదిక్కుఁ జూచి యనాచరమున.

64

క. ఏమోయ తాళకేతుం, డేమని పంపించె నిర్జరేంగ్రుని కడకు
ద్దామక్షేమాహతసాం, గ్రామికుఁ డాతనికి శుభమె కదయనిపలుకన్.

65

గీ. చుటచుటను జూచి దొరనిన్నుఁ జూచువాఁడు, నంతలోన నె నీవు నన్నడుగువాడ
వాబలా పొట్టిక్రొవ్వుగాకంచు నేను, గోత్రపరిపంధితోఁ గొంకుకొసరు లేక.

66

క. తారారంభలు చక్క, వారనఁగా మెచ్చి దనుజవల్లభుఁడు నినుం

- బేరుకొని వేడుమన్నా, డారమణుల నొప్పగింపు మటుగాకున్నన్. 67
- సీ. అలవాటు నేసికొమ్మఖిలమరుత్పాకులఁ గూడికొని నల్వకొల్వఁకును
నభ్యసించఁగఁ జేయు మలజయంతునకు వేళ యెరింగి వెండికాలాచి దాల్చి
దారికిఁ దెచ్చుకొమ్మారూఢిఁ బొలోమి నైరంధ్రకాసదాచారమునకు
నలవడఁగా నేర్ప మచ్చరలకు మాటువలుకచి బానిసపాటులకును
దలఁపకమృతంబు నై జయంతంబు మఱవు, విడువు నజ్రాయుధముతోడిగొడవ యింక
నిచటనుండక వెడలి ర మ్మిపుడు భేష్ పట్టనం బేను దోరణకట్టి నాడె. 68
- క. అని నీట్లు నన్నుఁచప్పకఁ, గనుఁగొనలం గొప్పనిప్పుకలు కుప్పలుగాఁ
గనుఁగొనుప్రథమక కుప్పశిఁ, గని దేవగురుండు రోషకలుపేక్షుణుఁ డై 69
- క. ఓరీ మీదొర గోరిన, తారారంభలవిటావతంసులచేత
మీరజనీచరుఁ డగ్రజుఁ, జేరంజనుఁగాక యని వచించుచు నలుకన్. 70
- గీ. వీనివెడలంగఁ ద్రోయుఁ డిప్పటికోట, దాటునందాఁక ననుమాట నోటనుండ
నీటు వోమీటి గరువంబు మాటి యిటకుఁ, బెద్దపర్వత వచ్చితి బెడరువుట్టి. 71
- క. ధారాధరవాహను గ, ర్వారూఢియు గురునిశాప మటులుండెఁ గదా
మీరజనీచరుఁ డగ్రజుఁ, జేరం జనుగాక యనుటఁ జెందితి వగలన్. 72
- క. పాతాళకేతుఁ డాదృఢ, దైతేయుఁడు వీరుఁ డమ్మదాలసకొఱకై
యేతెఱఁగున నేమయ్యెను, కో తెలియ దటంచుఁ దెలిసికొను నట్టియెడన్. 73
- గీ. ఆరితిఘటిల్లఁ గొందఱు చారవరులు, వచ్చినతిసల్పి కువలయాశ్వక్షితీంద్రు
చేతనైసట్టి పాతాళకేతు పాటు, తోఁపఁదెల్పినఁ దాళకేతుండు కనలి. 74
- చ. ఒదవినశోక మాచికొని యుగ్రతరాగ్రహకేళికావళం
వదుడయి యింద్రు గెల్పుటకు వచ్చిననే మటుమీఁదఁగాదె నేఁ
డదయత నన్నరేంద్రుఁడు కుదాలసకై కద భాసమానదో
గృదుని మదగ్రజుం బిలుకుమార్చెను దాని హరింతు నిత్తటిన్. 75
- గీ. కపటమునఁ దెత్తునాహంసగమన నదియె, తింగి మార్కొన్న నాతని భంగపఱతుఁ
బగయడంపకయున్న నీపగిది నెగులు, పైఁచవచ్చునె యిదియ నిశ్చయ మటంచు.
- సీ. ఎదురిండ్లు పలుసాల లెనసిఖర్జింపజాలిన మేలిపర్ణశాలికలు కొన్ని
యాగమాతంబుల యందలి యగ్ధము ల్ప్రకటించు కీరశారికలు కొన్ని
హవిరన్న సంభ్రమద్దివిజకోలాహలాంకములైన యాగవాటములుకొన్ని
దున్ని విత్తకపుట్టి యెన్నులవ్రేఁగున వ్రాలు నివ్వరీప్రాలదేలు కొన్ని

తోఁపు లొకకొన్ని తెలిసీటిదొనలు కొన్ని, కొలఁకు లొకకొన్ని పెంపుడుపులులొన్ని
మొదపు లొకకొన్ని చేమంతి పొదలుకొన్ని, బెరయఁగఁ దపోవనంబుఁ గల్పించి యపుడు
గీ. తోడ్పెత్తులు శిష్యులై కూడి నడువఁ, బేరు ముండవృఁ డనుచుఁ గల్పించుకొనుచు
గొన్నిమాయలు మదిలోన నెన్నికొనుచుఁ, గువలయాశ్వని పట్టన తోఁజిఁజేరె. 78

ఉ. అంతట పౌరసారసదశాత్తు లుదారవిహారసౌధయూ

ధాంతము లెక్కి కంటి రటవచ్చు మునీశ్వరుఁ డొక్కఁ డిమ్మహీ
కాంతునిఁ జేరి రాక్షసనికాయము చేత మదీయయజ్ఞమా
ద్యంతముఁ గోలు పోయితి నయా యని తోకొనిపోవుచందముల్.

79

ఉ. నిన్నగదమ్మగాలవమునిప్రభు వెంబడి నేగి రక్కసు

స్వన్నియమాత్మి రాచిలుకవంటి మదాలసఁ దెచ్చి యుద్వళి
భృన్నలిఁ గోరి నేటికి మహూర్త మటంచును నిశ్చయించె నీ
యెన్నిక చిన్నవోవరిగ ఋషీశ్వరుఁ డెక్కడవచ్చె నక్కటా.

80

నీ. తలవాంచి బెళుకుఁ జూపులు క్రేళ్లుతుల్లంగఁ దెరమొలుంగుననిల్చు నెరవుఁజూచి
చెలికత్తె చేయొచ్చవలెనన్న సిగ్గుతోఁ దలఁబాలువోయు బిత్తరముఁ జూచి
ప్రేలిమిఁ జెమరించు కీలనంబెడులాజ లందిచ్చునట్టి సోయగముఁ జూచి
కులదేవతకు మ్రొక్కు కొనువేళఁ దనపేరు వలుకఁ గొంకెడు మద్దుబాగుఁ జూచి
ముచ్చటలు దీర్చుపూనిక వచ్చియితనిఁ, దోడుకొనిపోవుచున్నాఁడు దుడుకుఁదపసి
యతని మాటకు మారాడఁ డయ్యె యీతఁ, డిందుమ్మభి ర్నాజులకు సౌఖ్యమేడదమ్మ

క. దొర నయ్యెద నని కోరుచు, రరయగ జను లెవ్వరైన నాపెనుబెడ ద
ల్పరికింపరు దొరతనపు, స్సరపు ల్తటికన్తిమిఁది సాములు సుమ్మి.

82

నీ. మంత్రుల మర్తకర్తము లెటంగెడు దారి క్కోటలు కాపాడుకొనెడు నేర్పు
తటికాపు చెడకుండ సరిగోరుకొనునీతి యీతిబాధలు చెందనీనిసొంపు

పరులయూలోచన ల్పరికించు గరిమంబు నధార్జనముమిఁది యాచరంబు

వేటతోటలమిఁద విలసిల్లు నాసక్తి యొడ్డోలగం బుండు నొప్పిదంబు

తగిలిపిరుపోకునేయ నుద్దండవృత్తిఁ, జెలఁగుటయె కాని మనసు వచ్చినమిటారిఁ

గూడితమిమిఱ సయ్యాట లాడికొనుచు, నడువఁ గూడునె మేదినీనాయకులను. 83

క. అని యాడికొనఁగ మాయా, మునివెంబడిఁ గువలయాశ్వమున్నాకేరయం

బునఁ జని యారాకొమరుఁడు, గనియెం దత్పర్ణశాలికాప్రాంగణమున్.

84

గీ. అంత నమ్మాయతపసి యయ్యధిపవర్యుఁ, గమ్మదమ్ముఁ దుమ్మెదదిమ్మఁదోలి

మార్పుఁ బుష్పాడుల్ నెమ్మిగుమ్మరించు, తెమ్మెరలుగ్రమ్ము కమలాకరమ్ముఁజేర్చి
గీ. అధిప నీభింను ఎచ్చిన యపుడతొలఁగె, రక్కసులమాయ పద్మాకరంబునందు
వరుణజపమొనరించి యేనచ్చుననుక, నిచట నుండంగవలయు నీవేమి యనక. 85

గీ. అయ్య నినునమ్మఁ గూడ దేనరుగుదేరఁ, దామసంబైన జరగవవేమొ నీవు
కాకయుండిన నిమ్మ నీకంతహార, మిష్టు డన చిన్నినవ్వుతోనిచ్చుటయును. 86

క. జలదేవతకుం బ్రాజలి, సలుపుచు నక్కొలన మునిగి జనపతినగర
స్థలమున నంతపురంబున, నలరుం బొడచెత డిగ్గియందేలుటయున్. 87

గీ. కుండలియుఁ దానునవ్వుచుఁ గూడియున్న, యమ్మకాలసఁ గని మంత్రయందమొంది
యమ్మనునరాజు మాని గూగమ్మగొచ్చె, రక్కసులఁ దోలి భుజబలప్రాభవమున. 88

ఉ. అమ్మని యంత సతతము నంది యనిందితకార్యధుర్య గూ
ధమ్మగ నీవివాహమచటం జరగింపఁగఁ గోర్కెవేక్క యీ
యిమ్మనఁ బట్టనంబు రనియించెనాడు తపోబలంబుఁ
గొమ్మను బిల్వ బాపు మిటకు న్నలుమాటలు పల్క కేమియున్. 89

గీ. అనిన మాతాడ వెఱచి యమ్మనుజనాథుఁ, డానవాలుగ నీకంతహార మిచ్చి
నిన్నువేవేగఁ దోడి తెమ్మన్న నచ్చి, నాడ రానమ్మ కుండలతోడఁ గూడి. 90

మ. అనియామాక్తికహార మిచ్చుటయు సాంద్రానందముం బొంది మా
నని మేకోలునఁ గుండలావదనము స్వీక్షింప నయ్యంబుజా
నన కానిమ్మని పల్కఁ గృత్రిమవిమానం బెక్కఁగాఁ జేసి య
ద్దనుజానీశుఁడు తానవృశ్యుడయి చెంతంబోయి సంతుష్టుడై 91

ప. అత్తఱిం దటిత్తరుణభానువిరాజమానంబగు నమ్మాయావిమానంబు జల్మరుంత్రంబును
పమఁ బ్రవేశంబునకుం గమకించునందకంబురకంబునఁ బొడవుగా నెగిరి యొక్క
పరిరథంబువిధంబున మందగతింజనుచు నొక్కసారి లకోరిదారి రివ్వున నిగుడు
చు నొక్కతేస బొంగరంబు రంగున బిటబిటం దిరుగుచు నొక్కమాటు గాలిప
టంబునీటున నసియాడుచు నొక్కయెడఁ జుక్కతెగిపడ్డ విధంబున డిగ్గుచు నో
క్కదోటం బుట్టిచెండు నడువున నుప్పరంబునకుం బోవుచు నొక్కచంక జీనుది
గవై చిన కప్పలి చొప్పునఁ గదలక నిల్చుచు నొక్కపరిబైరిడేగ యెయారంబునం ది
ర్యక్తచారంబుఁ జూపుచుఁ బోయి మేరుధారుణీధరంబున నిబిడాంశకారబంగు
రం బగునొక్కబిలంబున దమాలతాలతొక్కొలరసాలసాల ముఖసాలవిశాలం బగు
పనంబుఁ బునఃపునర్వర్ణమాన గిరియురీవితానంబులకు నుబ్బగన్నించు పన్నీటిపిల్ల

కాలువలకుం బ్రోదిసేయు జాదివిరిదేనియనాక వెంబడిం బాచుకొన పోకమాకు
ల కట్టకడపట నెట్టు కొనిన యిందుకాంత వేదికాబృంసంబులతోడి గురివింశపందిశ్చ
నోరసికొనియున్నతిన్నని మగతాతివన్నియలఁ జేన్నును చవికల సముడుకొన్న క
న్నెనుఁపొన్నగున్నలఁ బెంగొన్న నతిబియసబాతికి నాధారంబగు గొప్పకంపులు
బృ చప్పురంబులం గప్పికొన గుజ్జుమావులక్రేవలఁ చమ్మితావులకుం దావులైన తెలి
నీటి కేశాకూళివంటికొనిన యవంతులవలకం దొరగు కప్పుకంపు రవలుం బొలు
కొలువుకూటంబు డిగ్గి యనుమెట్లడగ్గట నగ్గలంబగు నీలంబు నిగ్గులు గగ్గోలుపడుకొ
నపాదిరింగొఁగిలింఁచిన పొగడగుంపుల నట్టనడుమఁ బట్టుగఁ పొదరిండ్లఁ జుట్టఁబ
డియున్న బిత్తరం బగుక్రొత్తముత్తియంపుఁబడుకఁటింట నసరంజిగొలుసులం జేలం
గు తూఁగుటఁజ్యోలచేరునకుం జని యద్దనుజవీరుండు నిజాకారంబుతో నయ్యిద్ద
ఱుం చగ్గపూంబున నునియియిఘోరాకారలగు దైతేయభామలం గాపువెట్టి కృత
కృత్యునిగాఁ చలంచుకొని యాక్షణంబున.

92

చ. మునుపటిపారికాంక్షి విధముం భజియించుచునంబుజాకర
బునఁ బడి తెలి యొచ్చుపరిపుంగవ నీభుజసారగౌరవం
బున బసమెల్లఁ దీతఁ బాలికోనక నీవికఁ బట్టనస్థులం
బునకయ పొమ్మరాజునకుఁ బోలునె యాశ్రమావాసభిన్నతల్.

93

చ. అని యనుపన్ హసాదని నృసాగ్రణి యమ్మునిలోకచంగ్రు వీ
డొక్కిని తనతేజి నెక్కి గిరికోటులుఁ గాననవాటులు న్నపో
జనపదము ల్నుచంబులును జయ్యదాఁటి పురంబుఁ జేరికాం
చనసముదార మై తగుహజారమునం దమవారు చేరఁగన్.

94

క. తురగంబుడిగ్గి యచ్చటి, పరిజనుల స్వీడుకొల్పి పాథికానచంగ్రుం
డరిగి గృహాంతరమునఁచ, త్తరుణీమణి లేమి నన్భితసమగ్నుండై.

95

ఉ. అక్కటయెంచువోయెనొ యొరపు సంచులముద్దుగుమ్మయే
చక్కిని దాఁగెనో కలికి చక్కనలెక్కునగుబ్బిలాడియే
దిక్కుననున్నదోసాలపుదేఱెడిచూపుల హొంతకారియే
యివ్వునిల్చెనో యొరపు నీనెడు చిల్కలకొల్కిదైమా.

96

ఉ. ఆనడ లామెలుంగుఁదొడ లాకడగంటన మాచుసోయగం
బానెరు లామిటారిశరు లామరిపంబునఁ బల్కుపాటవం
నానొన లామెగంబున నాతెలివయ్యెనచక్కఁ జేర్చుసాం

పేనలిసాక్షి కై నఁ గలదే కలరే యిటువంటి కామినుల్.

97

సీ. గిలుక్కుబంగరుచుట్టియలు జాఱఁగాఁ జక్కనలవరించెద నంచునిలిచినిలిచి
బయట నున్నది చిల్కపంజరమున నుంచి మఱివచ్చెద నటంచు మరలి మరలి
యతివ యల్ల పుడేమి యంటివే యేచిరాకయియుంటిఁ దెచ్చుచుం చడిగి యడిగి
చెమటచేఁ దిలకంబు చెవరెనో యని వింతసౌలపుతో నద్దంబు చూచి చూచి
ప్రొద్దు గడపుట కని తోడి పూవుబోడు, లదరనైవంగఁ దనమందయానగరిమ
యినుమడింప మదీయమోహనగృహంబు, జేరు టెన్నఁదొ యానీలచికుర నికర. 98

కా. కైజాచేసినబొందుమల్లె విరిబిట్టఁజాజగాజోదు తే

జీజావం దలవాంచి బోటిచెఱఁగుం జేఁ గట్టిగాఁ జాట్టి ను

న్దాజం గంబము చోటున న్నిలిచి క్రేఁగంట న్ననుంజూచు నం

భోజాతాక్షిని నెజ్జకుం దిగుచునేర్పు ల్లలునే మీఁదటన్.

99

క. ఎక్కడి యాలోచన యిది, యక్కట యక్కలికి యున్నయప్పటికిఁ గదా
యిక్కోరికియని ననవి, ల్లాక్కలిదొరవిరిలకోరి మొనకుం దలఁకున్.

100

సీ. పొడఁగనవచ్చు నాపులవేళఁ గావంచు నవసరంబులవార లడ్డగింపఁ

బనిగల్గియుండినఁ దనకు మంత్రులకు లేజిగురుఁ బోడులచేతఁ జీట్లు నడున

నిదియే మొ కడువింత గదయంచు నవరోధ బిసరుహోక్షులు గుసగుసలువోవఁ

గొలుపుకూటమునందుఁ జెలఁగెడు సింగంపుగద్దయగవిసెన గైకొనంగ

బొక్కసంబులు సెనువీగములు భజింప, నుడిగములవారలకు నాటవిడుపు గాఁగ

నోలమును మాని మేదినీయుపతిజూని, యింతి భావించు నంతఃపురాంతరమున. 101

క. ఈకరణి నన్నుపాగ్రణి, యేకరణీయములు మాని హిమకరవిలస

ద్రాకలకు న్వలిదెమ్మెర, రాకలకుఁ జూలిగొని విరాళిఁ బడంగన్.

102

ఉ. ఆతనినేస్త గాండ్రు భుజగాత్తజు లవ్వగల్గెల్లఁ గాంచి య

య్యో తమవంటివార లిటు లుండియు నీదొర నీ దురంతచి

తాతనుతానితాతహృదయవ్యధఁ గూఱఁగ నూరకున్న సం

గాతులమాడుమే యిపుడుగాక మఱెప్పటికీ వయస్యతల్.

103

క. అని యయ్యిద్దఱుఁ జని తమ, జనకుం డగుశ్వతరుని సమ్ముఖమున న

జ్జనపాలువీరహవేదన, వినిపించి తదాతికామాన్వవే యనివేడన్.

104

చ. తనయులన్నే హబాంధవవిధానము లెంచి నరేంద్రుఁ డంటిమా

ఘనుఁ డటువంటివాని కుపకార మొనర్చినఁ గీతికాచెందదే

యని రజతాద్రికిం జని నగాత్మజతోఁ జవరంగ మాడు రు

ద్రుని గని మ్రొక్కి కుండలివరుం డటు నిల్చిన నాచరంబునన్. 105

గీ. అంబికయును నితండెన్వఁ డనుచు నడిగి, యధిపుఁ డశ్వతరుండు గాడా యటన్న

నీతఁడా యశ్వతరుఁడు సంగీతవిద్య, దొడ్డవాడఁట యనిన రుద్రుండు చెలఁగి.

క. వెనుకం బురుహూతు దెసం, దనతంబురవలన గెలిచె నానాగతుల

నృసింహుంబురు నీవెన్నడు, వినవంబురుహాక్షి నేఁడు విను మనిపలుకన్. 107

గీ. మాంచిరి సగటుపై నిదె మంత్రికావ, లున్నదీచదరంగ మిట్లుండనిమ్ము

వెనుక నాడువమని సతి వనజనయన, యభిముఖింబుగఁ గూర్చున్న యవసరమున. 108

గీ. ఔర నారాక ఫలియిందె నందునెంచి, యచటఁ కూర్చుండి యయ్యురగాధి నేత

గఱసెన సహస్త్రి తంబున కలికపైఁడి, బిరడలు బిగించిశ్రుతులెల్ల సరిగఁ గూర్చి. 109

క. రాకాశశాంకవచన ప, రాకా యిటు నీకు మ్రోల రహి గనిపించన్

నాకుఁ వరమానె నైఁసం, గాకుండిన నీకు ముద్దు గద యని యంతన్. 110

స్తీ. శ్రుతి తోడఁ గూడి మెచ్చులు రాసజంబుగ సంచునందగ నాలపించుసౌంపు

గళియమైనను గుక్కవిడువక హోయలుగా నవగడంబుగఁ దానమనెడునేర్పు

పరంగిముల వింత సౌరనీక వ్యాప్తిమై మించుగారాగంబుఁ బెంచు వింత

తాళంబు తప్పక తనువు గదల్చక బాగుమీర పడంబు బాడుదారి

ఎడనెడఁ బరాకు వినుడను హెచ్చరింపు, మీరు మెచ్చిన యీవిద్య మీరొసంగు

నట్టిదని గర్వపరిహార ముర నతఁడు, గాణ వవువనశుద్ధమార్గము నటించి. 111

గీ. గోటి వాద్యంబు కిన్నరమీటు బడ్డి, వాద్యము రబాబు వగలుసర్వంబుమెరయ

దురుసుగతి జూపఁ బాచ్చోతరుణి మెచ్చి, జారు సరిగంచు పయ్యంటఁజక్కఁజేర్చి

ఉ. ఎక్కడినారడుండు మఱి యెక్కడి తుంబురుఁ డోగిరీశ యే

దిక్కుననైన నీవిధము తేటపడం గనుఁగొంటలెద యే

పెక్కున తప్పుకంచుఁ గనిపెట్టుక యుండితి మెందుఁ గానమ

మృక్కశబాసు మేలు హవుపంచు ఫణీశ్వరుఁ జూచి యిపునన్. 113

క. వరనుడుగుమీనిన గంగా, సరసిజముఖి యీసుతోడి జంకెనచూపుల్

బొరసిన మొగంబుఁ ద్రిప్పె, గిరిజకు డెందమున వింత కినుకజంపన్. 114

ఉ. అమ్మక చెల్ల యెన్ని వగ లద్దిరనాయకుఁ డొద్ద నుండఁగా

నెమ్మెలు గాక యేను వరమిచ్చెన నంటి విదేటిమాట దో

సర్మునుమీ నధుఁటలను జన్వని నాగు ననుజ్ఞలేక యే

- కొమ్మని యీగఁజెల్లునె యకుంతి చాతురి గల్గియుండినన్. 115
- గీ. అని పలుక, నెంత లేదామృగాక్షిమాట, వినకు మడుగుము వరమిత్తు విభుఁడుతనకు
నంతచనువిచ్చినాడన నవ్వఘాటిఁ జూకు చుటుకునఁ బావ్యతిఁజూచెనపుడు. 116
- చ. ఉరగవిభుండు లేచి కుధరోద్భవఁ గన్గొని యమ్మ మేదినీ
వరుఁడు ఋతధ్వజుండు భుజునై భవశాలి మదాలసాసతిం
బరిణయమాదునంచు నిజచుందిరమం దిరఘ్నాంతఁ జేసి త
త్తరుణి నయస్యఁ గుండల వితావిత్తఁ గావక వంతఁ గుండెడున్. 117
- గీ. వారి నిద్దరి రప్పింపవలయు ననిన, గిరిజ, కానిమ్మనంగఁ దత్సరసిజాక్షి
కానిఁకుండల రాచంచు గంగ పలుక, నభవుడిద్దరియంచు మధ్యస్థుఁడగుచు. 118
- గీ. మంచివహిరాజ రెండునాల్పించుమించు, గాగఁ గుండల చనుదెంచు గాకయిష్టు
డమ్మదాలస వచ్చు నీవటుగుమనిన, నదియపదివేలుగానెంచి యాతఁడటఁగె. 119
- ఉ. అంతటి లోననే యలమదాలస నిద్దురవోవ నయ్యుమా
కాంతుఁడు మాయచే నురగ కతృగృహంబున సల్పనాతఁ డ
తృంతముసంతసించి తనయాత్మజగా నురరీకరించి య
య్యింతిని గొల్వ వెవురు మృగేక్షుణల న్నియమించి యత్తరిన్. 120
- చ. తనయులఁ బిల్చి మీరు పనితామణి వచ్చిన మాటఁ దెల్పక
జనపతిఁ దోడితెండనఁ బ్రసాదమటంచును వారలేగిగ్ర
క్కున నుడిగంపుఁ జేడియులు కొంచలు గొల్వఁగ నున్నభూనరుం
గనిన నతండు నిండు కుతుకంబునఁ జేరువ నుంచి యిట్లనున్. 121
- ఉ. ఇన్ని దినంబు లంబుజవనీశుఁడు చెందొనయిండ్లలోనర
కొన్న మదాళిఁ బచ్చగృహకోటికిఁ బొమ్మని తీవరించు నం
తన్ననుఁ జేరవత్తునుగదా యొక యామము బోవుదాక రా
కున్న తెలుగు మామ విర యోగ్యులు యేని పచింపుఁ డింపుగన్. 122
- క. పరబల ఖండవ మంత్రా, చరణమొ గృహకృత్యగత విచారమొ కాకో
దరపుత్రులార మీ, రిట కరుదేరక యుండ నాఁగినది యెయ్యదియో. 123
- చ. అనుడు భుజంగరాజ సుతు లట్టివి యేవియులేవు లేండు మా
జనకుఁడు మీగుణంబువిని సంతసమంది మిమం గనుంగొనన్
మనమునఁ గోరి తాన పయనంబయినన్ వలదా యిలాబలా
రిని దోడిఁ దెన్నునంచు వివరించుటకై తడవుంటి మిత్తరిన్. 124

- క. ఆతీరునఁ బలుకఁగరా, దోతెలియదు గాని శౌర్యధూర్వహానీసం
గాతముచే నీమన్ననఁ చేతందొడితేరఁ బ్రతినఁ జేసితిమనుఁడున్. 125
- క. మాయురె తా రావలెనా, యాయెడకే నరుగుదెంతు నాయిల్లనఁగా
నీ యిల్లనగా వేటా, వోయఁగ రా విట్టులైన భువి సఖ్యంబుల్. 126
- మ. అనుచుం గట్టికయింతి దేవర పరాకయ్యా పరాకంచు బో
రనమ్రోయన్ వలెవాటుకుప్పటి చెరం గల్లాడఁగాఁ జేఁగటా
రిని లోభాగము నూది నిల్పఁదగు వారి నిల్పుచున్ మేలికుం
దనపుం గద్దియ డిగ్గి నిల్చె నురగేంద్రత్మా దివ్యక్షారతిన్. 127
- చ. నిలచి పరావనీప రథి నీరథి మంధనమంపరాది య
బ్బలి యుఁజొకండ పాప దొరపట్టులు తెన్నెటిఁగించుచులిడఁగా
నలకుచుఁ నేఁగి కాంచె సికలాంచితతీరసమేతకేతకీ
తిలకగ చంచరీక సుదతీ కృత గీతిక గోమతీనదిన్. 128
- చ. కనుఁ గొని చిల్వరాచకవ గ్రక్కున నన్నతిఁ గ్రుంకఁ జేసి తో
డ్కొని చనఁ నేఁగి చూచె ఫణికోటి మణిఘ్రిణి వేణి కోర్ధ్వ దీ
పనికర భూత్రపాచరిత పౌషకేలి విధూత రత్నరు
గ్జనిత నవస్మితానన భుజంగిక మొక్కపురంబు ముందరన్. 129
- చ. అచటి వియోగిభోగి జలజాతులు మారునివ్రాసి కోల్చునో
నచలితభక్తిఁ జందురిని యందమెటుంగమి మున్ వసుంధర
రుచి గరుణాపలోకులు నరుల్ చెలి నీ మొక మజ్జనంటివన్
నచనము లంతలోఁ దలఁచి వ్రాయుదు రున్ముకురాగ్ర వీక్షులై. 130
- క. ఈకరణిఁ జూచి డిగు నా, భూకాంతున కొక్కయింపుఁ బొడమిరిచెను ద
ర్శికర నైశాకర రు, చ్యాకర ముక్తానుషక్త హర్మ్యతలాబుల్. 131
- నీ. తీవయుయ్యెలలూఁగు పూవు బోఁడులవీఁగు కొప్పచీకఁటిఁదాఁగు కోర్కియొకటి
నును పుట్ట చెండాడు వనితల యరవీడు జిలుగుచయ్యెనఁ గూడు చెలువ మొకటి
యలయరిచ నదలించు చెలుల జంకెనమించు బెళుకుచూపులముంచు బెరికి యొకటి
పూవుబంతులు రువ్వు పొలతుల తెలివవ్వు కలికి వెన్నెలకొవ్వుగనుటయొకటి
గాని మఱియేమి వలదని కంకణంబు, గట్టుకొని సల్చుచుతి దృష్టిగ్రమ్మరించి
చలిది గట్టించి త్రిప్పె నిస్తుల సువస్తు, నవ్యసంతోషకరమగు నాగపురము. 132
- చ. ఇటువలెఁ జూచుచుంజను నరేశకు శేషయభాను చూడ్కి న

న్నిటమగుడించెభోగి పరిణీ తరుణీ ఘణ ధోరణీ నవా
ఘటిత మణిగణీభవపకంప ఘృణీత వియస్విశంగ మో
త్కట రురిణీ సహజ మతికారి నమేరు వనీర మారుతుల్.

133

క. అవ్వనముఁ జేరి మన్వవు, జన్వనవున్ రాచకొమరుఁ జల్లనిమందుం
దున్వరల నిన్వటిల్లెడు, పువ్వంబొదరింట నునుచి భుజగ కుమారుల్.

134

క. ఇట నుండు మేము నీవ, చ్చట యారగేంద్రునకుఁ దెల్పి శోభనలీలా.

ఘటనాపూర్వంబుగ ని, చ్చటి కేతరచేవ మటంచుఁ జనుటయు సతఁడన్. 135

మ. వెలుఁగుల్లాఁదగు మిన్నతీవియల తీవిన్ రాయు పన్నీటికా
ల్వల తుంపుల్లకు మారు గాఁబలెఁ జలద్వాసంతికా నూన ని

శ్మల మారందకజాళి జారి తనపై వ్రాలంగ రాయంచ తె

క్కలు రూడించినఁ గ్రమ్ము తెమ్మెరల రాకన్ హాయి మంచున్నెడన్. 136

చ. హడపము వీణ కిన్నెర హిమాంబువు నించిన గిండి చల్వపా
వడలుఁ గురంగనాభియు జవాదియుఁ దట్టుపునుంగు వీవనల్
ముడి విరు లద్దముల్ సురటులుం దెలివంతపు దావ్వెల్ ముదం
బడర ధరించి యూడిగపు టబ్బరపున్ వలిగుబ్బెతల్ దగన్.

137

నీ. జిగిచాలు దగుకీలు చిగురాకునకు బ్రాఁకు కలికికోయిలలకుఁ కాలు పనుప
నెలగోవగలమోము తెలివమ్మిఁగల తుమ్మెదలకు నమ్మిక కమ్ములలవరింప
నెఱకప్పఁగను క్కొశ్వుఁ నెరిమబ్బనకు నుబ్బ నెమలికిఁ ద్రోనబత్యములననుప
నునుమోవిపైతీవి నును బింబ నికురుబములకేఁగు రాచిల్కొళవులియ్య

లెనగవు డాలు కైదండ పూనుచూపు, తళుకుచే మ్రొక్కుఁగొనెడు ఘుత్వాలరెట్ట
పేట పాపేటబొట్టు తుంపిళ్ళు గుఱియ, నచటికేతెంచె నొకచకోరాయతాక్షి. 138

నీ. కావలిఁగనునింతి కానుకిచ్చినబంతిఁ గనుసన్న నొకకన్నె గైకొనంగ
దెలిచూపు గమి తారసిలుచు నిల్చిన యంతఁ బడతులిద్దరు బరాబరులు నేయ
నగుమోము జిగితమ్మి నిగుడు ఘర్మముగ్రమ్మి నంతుకై చెలువపావడలుదుడువ
తొలఁగు బంగరురంగు జిలుగు పయ్యెదకొంగు సకియ యొక్కతె చక్కసవదరింప
కట్టిక మిటారిమొకరి చెల్కైతెగములఁ, బొడఁగనఁగఁజేయబంగారుపొంతిమొలుఁగు
టరిగె గుంపులనీడ నొయ్యారమొసఁగ, వచ్చి పుష్పాపచయకేళివాంఛదేలి. 139

క. మడమబడు నిడుదవాలిక, జడ నడుమున జుట్టిపైట సరిగ చెరంగుల్

బెడఁగుఁ జనుదోయి పాశ లే, ర్పడ బిగియింపుచు ననుంగుఁ పడతులుగొల్పన్. 140

చ. చిలుకలలోన చిల్కలయి చెల్వపుటంచల లోననంచలై
తెలివిపొసంగు తీవీయలఁ దీవీయలై సరసంపుఁ బల్కులన్
గులుకునడల్ పసిండి తలుకుల్ గలమేనులు గానుపింపఁ జే
తుల కసివోసఁ దేనియలతో ననతోయములెల్ల గిల్లుదున్.

141

సీ. కలిగొట్టుఁ జేరబో కలి గొట్టు నేయునీ బీరమేమిటికి జంబీరమదిగా
సిందువారము తెనె సిందు వారములేని పైరుగాఁదేటి కింపై రుచింపుఁ
జూతము పదరమ్మ చూతము మదవతీగానంబు లచ్చోట గానరావె
రమ్మ మారుని గుడారమ్మ మారు నిజమ్మ గుంపువోటుల గుజిగుంపులేల
యారమా యారమానీతి యీప్రసూన, వాసనల్ వాసనల్ వంకనందికొనఁగ
పాటలాపాటలాళిచేపడియె ననుచు మాటకే మాటకేమిలేమావివిరులు.

142

క. అని జన్వను లవ్వనిఁ గ్రొ, వ్వనఁ బువ్వలు గోసి కడు దవుల్కాను నవ్వల్
నన రువ్వలు కొంచెరు మె చ్చనిచివ్వలు నివ్వటిల్లఁ జని యవ్వలనన్.

143

సీ. కంబముల్ గాన నిల్కడఁ గన్న పోక బొదియలపై నడిగాగ దీటుకొన్న
యలదీవ చాలు వాకిలి సొచ్చి లేమావి గుమురుల క్రీనీడఁగొప్పకంపు
లలితంపు మెట్లఁ గేశాకూళికన్వల జలయంత్రములవీఁగుచలువగాడ్చు
గదియంగఁ గలువ మేల్కట్టు పూవుల గప్పు సాంబ్రాణి దూపంపుజలదపాళి
నరసిఁ బురివిప్పఁజను నెమ్మి నాస గలుగు, దాని గాఁజేసికొనెడి చిత్తేరువుబొమ్మ
చిలువచెలువంపు జడ గుంపు సొలపు నింప, నీడుగాననియొకచిన్ని మేడమీఁద.

క. చెలువైన పసిడిగడ్డియఁ, గొలువై నలువంకఁ జెలువ గుంపులుగొలువన్.
బలువైఖరి పావడ నెల, తలు వైనఁగఁ గన్నెయకున్నతటివటమున్నన్.

144

ళా. ఆజన్మస్థిర ధర్మకర్మ నిఫుణుం, డౌరాజు రాచిల్క మే
తైజీ జోతేదొక పొంతకాడయి తనుం ద్రిప్పంగ నయ్యోతి య
య్యోజన్ వచ్చుట గొలఁ బూపొదలలో నున్నట్లువీక్షించి యా
రాజీవేక్షణవెంటనంటఁ జని గారామార సౌధస్థలిన్.

145

క. వలభిన్మణిగణగుంభిత, వలభిం దద్రుచి తమంబు వలఁగొని పొదువన్
జలదాచ్చాదితుడగుత, మ్ములదాయ యనంగ నిలిచి యుదితం జూడన్.

146

ళా. ఏకైకాంగవిలోకనాకల నతుష్టై కాంతసామంత భా
వానూతంబులు తద్విధాతృరచనా త్యాత్సర్య గాఢాప్త మూ
గ్ధాకంపంబులుఁ దత్సమానకృత మానాధీన నానావచ

శ్రీకంబుల్ మహిషాపహాకములు నారీమాళిపై న్నాలుదున్.

148

చ. అలికచ్చ కావిమోవి జెడఁగానెడు తేనియ సోనవానలన్

నిలిచి శరీరకాంతి ఝరిణీ పరిణీ తమలై కుచాచలం

బులఁదప మాచరించుచును మున్ను వరోరువిలాసిరంభతో

గలసిన కొంఠపో విభుముఖంబుఁ గనున్ నృపవీక్షణాశలన్.

149

క. మినుకు చను గుబ్బగుబ్బలి, కొననుండియు గాఢనాభికూపంబునఁ గ్ర

క్కున దుమికి నెలపుమఱిఁగనుఁ, గొనమి స్నృపుచూపు లుడ్డుకుడుచుచు వెడలెన్.

గీ. కలికిలేగొను నిలువెల్ల కల్లయగుట

జైస నదృశ్యాంజనంబు సెవించెనేమొ

నెగడదటులయుల్లఁ బతిదృష్టి నెనుకఁ దొడఁగె

వెటచువారలఁ గనుఁగొన్నవెంటఁ బడరె.

151

క. ఈనటనఁ జూచి నివ్వెర, గానఁ బడన్ రాజహంస గమానాదృశిచే

మానసము మానసముగా, నానరపతి యతిశయప్రియంబు దగంగిన్.

152

సీ. శాబాసు ననచెండు జిగిఁ జెండుచనులాండు గబ్బిగుబ్బలిచాలుగెబ్బఁ జాలు

హయిసరే నెఱిమించు నచలించుకనుమిందు కమ్మవమ్మలమేలు గ్రుమ్మఁజాలు

చాగురే విరిపువ్వు సరిరవ్వు చిరినవ్వు తొగరాచ జిగిజాలుఁ ద్రోవఁజాలు

మాయురే యళిపెంపు మరపింపు నెరిగుంపు మేలిసీలపుడాలువేలజాలు

మెలుసంపంగి దండలు డీలుపఱచు, కెలునునుపూలతీగెల వ్రేలజాలు

వాలుగల డాటు దొరచేతి వాలుకలువ, వాలుగాబాలుఁ దలఁప నీవాలుగంటి. 153

చ. అనికొని యాడి చేడియ నొయారపు రాశిని జేసినట్టి య

వ్వనజజుచేతికిం బిరుదు వైవఁజనచ్చుఁ గదయ్య దీనిప్రా

పున ముదమొందు కెందలిరు బొందళపుందొరమాచు వారలన్.

వెనుకొని పూవుటంపరలఁ బెంపరలాడకు మన్నమానుసే.

154

శా. బొనేకా మునుపెన్నఁడో చెలియ చాయంజూచి నట్టయ్యెడునో

గాన న్వచ్చె మదాలసావయవ రేఖావైభవం బింత యే

లా! నామాన సమీలతాంగి పయి లీలాడోలికాకేళికా

శ్రీనైపుణ్యముఁ జూపఁగా హవణుఁగాంచెం దద్గుణాలంబమై.

155

మ. వరభామాంగము మించుఁగా నితరముం బొటించకే మన్మథః

స్థిరహంసం చది మానసంబుగను రీతిన్ నాతి నీక్షింపుచోఁ

ధి

- గరముత్సహానుఁ జెందిపోంగడు నదేకాదా మహాచిత్రమై
యిరవొండెన్ మదినాకు నాకవెరగయ్యెంగంటివే యిచ్చటన్. 156
- క. ఐనప్పుడే మదాలస, గానోపుఁజుమీ లతాంగి కాకుండినచోఁ
గానీ కాకుండు బలా, యీనిగనిగజగులు గందుమే యెందైనన్. 157
- సీ. మోముగాయయెకాదు ముద్దుపల్కులలోని తఱితీపుమెడగుల్కు దానివగయె
మోవి కావియకాదు చుటిపెంపు పెంపుతో నాను జంకెన చూపు దానివగయె
పలుసోయగమె కాదు పచ్చిదేరఁగనాఁడు తరుణిపై బొమముడి దానివగయె
మోముచాయయెకాదు ముద్దుమాటకుఁ జెక్కులోనిండులేనవ్వు దానివగయె
అన్ని చును నాయెఁగా యీమృగాయతాక్షి, యదిగొగుచ్చున్న రుంప్రలీలాంబుజంబు
నిలని యుల్లుల్లు నూరొక్కన్న చెలువుదాని, వగయె కావలె బాపురే వనజజన్మా.
- క. ఇది సుమచిత్తు నిగీక్షణ, మునసరి సేయంగ బుద్ధి పొడమితలఁచి యా
జనపతి రతివిసర్జిత, మనమతిచంచలము గాఁగ్గ మతీయుంచనలోక. 159
- గీ. ఇది మదాలస యగు సేనియిచటకెట్టు, లఱుగుచెంచెనొ దీనిప్రాణంబులైన
యల్లరుండల యిప్పుడే మయ్యెనొక్కొ, వీరికెడఁబాయనలసెనో విధిక్యతమున 160
- సీ. అలనాఁడు మందరాహార్యకంఠరభాగమునఁ గుండఁగాఁ బలాశనకులాగ్ర
బాతుమాయాతి విభ్యాతు భీతామరవ్రాతుని బాతాశ కేతుఁ గూల్చి
ప్రమదంబుతోఁ దేజిపైకిరమ్మన నాలుగడుగులు పిఱుచన నఱుగు దంచి
యటునిల్చి మురిపెంపు టల్లికసిగ్గుతో గొరలు కొంకునఁ బైట కొంగునేల
నలమి యీకాంత వింతదైన్యంబు నెట్టి, కొనఁగ ననుఁజూచీవోనిఁ జూచిననెటింగి
వనిరెతోఁ గూడ దానినా వెనుకనుంచి, తోడితెచ్చినిఁగాదె మత్పరమునకును. 161
- ఉ. అంబరవీధిపైఁ గుపలయాశ్వము మీరి లకొరి కొలవే
గింబునఁ బోవ వెన్ను వెనుకందగుదాని నశంబుగాకరాఁగ
గంబునదాని మోవిపలుగంటొనరింపక దానిపాలభా
గంబునఁ జిందులొడు నలకంబులు దీర్చక మోసపోదునే. 162
- చ. విడివడియ్యనన్ గగనవీధిగుఱ్ఱము చొకలించినన్
వడకుచు గబ్బిగుబ్బల మొనల్ వెనవెన్నుననాటి రొమ్మనన్
వెడలఁగ గోలతుంగ భయవిహ్వలమై ననుఁ గాగళింప న
ప్పడతి మదీయ వేగ రసభంగ మొనర్చె భయాబుఁ డెల్పుచున్. 163
- సీ. ఎదురుకోవలెఱుమ సేతెఁచు మన్నెవారలఁ జూచి దవ్వవవ్వనెతిరుగ

దొరలు వచ్చిరటంచుఁ తిరుగు త్రొక్కళ్ళ నియోగు లొక్కొకచోట నొదిగినిల్వ
నలయమాత్యులునిల్చుటరసి పాటలను గంచుకెముక్కు మొకముఁజూడకయెతలుమ
గట్టికవాని యాగ్రహస్పత్తిఁగని పొరు లంతంత సన్నఁగ నటుఁగుదేర
నభ్రయానంబు వీడి హయంబు పురముఁ, జేర నీనారి తిరిగియాచెలువ నడుగ
యదియు నావల్లఁ చెలిసి యియ్యధిపవర్య, కటకమని తెప్ప నటిగితిగాఁడమున్ను.

క. అటువంటి కూర్మికత్తియ, కుటిలాలక నెడసె నేమొకొ యదివిధిసం
ఘటనము గావలె నీవలఁ, గటకట్ల యీకార్యమెట్లు గాజినఁ బడెనో. 165

క. అనిపతితలపోయఁగ నిర, పున పీణియలంచు గీతముల్ వడిఁబరికిం
చినగతి విన్నబడె నిష్టఱ, వనితల యన్యోనకలహ వాచాప్రౌఢుల్. 166

శ్రీ. చనవరినలె నెందుఁజనెదు వడ్డములేక మాకును నొకయడ్డమా మృగ్గాక్షి
యంతటి దొరసాని నగుదు వెవ్వతెవీపు, తెలియదే యింద్రునికొలుపుదాన
నతనిఁ గొల్చిన వారలరయ నెందరులేరు వారిలో నెంచఁగంతారగానె
యిటు నిల్వ మెప్పుతె నైన నేమిభయంబు నిలునదీరదు పోవవలయుమాకు
యెంతవేగిర కత్తివే యింతికాన, మామగునగొల్వ వచ్చితి మోమిటారి
యేరిఁ బోలుదు కొలినినవారిలోన, సుదతి యాకారగరిమంబు చూచిపల్కు. 167

క. అనుకలకలంబు చెవి.బడఁ, గనుసన్ననె యవసరంపుఁ గల్గిమిటారిన్
వినిరమ్మని చెలిపంపినఁ, బనివిని యదివచ్చి వినయపరవశయగుచున్. 168

చ. సముఖమువారిఁ ద్రోచి బురుసాపని చీరజరీచెరంగు వ
క్రమునకు మాటుసేయుచుఁ బరాకు లతాంగి సురేంద్రు కొల్వబో
గమువఁట వేరుతార యనఁగా నుతిఁగన్న మిటారి యెంతగ
ర్వమొ యిటుచొచ్చి రానచటి వాకిటి కావలి చెల్వ నిల్వినన్. 169

క. వారల జగడపుమాటల, తీరిది.ఫేతేమిలేదు దేవి యనఁగఁగ
న్యారత్నంబును విస్మయ, మారంగను గొమ్మనిక్కమంతయు వినుచున్, 170

గీ. ఎదురుగానేగి యానెకా యచట నిలిచి యెంతవీతనటించితి విందువదన
చాలురావక్కయనుచుఁ గెంగేలు వట్టి, తోడుగొని పోయిబంగారుమేడమీఁద.

చ. కలప మలంచుచో నొలుకు కస్తురి చిందులచేత ఘమ్మనన్.
వలపునెటుంగు బంగరు తివాసిపయిన్ దగునొక్క రంగుకే
ల్పలుపు పరంగిలాగి జిగిచొక్కపుఁ గడ్డిగ మీఁద నిద్దరుల్
దలగడఁ జేతులూఁది చిలునవ్వులతో వసియించు యున్నెడన్. 172

- గీ. రాజముఖి కొంతవడికి దారావధూటి, సొగసునెమ్మోముఁ దప్పక చూచిపేర్చి
నువిద నీ వింత కొంచకత్తెవె జయంతు, గాపుఁ జేసిన గరితపు కావె నీవు: 173
- క. అనిపల్క నందులకుఁ బ, క్కువఁ దారయు నవ్వ నచట హరజూటవనీ
వనితామర లోకధునీ, వినుత ఘనీభూత రుచుల వెన్నెల గుఱిసెన్. 174
- ఉ. ఆవనబాక్షి యంత దివిజాంగన కేలుదెమల్చియా నెకా
యావిధమేము లెస్స విన్నెతి పరాకున మున్ను నీకధల్
నీవె నచింపఁగా వినవలెన్ వివరింపుమటన్న నేమితే
దే; వినవే యటంచు నది తెల్పఁదొడంగ నుదంతమంతయున్. 175
- చ. కమలదళేక్షణా యమరకాంతు జయంతుఁడు నేను గూడియుం
టి మి కద నాఁడు వాని నెఱిగిటులవెక్కడ వాని వింతయం
దములకు వాని యిచ్చకపుఁ దల్కులకున్ మఱి వానిమేనిదాల్
కొమరున కేనుమేలుపడి గుత్తు నిచ్చితి నేమిచెప్పుదున్. 176
- సీ. ఇంగ్రుకట్టెదుట నే నృత్య మాడెడు వేళ బుడుతలచే నాకు మడుపులంపు
అమ్మతోనొకతేని నలుక గడింపుచు నెటులనోనాయెంట నేవనించు
తోడితిలోత్త మాదులు వచ్చిపాడఁగన్న ననుజూచి కనుగీటి నవ్వఁజూడు
నెవ్వరు వినిపించి రేనియు విన్నట్టి మనవి నే తెల్పినంతనె ఘటించు
ప్రొద్దుపోకకుఁ గస్తూరి బొట్టుఁ బెట్టి, కీలుజడయల్లి సురతావిపూలు జుట్టి
సొగసుఁ జేసి యెగాదిగఁజూచి సిగ్గు, మురిపెమును బొందు న్ననుజేరిముద్దు పెట్టి. 177
- చ. సవసవఁ గానెఱింగి తనుజాతుఁడు నేనును నుండఁ గొల్వూ
దివిజవిభ్రండు లెవగపుఁ దెచ్చి కొనున్ శచియల్కుఁ జూడఁ గై
తవమునఁ బింపినంపి నను దప్పకజూచుచు సొమ్ములెల్ల మ
క్కువనొసఁగుం చురుక్కురని కోడలిఁజంకెనచే నదల్పుచున్. 178
- క. ఈకరణి న్నాతోడిదె, లోకంబైయుండ నేను లోనగుచుఁ బురీ
రాకేందు వదనలాకడ, నీకడ ననుకొనఁగ నతఁడె నేనైయంటిన్. 179
- సీ. పనియుండే యెడఁబాసి చని రాకయున్న వే బిలువ నంపింతు నెచ్చెలులచేత
వనిత యెవ్వతె హతు కొనుమె వీని నటంచు వెంటనే బుడుతల వేగఁబనుతు
నతనినెవ్వరు దూరనాడిన వారితోఁ జలపట్టి పట్టివాదులకుఁ బోదు
రతిపారవశ్యత నతఁడొసర్చిన మోవిగంటి పిమ్మట నొవ్వఁగా నదల్తు
చాను నవ్వుట నింటికి వచ్చెనేని ప్రేమరెట్టింప, నే చెలరేగి యుంచు

- రిచ్చనడుమోముతోఁ జేర వచ్చెనేని, గుండెభగ్గున నేమనుకొందు నబల. 180
- చ. నలచుట జాతిలోనఁ దలవంపగునే కద యింకఁ దాఁచఁగా
గలిగెడి దేమి నాననుపుకాండ్రను దొల్లిటి వారి వీధిలో
పలఁ గనినంత వెచ్చినగుబాటున కోరిచి యన్నదమ్ములన్
బిలిచిరీతిఁ బిల్వ వలపించెఁ జూచి యతఁడంబుజాననా. 181
- గీ. అట్లు వలపించి లోనయ్యె నంచుఁదేలన్, తరుచు కావల్లు పెట్టి మాయరుగుపొగుగు
చెలులతోనైన ముచ్చటఁ పల్కఁ నీక, త్రాడు గట్టిన వాని చందాననేలె. 182
- సీ. పలుక నియ్యడు కమ్మవలపు హెచ్చన నాననములు దెచ్చిన యింద్రపనితతోడ
జూడ నీడొక వేళ జోగునకై వచ్చి మేలు దెల్పెడు జోగురాలి నైన
గూడఁగానీను కొఱ్ఱొక్కంబు చదువుకోఁ జేరు వేలుపు రాచ చిన్న పడుచు
సరసమాడఁగనీడు వసుదప్పక తెచ్చి విరులిచ్చు పుష్పావికలతోడ
అకట యేమందు తల్లి యిల్లాలిక్తనఁ నెడగలదు గాని వానిలోనడచువాని
కుబుసు పోకకు నేని వేటొక్కదారి, మినుక కూడదు మేరకు మేరగాక. 183
- సీ. తోరావధూటి బందాకోరుగాఁ జేసె మనజయంతుఁడె బాణయ నెడు వారు
నదిగాక మోహింపఁ డతని బాటుగ నేలుకొనుట కై యట్లున్నద నెడువారు
దీనికేమాయెనే వానిఁగాక మఱెవ్వరిని బిల్వవఁట చూడు మనెడువారు
నది బుంతవాని మాయలకు లోగునె యెందరిని జక్కఁ బెట్టునో యనెడువారు
ననుచు నచ్చర నెచ్చెలు లాడుకొండ్రు, నిగళముల తోడ మహాస్తి నిగుడు పగిది
వెంటఁ గావలి మోష్టిలు వేగిరింప, భూధరారాతి నగరికిఁ బోవువేళ. 184
- కం. అతఁడెంత యెంచినను సం, మృతమై మదిఁ దోచుఁగాని మఱి యితరగిటా
యతనానావిధలోక, స్థితి గొందల మొంద వలపు చెడ్డది సుమ్మా. 185
- చ. అడకువగాని పేరిమి జయంతుని పట్టన నొక్కతీరుగా
నడతునెకాని మున్ను నెర నమ్మిన నెచ్చెలి కాండ్రువచ్చినా
క్షడసయ మెట్టిరేనిఁ జతకావడ నిత్తు విరుల్ దుకూలముల్
విడెములునాదిఁ గాగ ననువేడక మున్న ప్రేయంబుఁ జెప్పదున్. 186
- క. మిన్నకతదీయసఖు లే, కన్నియగావలెనటన్నఁ గానీదానిన్
చిన్నారి నగవు చూపు, సన్న నె రప్పించి కూర్తు సమ్మవ మొదవన్. 187
- సీ. ఒరపు గా విరులతో నెరికొప్పు ఘటుయింతు నదిమాసిగీల్లిడయల్లి కొంగు
గీ యచ గుమ్మడి గాజునామము గిన్న నడమాని డిల్లి బొట్టపధరింతు

నలిచిన్నదోయి గొప్పలపండగీలింతు నదిమాని ముత్యాల హారముంతు
మినుకు సైకపు వ్రాతపని చీరఁ గటిదాల్తు నదిమాని తెలిచల్వ యలవర్తింతు
రవిక బిగియింతు నదియును నవలవైచి, కుంకుమపుబూత చిమ చిమఁగొనఁజుచిన్ని
పచ్చికొనగోటితాఁకులు రచ్చసేయ, గుబ్బయరగానరాఁ బైటకొంగువైతు. 188

చ. వినుమిటులుండఁగాఁ దిమిరవేణి కుబేరుఁడు కమ్మపంపఁగా
దిర చిరి చీటులందు గడిదేను జయంతుని వర్త మానముల్
వినినలకూబరుం డదిర వేలుపు తేని కుమారునిన్ మువం
బెనయఁ గనింత పేసెనిది యెంతటిదో యని విస్మయంబునన్. 189

సీ. తిరుగఁడే కొన్నాళ్లు సరసీలిలోత్తమా పుంభావ సంభోగములకుఁజొచ్చి
చెలఁగఁడే కొన్నాళ్లు చిత్రసేనాకంఠ పారావతాంప పట్టి మఁదగిలి
నడవఁడే కొన్నాళ్లు నవ మేనకాధరాధర గుఠాపాన విస్ఫురణకలరి
మొలఁగఁడే కొన్నాళ్లు కలితోర్వశీవశీ కరుణాకరోక్తి వైఖరికమెచ్చి
కరలి దెరగంటి దొరనూతి కేళులందుఁ, జొచ్చిచూడక మానినచోటుగలద
నన్నుఁబలె యోర్తుపైఁబడియున్నవాఁడె, సుకరముగమేలువడెనె వాడొకతెకేని.

గీ. చదివి కొన్నాడు మదనశాస్త్రబుల్లెల్ల, తెలిసికొన్నాడు వెలమిటారుల బెడంగు
కొసరు నగల్గెల్ల నటువంటి కోడెకాని, నలచి పలపించు కొనియె నే వనరుహాక్షి.

సీ. అతఁడింటి కల్లంత నరుదేరఁ దావచ్చి మించుచూపులనె తేలించునేమొ
యతఁడు కీల్జడకేల నదిమిన మే నోసరించి కోపమున గద్దించునేమొ
యతఁడించుక పెనంగి యలయఁ దానదలింది మించి పైకొని పేచారించునేమొ
యతఁడు చక్కెర మోవి యానఁ దా గుల్కుపెల్లించి బిగ్గిలఁ గొగలించునేమొ
బెడఁగుమొనపంట సగమాకు మడుపులిచ్చి, కొసరుమాటలమఱియును గూడ నెచ్చ
రించి యాతని కాసపుట్టించునేమొ, బాల సురతాంతమందుబాగాలొసంగి 192

క. ఇదిగంటివి యీనరకున్, మదనక్రిడాఁరహస్య మతకోవిదయై
ముదమునఁ దేలింపుచునను, చదురాలై యిపుడుచాల బౌక యొనర్చెన్. 193

సీ. నేవచ్చువేళఁ దానింట నుండకపోయి పొరుగింట నిరుంటఁ బ్రొద్దు గడపు
నలవాడు నీచుట్ట మరుదెంచె ననిన నేమాయెలే వచ్చుఁ గాకంచు బిగియు
నిలలేక స్వయముగాఁ బిలువఁబోయినఁగాని బెదరించు నిదగొ వచ్చెదనటంచు
పలసినప్పుడువచ్చి యలిగియున్నట్టి నే పలికించుదాక దవ్వులనేనిల్చు
నంతటను నేనె పైటకొంగలమి బలిమి, సెజ్జపైదాఁచి యలకలచిక్కుఁదీర్చి

మ్రొక్కుచు నవల్చి నునుపోకముడివచల్చి, కరంగఁ జేసిన యటుమీదఁ గొగళించు.

చ. పరిపరిరీతులంబ్రసవ బాణునికేలి యొనర్చు తొంటివై
ఖరి నెర పారుతంపురొదగానఁబడం దలయెత్తి నామనో
హర డవునీవ యంటి నవురాయను నంతటి పారవశ్యముం
బొరయుదు నున్సురంచుఁ గను మోడ్చుట లేదిపు డించుకేనియున్.. 195

క. నెనరైన దాఁకిటువలె, గనరై నను వీడ్చ చూచెఁ గడుమాలిమిచే
దనరంగ స్తుతులు నెయ్యెడ, పనవవెయతి పరిచయావనజ్ఞాయనఁగన్ 196

గీ. దీనిపొగరార్పనెరనేర్చు దిట్టతనము, ముగువు హరువును గల జగన్మోహనాంగి
లేనుగా యంచు దివిని గాలింతునేడు, కలిగెఁ గాతార నవకాంతి దలితతార. 197

చ. అని చెలికాండ్రతోడ నతఁడాడిన ముచ్చటలెల్ల వారునన్
గనుఁగొనివచ్చి యుచ్చకముగా వినిపించిన నెంత మాట చ
క్కని జవరాలు రంభ యదిగాక జయంతుఁడు తామునుండు వ
తఁన కిదిమెరె తామెరుగరాయని చీటిని బుచ్చిపంపుదున్. 198

ఉ. అంతట నెక్కనాడల ధనాధిపుఁ డశ్వము వాగె వెక్కసిన్
రంతులు మీర నెక్కి పెనురొతన జోడన చెల్వఁ జూపుచుం
బంతము మీర నీధుల భువారమురేఁగ సవారిఁ జేసి ప్రా
ద్దేంతయునెక్కఁగా నడుమ యించుక మేఘశ్రమంబుపూనఁగన్. 199

చ. హరిగెలనీడ పేత్రధరు లయ్యెడ నామములుగ్గడించి హె
చ్చరికె యొనర్ప మ్రొక్కు భటజాలము వీడ్కొని యాస్యపద్మముం
బరిజనులందఱుంజలువ బావడలందుడునంగ నాత్మముం
దిరమున కేరి యందు నొక తిన్నని కెంపుల తిన్నెనిల్చుచున్. 200

ఉ. జెట్టులు చేరిలేత విడి చెందొనవ్రాతరుమాలువున్ సిగం
జుట్టి యలందుకుంకుమపుసోమల బంగరుతీగెరంగుని
టటన నీని జంబెము భుజాగ్రమునం బడనై చి నీతక్కుతుల్
దట్టముగాఁగ వింతవగలన్ మెయిమర్దన సేయునత్తరిన్. 201

చ. చెలువపు వెన్నతోఁ జలిదివిక్రములున్ మెడత్రాఁడు చీకటుల్
గులికెడు నీలిదట్టై పొరలోపల కమ్మచెరంగు వెన్నునం
దొలకెడు నెత్తి జుట్టు తెలిదుప్పటి వీనుల మానికంపు నా
గుల పడగల్ రహిన్ దగనొకొండగు యోంటరి బోయఁడుదలిన్. 202

- గీ. వచ్చి యనఁఁగారు కువలయాశ్వక్షితీంధ్రుఁ, డల్లపాతాళకేతుఁ గీటడతె ననుచు
నచటికరుగుచునుండి సురాధినేత, మిమ్మురమ్మనియిదె యుత్తరమ్ముపనిచె. 203
- క. అని వినిపించు కుబేరుని, కని చెంద్రిక మీఁదవ్రాసి యందు శిఖావే.
సిన కమ్మగడ్డె చేరున, నునిచినఁ జూచుకొని చుట్టి యున్ముఖుఁడగుచున్. 204
- నీ. హరినీలములమేడ యవలకెంపుల సజ్జ కడమకట్టఁగ నుడుగర యొసంగి
పెరచోట పడిదాచిపెట్టిన నవనిధానములుదేవాప్త సంఘములఁ బనిచి
కారుకు లెత్తి చక్కఁగఁ జేయుఁడలచైత్ర రథమని తగు భటస్రతతిఁబనిచి
యరయమిచే డొక్కలంటి పెట్టుకయున్న యిభకోటులకుమేపులిడఁ ఘటించి
పుడమిఁ బాతాళకేతుండు గెడసినపుడె, నిత్యముగ నిల్చె నలకాధిపత్యమనుచు
ననిమిషాధీశ్వరుని చెంతకనుపఁదలఁచి పుత్రుఁ బిలుచున్న నూడిగరపుభటులపుడు.
- గీ. తోడి యక్షకుమారుల తోడఁ గోడి, పడవగొడవలఁ బడి యక్షపతిసుతుండు
గొడమైల శలాయశ్చ కాకివన్నె, మొదలుగాఁగల కుక్కుటంబులను దెచ్చి 206
- ఉ. పట్టెపు జుట్టునిక్కుమేడ బాగునఁ జివ్విసయారె పొంకమున్
రెట్టల బల్మి నెమ్మిఁ బురణించిన యీకల జోకులున్ దగల్
గొట్టక యుండ మేపు పలు కోయపుమందులు గల్గు పుంజుఁ జే
పట్టి గ్రహంబు వెన్కఁగనుపట్టఁగ నల్లలు దీసి యంతటన్. 207
- గీ. ఎదుటిదానిని విడుమఁచు హెచ్చరించి. యతఁడు తను వేగిరింపఁ మల్లాడికొనుచుఁ
గినిసి యొండొంటిఁబిట్టుదాకించియీసు, బొడమరెంటినిగదియించివిడుచుటయును.
- వ. అప్పుడనిర్వార గర్వభామంబులగు నత్తామ్రచూడ సార్వభౌమంబు లతిరూక్ష వీ
త్తా పరంపరలఁ జారం జారంజూచి పవరంజుకొని జంజురించినమెడలు. నిగుడిండు
కొని సాటిలేని యీనునం. గాటియ్యక తిరుపులుగట్టిన యొరపునందిగుగుచు నింపు
సాంపుల గుంపులు గొని నిజవిజయపరాజయంబులు గోరుచునొకళ్ళొకళ్ళతోక్కు
ళ్ళఁ బొడము జగడంబుల జరాలుమనంగటారులు డుస్సుకొని పెద్దలు వారలంపం దే
రి యచ్చటికింజేరి ముంచుకొనుకొంచెపుగాండ్రు పెడమోము వెట్టినటింక వెంటను
ట్టినడువ గోడి నెత్తికొను పోవుచు నెట్టికొనిదగలు తొట్టినం బట్టి యీకలందె
మడ వెడలించి పన్నీటితేటల రెట్టలకుం జలువ పుట్టించిన కట్టలుకంబట్టి తప్పించు
కొని యొండొంటి నంటి నొప్పించుచు నేవమిరి గౌతమమునిపుంగహంగనా మా
న భంగకరణాది కారణారవ నిర్ణీద్ర చరణాయుధలోక పట్టభద్ర గెలిచితివనుచు
నుతించుచుఁ బంచె వన్నెపావడలువైచుచు మచ్చరంబున నిరువాగును నెచ్చరించి

న నిలిచి తన్నుఁ బోరు నెడఁగు బేరకుమారుని కుమ్మట కంటిరవంబు వెనుక నడని
కేడించి చుట్టుకొని చురుక్కునం జుట్టు నొక్కినఁ గ్రక్కున నది లేచనిపించి యె
దిరిచరణాయుధంబునకు నడ్డంబుగా నడచి యారె విరుగంచన్నిన నంజక యత్తుకుం
జరుని పుంజు బిరబిరంబుట్టి రెట్టలోపలంచలసానిపి గిలిగింతలుగొనినం బ్రతిపక్షి యు
నెగిరి తప్పించుకొని గుప్పున నవ్వలం గుప్పించి యెదురై యులికి కరము వంగురిన
నలకూబరుని కోడియు సమంపరయంబునం గ్రిందికిఁ దగ్గి నెత్తురు జొత్తిల్లఁ గుత్తుక
కఱచి వెనుకకు మ్రొగ్గి యిడిగిలంబుడిన్నవరాతియు మెడ ముడివిడిపించుకొని త
రిమిన గ్రమ్మికొను చెమ్మటనవయ మున్నె యోడెననుచు నెల్లవారలు గొల్లుగొల్లున
నవ్వుచు నెన్నుకొనంగిన్నరంజకుమారుని చరణాయుధంబు సేవదేరి యడియాస
బందన్నికొని వచ్చు నభియాతినలయించి నలువంబడునెడం జేరి పారిపో
వంచన్నిన.

209

గీ. కేరితొడఁ దట్టికొని బిట్టుకేకవైచి, మీసములు దీటి యెదిరికిరోస మొవవ
డవిణ వాయంపఁ జేయుచు డాసి పుంజు, నట్టె మాచుచు నున్నట్టి యతనిఁగాంచి.

చ. ఉడిగపువారు చేరి సమయోచిత మేతగఁ దెల్పుసుద్దులే
నుడువుచు నొగదా యని కనుంగొన జేవర సంతరించు నె
క్కుడువగపుంజుతోడ నొకకోడి యెదుర్చునె యంమఁ జెంతకుం
వడిఁజని యయ్యగారుపిలువంబనుపం బని వింటి మంచనన్.

211

సీ. ఒక్కఁడు చెంపకై యొరఁగుపువ్వులతోడి దసిలీరుమాలు వందముగఁ జుట్ట
జేరి యొక్కండయ్యగారిచ్చుకట్టు వర్గములకు ముల్లెలు గైకొనంగ
నొక్కఁడు దరహసమొదవంగ నేటికుక్కుటము కేడించిన గొడవఁదెల్పు
నొక్కఁడు పంభాపయోజాక్షి పడవగెల్చినమాట వినిసంతసించుననఁగ
నటిగి తండ్రికిఁ బ్రణమిల్లి యతఁడుకమ్మనచ్చుటలు దెల్పి తేజీదు వారి నోలి
నలసియున్నాడ నీవేగు మనుచు ననుప, నగుమొగంబున వీయని నగరువెడలి.

212

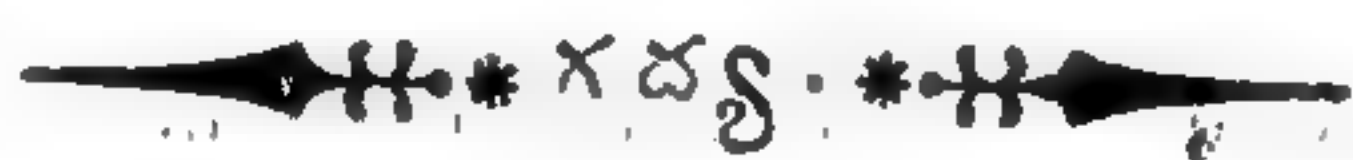
సీ. సానిపటాణి తేజిని ముందరనిల్పి సామి యటంచు సలాముసేయ
మావటీఁడు గజోత్తమముఁ దెచ్చి యంకుశంబు దనర్చుకేళితో మ్రొక్కువేయ
సారథి రథముకన్ చాయనుఁ బోనిచ్చి యటునిల్పినచ్చి జోహారుసేయ
దాకాధినాదు డందశము ముందరనిల్పి తమిషపాత్తులతోడ దండ మొసఁగ
పావలటు మీటి కొల్లారు బండియెక్కి, దురదురన రంభ యింటికినరిగితనదు
పయన మెఱించి సమ్మదపడనిదాని, గుస్తరించుచు ననిపించుకొని యతండు.

213

- చ. స్ఫురితవిభాసమానమగు పుష్పకనామ విమానమెక్కి ని
 ద్భర తతి తోడ నేగి నిలిజక్షణ శిక్షణ దక్షయాక్షభా
 స్వరశర సాంగ్రహనాన్యపతి చంగ్రునుతించు సురెంద్రువెంబడిం
 దిరిగి శుభాకరంబగు తవేయపురంబును జేరి యందులన్. 214
- క. అల యదితి విప్రపూజలు, సలుపంగనుఁ గొనఁగఁ బాకశాసనుఁడుతనున్
 నిలుపఁగ నులుపానించిన, చెలువొందెడు విడిదెలో వసించెనతండున్. 215
- గీ. అనమదాలస తారామృగాంకనదన, తెల్లముగమీఁది కతలెల్లఁదెలుపు మనియె
 ననినజైమిని ముని యావిహంగములన, నంతరకధావిధం బెట్టిదని యడిగిన. 216

అశ్వాశాంతపద్యములు

- శా. సాధ్యాశాంతన చండ ఖాడపరశుస్థాన జ్వల మండలీ
 సాధ్యాహిండితగాంగ భంగజ మిధస్సాఘర్షి పుంజీకృతా
 వంధ్యారావ ఘమం ఘమోన్నతి సప్తగ్వజ్జాల పుణ్యాకృతీ
 వింధ్యత్కూఢర కూట కోటి విచరద్విద్వేషి యోషిత్తతీ. 217
- క. అమిత ప్రతాప తాపని. సమదాన విభానభావ జన్మాకారా
 నుతగోత్ర గోత్రభిష్టుత, హిమకరనిభక్షీకాకాండ హిమకరగండా. 218
- మాలిని. ధరణిపకులసోమా, దర్పితారాతిభీమా పరిహృతకవిభూమా భానుసంకాశ ధామా
 సరసకవన భోజా సాధు సంతానభూజా, మురరిపునుత తేజా మూర్తి మాంబాతనూజా.

ఇది శ్రీమన్నవనగోపాలకటాక్షవీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితానై భవ సవరమన్వయా
 భరణ భారాయణభూపాలతనూభవ శతగోపతాపసేంద్రచరణారవింద సంచలన్మా
 నసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణావంద కామినీమనోహర రూపరేఖావిజి
 తచైత్రకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతివార్తాకవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణనా
 యకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందు చతుర్థాశ్వా
 శ్వాసము.

సమాప్తము.

శ్రీరస్తు.

కు వలయాశ్వచరిత్రము.

పఠచమాశ్వాసము.

- క. శ్రీకర సవరము తిమ్మధ, రాకాముకగర్భజలధిరాకాచంద్రా
లోకనుత దానగుణ సం, ధాకట్టిసమాన నారణ నరేంద్రమణి. 1
- గీ. అనధరింపుము జైమిని కలపతంగ, కులపతంగంబు లిల్లని తెలుపఁ దొడఁగె
నమ్మదాలసతో మనోహర సుధా, విధానధాన వనోరీతిఁ దారపలికె. 2
- వ. అవ్విధంబున నమ్మరావతీపురంబుఁ జేరి నలకూబరుండు. 3
- మ. తననీటుల్ మెలియించు జేన పొడవు, దాల్మిటి యందంపుఁ గుం
దనపుందల్కులుగ్రమ్మరించు చిరుసానాకత్తిచిమ్ముం గళం
బున గోరొత్తుల పేరి యారజపు సొమ్ముల్ మోవిపైఁ గంపు ని
గ్గును మీసంబులు దిద్దినాడికొను జగ్గుల్ మీర నావీధులన్. 4
- నీ, చూచి దిగ్గున లేచు సువతిఁ గూర్చుండవే యనుచోట మొగమున నలరుకులుకు
రంభసేమము వేడు రమణీమణి మొగంబుఁ జూచుచో నవ్వులో సోలయు హోయలు
నెదురుగాఁ జనుదెంచు నింతిమొక్కులనందికొనుచోటఁ జూపులోఁగులుకుసాగసు
కసయందలము డిగ్గు వనితతోఁ బరిహాస మాడుచో మాటలో నందగింపు
బువత లందిచ్చు తెలనాకు మడపుపంట, నందికొనునీటు నుడువులోనారజంపు
బిత్తరపుపాట రొమ్ములో బిగువునెగడ, నేగునాకారివెంటనయ్యెమ్మేకాడు. 5
- ఉ. చక్కదనాలకేమి నెఱజాణవునే కద తప్పగాదు లే
తెక్కుల రంభభాగ్యము కడింది సుమి యిటువంటినాయకున్
దక్కఁ బెనంగెఁ జూడు మనినం బిగువెద్దదు నీకుహోసమా
యొక్కడిదో యటంచుఁ గలహింతురు నాధులతోడ నచ్చరల్. 6
- చ. అలిగెడుతీరు వేడికొను నందముఁ బొందికలోని పారువా
పలుకుల భేదముల్ సురతబంధములుంగళలంటు వైఖరుల్
వలపులు రేచు నేర్పు నెరవాదులతో వివదించు కట్టుఁగొంగు
లముడివీడ నచ్చరలు గుంపయి పొంచు వినన్ ముదంబునన్. 7
- చ. వెలుపలిరచ్చ సుక్కయెడ వేలుపుసానికి వన్నెకానికిం

గలహము కల్గెనేని జతనంబునఁ జేరఁగవచ్చి రోసపుం
బలుకుల వాచు రేపి శిగపట్లకు డగ్గరఁ జేసి క్రొవ్వునం
గలకల నవ్వువాఁడు చవుకట్లసియాడ రుమాలు వీడఁగన్.

8

సీ. సంగీత మేళముప్పొంగఁ దేజీ నెక్కి కంప మంటుచు రవగాలు చూపు
పగటుపానలు మెట్టి బట్లు కైవారముల్ జోడింప హరిగల నీడకేగు
విచ్చుకత్తులవారు వెంటరా నంవలంబును నిప్పురంబుగాఁ బోవనిచ్చు
డేగను బూని మాష్టిని సుద్దులుచెప్పి కొనుచు నెచ్చెలికాండ్రఁ గూడి యరుగు
పికిలిపిట్టల కోట్లాటఁ బెట్టి చూచు, దిట్టతనమునఁ జెఱుగు పందెంబు లాడు
డీకొనఁగఁజేసి యనికిఁ బొట్టేళ్ళవిడుచు, రంభచుట్టంబు నైభవప్రాభవమున.

9

సీ. అమ్మకచెల్ల చోద్యముగాక నామీద మనసు పుట్టునె వానికను మృగాక్షి
యెన్ని మాచులు గుత్తుకున్న దానిదొరంగి యశల మాటాడునే యనులతాంగి
కాక మరేమి రంభకాంతతోడి కయ్యాన కెప్పుతె యొర్చు ననువధూటి
అనువుకాడయి తన యక్కరదీరిన నచటికే చనుగదా యను మిటారి
గ్గెరి గుజగుజలాడుచు నాత్మవిటులు, కొసరుఁబల్కులతోఁ గ్రుచ్చిగ్రుచ్చియడుగ
నేమిలేదని మోగి సంగంకునదన, లాతఁడడిగింప నిజగృహభ్యంతరముల.

10

ఈ. నగటున మొక్కి వేళి గుఱ నాధనుమోగునిఁ దోడికొంచు మా
యింటికి వచ్చి సిగ్గునడి రేఁ జన నానలువెట్టి పిల్చి క్రేఁ
గంట నె నన్నఁజూచి యరుగుంగద యేమిటికో యతఁడు చొ
క్కంటఁగ మోవి నొక్కికొని యాదల యూచు నొయాళ్ళ మేర్పడన్.

11

ఈ. అంతట మేళవించిన యెయారపుతంబుర చేలికిచ్చి యే
వింత పదంబుఁ బాడఁ బదివేల విధంబుల మెచ్చికొంచు మే
మింతటఁ బోయి రావలవడే యని దుప్పటిఁ తెచ్చి కప్పుచోఁ
గొంత కరంబుగీరుఁ గొనగోర ననున్ నును మేను జమ్మనన్.

12

క. అది మొనలుగ నితరనధూ, హృదయంబులఁ దన్నునిలువ నీయనికతనన్
మనసుఁడు నామదిలోపల, సుదతీమణి తనబలంబుఁ జూపందొడఁగెన్.

13

క. నానాటఁ బాటలాధర, యేనాటలు పాట లుడిగి యినుమడికోర్కుల్
లో నాటఁగఁ దద్రూప, ధ్యానాట మనోంబు జాతనై వర్తిలుమిన్.

14

ఈ. కలికితనంబుఁ జేర నయగారము మీర జయంత యేమిరా
పలుకవు వింతచో మనసు బారెనొ యేమిటఁ బ్రొద్దుపోదురా

- చ. విడువని కౌగిలింత పురివిచ్చని మచ్చిక తన్నులేని సం
దడి కొసవిత చూ పుమరునాటికి రమ్మనిమ్రొక్కు తోడిత్రో
క్కుడు వగ మాట నీటొలయ గూడని నెమ్మది గల్గి యొక్క కై
వడిఁ నెడఁ బాసి యింటికిని వచ్చితి నాతఁడు నేఁగునంతటన్. 81
- క. దినదినమున్ వనమున ముం, దనజనముం గనుమొరంగి ధనరాట్సుతుతో
ఘనరాగము దనరారఁగ, ననరాశక్రీడ మోల లాడుచునుండున్. 82
- ఉ. అక్క యిదేమొ కాని తెలియం బడదాతఁడు వీధివెంట బల్
టక్కులతోడరాఁ బొదిగిటన్ నిలువంబడి తొంగి చూచుచో
దక్కిన చేష్టలున్న వెకదా మఱి యొక్కడనుండి వచ్చునో
పక్కున వచ్చునమ్మ చలపాది మిటారపు నవ్వుతోక్కటన్. 83
- క. తనువు జయంతుని పక్కన్, మనసాధనరాజవరకుమారుని చెంతన్.
జొనుపుదుఁ గోరకదశనా, ననదసెనాజోడు దురమునం బెసఁగు నెడన్. 84
- నీ. చెలరేఁగి వలరాచ వెలుపుల పెనుకతల్ వినిపించునప్పు డూకొనెడుదారి
ఎటుఁ బోయి తన నిట్టి యెడకంచుఁ బొసగింపఁ బోవుచోఁ దడఁబడుబొంకుమాట
వ్రేకఁటి యలుక కల్పించి మంచముకోడు గౌగలించుచో కమ్ముగాని వింత
యల్లయాచెలిమంచిదని మెచ్చుచోఁ కోపగించక మైకోలుగాంచు సేర్పు
నించువిలుకాని జగడాన నెంతతడవు, చాలుననుపల్కు నిన్నాళ్ళసరణిరాజ
రాజతనుజాతుఁడలప కూరకయ యుంటఁ, దెలిసిదేవేంద్రసుతుడు సందియముఁ జొరె.
- గీ. అంత నచ్చట రంభామృగాయతాక్షి, యేమొ నలకూబరుం డఁటి యిరవుకొనియె
నార యంటికఁ గమ్మకు మారుకమ్మ, యంపఁడెంతటి దొరతనంబను చుచ్చలికి. 85
- నీ. విననింపుగా మేళవించి యుంచినయట్టి యల్లవీణియ యుంచి నట్లెయుండ
వెరబొంత గొనెనవేసి మాసినయట్టి యరలపెట్టియ మాసినట్లెయుండ
నెటికగాఁ బెట్టి దండెము మీఁచవైచిన యంగదట్టము పైచినట్లెయుండ
నెరపుగా నూరి గిన్నియల నించినయట్టి యరిదికుంకుము నించినట్లెయుండ
నెందుపై నిచ్చలేక యెమేమొ తలఁచు, కొనుచుఁ జెలులను జంకించుకొనుచుజీలుక
కొసరుమాటకుఁ గట్టిగాఁ గసరుకొనుచు, దాశగూడనివింత విరాళియెత్తి. 86
- గీ. చికిలిలోపలనే చీనుచిటుకుమన్నఁ గనకననమాయు బకదారి కవలకడన
మరుని వెరళించు మల్లంటు విరులకడనఁ, బడుకయలుమాని విరహతాపంబుబూని. 87
- నీ. నీనాయకుఁడు వచ్చెనేయన్న విసువుగా నతఁడేమిటికి వచ్చునమ్మ యనుచు

సౌలవకుమదిగొ వచ్చునటన్నఁ బోలి వాఁడిటువచ్చి యెంత రాకెంతయనుచు
రాకున్నవాని గోరకుమన్న నయ్యెఁబో నవ్వానిఁ గోరనాకేల యనుచు
యదెవచ్చెననలేచి యందరౌనౌననఁ జిల్కను బిల్వవచ్చితినటంచు
చెలుల కాత్మీయవిరహంబు తెలియనీక, మాటిమాటికి నిలిచిన చోట నిలువ
కాలతా తన్ని మది జాలిమాలికొనుచు, నతనికడకేగు తమి నున్నయవసరమున. 39

సీ. కైటభాదినిశాట రూప ఖండనపాట వాటోప కరు మీఁది పాటలమర
రాజతాచల రాజ రాజహంస విరాజి, తంబగు తనుకాంతి యోజమెరయ
తోయజినీ ప్రాణనాయకరుచి ధాయ కాయతంబగు జటా చ్ఛాయవెలయ
సామజ ఘనసారసోమ కల్పకభూమ ధామకంబగు నక్షదామ మొలయ
ఆలములు లేగు దొక్క వెన్నంటికొనఁగ, దెలివిగలకన్నఁదోయిగుంటలుపడంగ
బొంచికొని జెట్టిమాట లాలించుకొనుచు, నచ్చటికి వచ్చె వేలుపు గచ్చకాడు. 40

గీ. వచ్చి యచ్చరప్రోయాల వచ్చివెనుక, మ్రొక్కుదువుగాని కొమ్మునీముద్దుచుగని
యొద్దనుండినదని వీణె యొరగులోని, చీటివడి నిచ్చి చనిన నచ్చెరువుదోష. 41

క. అది చదివి కొంతసేపా, మదవతి నివ్వెరఁగుకతన స్రూన్పడి మఱియుం
జదివికొని యదిగ తారా, మదిరేక్షణ కింతభోగమా కావలెనే. 42

సీ. మఱచెనోసంగీత మర్మకర్మములు నావలన నొక్కొక వేళఁ దెలిసికొనుట
యెటుగదో తాను నాయుంటికి వచ్చి నే నీదాన జమ్ము మన్నించు మనుట
కానదో యూర్వసీ కాంతకుఁ తనకు వాదెచ్చిన నేను వహించుకొనుట
తలఁపదో సురరాజు కొలువులోఁదన పాటవినిపించుమని నన్న వేడికొనుట
యేటిక్కిపని తనచెల్మి వీటివోవ, నిన్నఁగదవమ్మ వింతవన్నియలవంచు
సురటు లంతలఁ బల్లటీ బోడులనిపె, నింతలోనన యీగర్వమేల వచ్చె. 43

సీ. దేవేంద్రుఁ గనఁ బోవుచో వాని చెంగటఁ జెలుల నమ్మక దాని నిలిపిపోదు
వాఁడునేనును వింతవగలఁ గూడిన పొండికల దారి దానితోఁ బలికికొందు
దీని నేటికి నిందుఁ దెచ్చితి వన వానిదిక్కు వీక్షించి గద్దించి వైతు
వాఁడు నామది మెచ్చవలసి తెచ్చినమంచికానుకల్ వెసదాఁచి దానికిత్తుఁ
గపట మింతేనిఁ తెలియదుకనుక మేక, వన్నెపులియయి యిందుర్మమ్మనఁగనిల్లు
గైకొనుట గానలేక యాకాపురాలఁ, గారవింతు నె నమ్మినే వీరిడైతి. 44

గీ. అప్పుడేవాని బావ బావనుచు మేర, మీరినదువంగఁ గని మందెమేలమనుచు
నోర్చుకొని యుంటిఁగాక యాయుత్పలాక్షి, గురువులకు బొమ్మవెట్టుటయరయనైతి.

- యల్ల నలకూబరుం బిల్వవనంపర యంచును బిల్వబంచి సౌం
పులఁ గడకంటిచూపులనె ముచ్చట తీరఁగఁ జూతు నాతనిన్. 15
- ఉ. జన్మని యించుకే మొగము చాటున నుండఁ గుబేర సూతి యా
దవ్వులనుండి నాపెదవి తప్పక కన్గొన నే నెఱింగి లో
నువ్విలులూర ముద్దుమొగి యూరక తాబయలానినందుకే
నవ్వఁగఁ దానునవ్వి సురనాథకుమారునిఁ బిల్తునాయనున్. 16
- సీ. వానిఁ యొయారంపుఁ బావలుతెప్పించి సిబ్బంపుఁ జనుదోయిఁ జేర్చుకొందు
క్రేనఁ దప్పక చూచి తీవిగా వాడరత్నముఁ జూడఁ జూపు గ్రక్కున మరల్తు
వానిపైఁ బద్యమెవ్వరు లేనివేళఁ బాంచాల శయ్య పొసంగఁ జదివికొందుఁ
బరులతోఁ నర్మోక్తిపలుక నే నెఱింగి లేనగవుతో వానినెమ్మొగ్గముఁ జూతు
మఱియు నెక్కుక వేళ సుమాళ మొదవఁ, బరిమళంబుల బాగాలు పలకనుంచి
నే నెసంగఁ గొంకిన దాని కరణిఁ, బ్రియునిచేతనె వాని కిప్పింతునమ్మ. 17
- చ. అలికచ జోలి తప్పనటు లయ్యెడు నాదువికార మంతయున్
దెలుపఁగ వచ్చినన్ వినఁగదే మఱియంతట నెక్క నాడు నె
చ్చెలులమొరంగి కేలిగృహసీమ జయంతుఁడు లేనివేళ గు
బ్బలపయిఁ బైటజారఁ బువుపాన్పు పయింబడి నెమ్మరంబునన్. 18
- సీ. ఇదియేమిచోద్యము మదిలో వితావితా నలకూబరుని మీఁద నాటెఁద్రేమ
దొర కుమారుండఁను దురుసు కటారిగా డీ జయంతుఁడు బాయనీఁడునన్ను
వాడైన మఱిఁగోరెచేకాఁడు మాస్త్రిని జోకలు జూపఁదగు పగకాఁడు కాని
యందఱిలో మున్నె యగడౌట చాలదే యింక గొహారు వాడేల తనకు
నేటికిగొహారు తనకు నాకేలవెఱున, నొర యిల్లాలనా వారివారికరణి
కంటికింపైన వానితోఁగలసి మెల్లఁగ, నన్నుఁగన్నాఁడుమావార్లినాయకుఁడు. 19
- ఉ. ఒక్కటి రంభ యేమను నొకోయని లోఁగుట యంతె కాక నా
కెక్కడి యాజ్ఞ యాసరసిజేక్షణకైనఁ బనేమి యెమ్మొకా
దొక్కతె సొమ్ముగా నిలుచునే యది యేలిక సానియే యిదే
మక్కట యైన దాని నిలయంబున నుండఁగ హత్తుకొంటిన్. 20
- ఉ. అందులకేమి యప్పటికి నైనటు లయ్యెడుగాని నేడు వా
రందరు గానకుండఁగ ధనాధిపుత్రునిఁ దెచ్చి కూర్చు వా
రిందు మఱెవ్వరిట్టి పని యెవ్వరితో నెఱిగింతుఁ గూడ దీ

- యందము లెస్స యంచొక యుపాయముఁ గాంచి సునిశ్చయంబుగన్. 21
- ఉ. అంగజసన్నిభుండగు ధనాధిప నూతికిఁ దార మ్రొక్కి చే
యంగల విన్నపంబు మహనాతురనైతి మదీయమందిర
ప్రాంగణ నృక్షవాటికి రయంబున రావలె రాకయున్న నీ
యంగన యైన రంభ పదమాన యటంచొకచీటి వ్రాయుచున్. 22
- గీ. ఒక్కసంపంగి బంతిలోఁ జెక్కివెలిత, యందమిదిలెస్సచూచి కొమ్మని కుబేర
పుత్రునకు నిచ్చిరమ్మన్న బోఁటిపైఁట, బొదివికొని ముద్దునడలతో బోవునపుడు. 23
- ఉ. చెక్కిటఁ జేయఁ జేచ్చ ననుఁజెందెడు కోర్కుల నూడిగంపు వా
డొక్కఁడుఁ దాను నుండి యతఁడోచెలి రమ్మనరేంద్రనందనుం
డెక్కడనుండఁ దార యిపుడేమి యొనర్చుచు నున్నదంభు పె
న్మక్కుర నాదరించి బహుమానము సేయఁగ దాయ నేగుచున్. 24
- గీ. అయ్య మాబాప తమయవ్వరూచరించు, విష్ణుపూజలకటిగె నెవ్వేళరాడు.
ననితయీబంతి మీచెంత కనిచె వింత, చెలువు గూర్పంగ గలదని చేతికొనఁగ. 25
- చ. కనుఁగొని మోవిఁగొల్గితి మొగంబునఁ జేర్చుచుఁ బల్కుఁ బలెం
గనుఁగవఁ దార్చుచుం జెలికిఁ గప్రపువీడె మొసంగి పంచి యి
చ్చిన తమిచెండు విచ్చి యటఁ జెక్కిన చీటిసతిని చూచి యే
మని కొనియాడెనో తెలియ దంతట నిచ్చల నేను గ్రక్కునన్. 26
- ఉ. ఇంతకు సచ్చునో యతని కీపనికిన్ మనసొగ్గదో శచీ
కాంతుని యొద్దకీ యళుకుగాంచునొ చూతమటంచు వెంటగీ
కాంతయురాక యుండఁ దిరుగందిరుగం గనుఁగొంచు మద్దన
ప్రాంతముఁ జేరి యందొక లతాంత నికుంజముఁ జేరబోయినన్. 27
- క. మొలపంక పెద్దకత్తియు, చెలువగు చేలమ్ము ధట్టి చెరగులు బురుసా
తగుకు రుచూలువు మించఁగ, నలకూబరుఁ దద్ద్రహంబునం గనుఁగొంటిన్. 28
- గీ. అప్పుడేమందు నాదు సిగ్గమ్మలార, వెనుకడుగుగాఁగ దలవంచికొనఁగఁ జేసె
కాంచి నాడును నిలువునఁ గొగలింపఁ, బొంగిపైఁబడితిని బైడిబొమ్మవోలె. 29
- మ. అకృతానందనివాస దీనపచనం బప్రాప్తచేషావిధా
నకమజ్జాత నఖిక్షతాంకుర మసందప్తాధరోష్ఠంబపే
తకపోతారస మప్రయుక్తగురు బంధప్రాధియంబైన ద
ర్పక జన్మంబున గేస్తురాల నయితిం బ్రావీణ్యహైన్యంబునన్. 30

గీ. ఇపుడు సైతము దానిపై నీసులేదు, నమ్మికయెగాని యాతంవనాల తపసి
కడుపు సాకంగవలసి యీకరణి జీటి, నేనుగియంగ గల్పించె నేమొకాని. 46.

మ. అకటా కాదిది తారవ్రాలవును జుమ్మా కన్నె యావన్నెకా
నికిదానంపిన దేమొచీటి మఱివానిం జూడఁగాఁబోయి మా
సికులాగ్రేసరుఁ డేమరించి వడిదీనిం గైకొనం బోలుఁ గా
నుకగాఁ దెచ్చునె కానిచో నతఁడునన్నంజొకగాఁ జూచునే. 47

కా. డౌనే తార శబాసు మెచ్చనల్ల నాహానీగుణం బింకిటన్
వానిం జూచిన నీకు నిన్నుఁ గనుఁగొన్నకా వానికేకా శోకసం
ధానంబొందఁగఁ జేసినప్పుడుగదా, నా కూచి లేకున్నచో
నేనేరంభనె యచ్చరల్ వాగడఁగా, నీపేరునం బిల్వవే. 48

క. అని నిశ్చయించిరోషం, బినుమడిగాఁ జీటియిచ్చి యేమేమో మం
తనమాడి పొమ్ము పొమ్మని, తనభోటిం బనుపఁ ఘనపదస్సటగతియై. 49

చ. అది చనుదెంచి నందన వనావసఁ జప్పుడు కాకయుండఁ గెం
పొదవిన చూడ్కితోఁ బరిజనోత్కరముం జడ మల్లి చూచుచున్
గుడిగొని నూటి గాగఁ గనుఁగొంచు మెఱుంగుల నంట వింట బె
ట్టిదముగ గువ్వతండము పడిం బడ వేయు జయంతు చెంతకున్. 50

గీ. చేరి మారంభ పనిచె నీచీటిఁ జూచి, కొమ్ము నీవంటివానికిఁ గొదవగాద
యాట దానికి నింతమత్తా యిదేటి, మోహమయ్యయటంచునమ్మదితవలుక. 51

క. ఆచీటిఁ జూచి వేటుపు రాచూలి మెఱుంగు కలకరాఁ జేటి దెసన్
జూచి వినుమింతె విటులకు, మీచెలికిన్ జూడునేడుమెచ్చునుటింతున్. 52

గీ. అనిగిటుక్కునఁ దిరిగి యయ్యమరన్నాభ, పుత్రుఁడందటి నిండ్లకుఁ బోవబనిచి
సురగ చురచుర నాయుంటి కరుగుదెంచి, యేమిచెప్పదుఁబొదరింటికేగుదెంచె. 53

మ. అపుడే గ్రొవ్విరులంది యాయ ధనరాజాపత్య మచ్చంపు ని
క్కపుఁద్రేమన్ జడయల్ల నేమిడు పొసంగం బట్టి చేనొక్కి నే
రుపుతో నిచ్చినఁగాని యెల్లనని మార్కొమైన నేనంతఁ బ
ల్కుపరాకింద మటంచు మర్లయొసంగం గోపంబు దీపింపఁగన్. 54

క. ధైవన్నా నరకూబర కానీమన్నా యటంచు గ్రక్కునఁ దిరిగెన్
దానుంజనె నర్ధేంద్రజుఁ డేనుక భయమొదవనింటికేగినంతన్. 55

క. నూరెలను నిద్రజుఁడు కో, లారికమందిన నతండు లలితోల్లాసం

బారంగఁ గొడవడెనా యీతీయు మంచిదని ప్రియంబునఁ బలుకెన్.

సీ. ముడిపువ్వుటొత్తులు మాడువేళలఁ దెచ్చియిచ్చువారలయిష్టమెల్ల గలిగెఁ
జనువుతో దారికిట్టును మొనకట్టును దెలుపు వారల మనువులు ఫలించె
నింత మాత్రమునకు నీవేల నేబూనికొనియెదననివారి కోర్కులొడవె
కైపంట వింతగా గైసేయు నూడిగంబుల వారి యాప్తవిస్ఫురణమించె
ఔర దాతలరాయ బ్రహ్మయు ననెను, వారికెల్లను ధనములవ్వారియయ్యె
నొంటిపోట్లాట తత్తరంబునన మేని, వాంఛయంజక వర్తించు వారివలన. 56

సీ. బొక్కసంబుల బీగములు జచ్చి సొమ్మెల్ల వెట్టి యెత్తినరీతి వెచ్చబెట్టి
గలిచిన నొనెకా తలఁప వేటొకటైన దయ యుంచుడనుచుఁ బెద్దలకఁచెలిపి
వడిరోసమెత్తిపైఁ బడకెచ్చించి చెంగట నిల్పుడని నేన్డకాండ్రఁబలికి
చెల్లుగా మనుసురచ్చిన పదార్థములెల్ల నరత వ్యతిరంగ ననుభవించి
యోర్వఁదగు తమల్లాన యెవనికొక్క, యీచెలియటంచుమదిలోన హెచ్చరించె
పొగలపెట్టెలు నునుధట్టిపారల వరల, తెల్లవారక మునుబయల్ దేరుటయును. 57

వ. అష్టదశాశ్చర్య చర్యాధుర్యంబగు నక్కార్యంబు చారణ వినికిన్నరు లాలించి
విద్యాధనులు చెవినిడి కిన్నరులొకర్కించి వెరగుపడం దదాప్త పరంపరానువాక్యంబుల
నెక్కడెక్కడ యని తత్తరంబునఁ బరువెత్తువారును నేమేమి యని యడిగిన వి
స్తరింపక జయంతలల కూబరులట యనుచుం బరుచు వారును తారనిమిత్తంబుననెం
త పుట్టెంగంటిరే యెంత గయ్యాళి యనుచుం జనువారును నింద్రనందనునకు బందా
కోరైన యారాజుడన కుబేరకుమారునకు లోనైనయస్పదే వివాదంబుసిద్ధంబను
వారును వెలకొమ్మలమనంబులునన్తువచ్చునే యనుచు నరుగువారును నిట్టి యెడంబు
ట్టిన రోసంబులు వారింపనెవ్వరి తరంబనుచుఁ దమ యేలికలకు నెప్పుటి సమాచారం
బులప్పటికిఁ జీటులువ్రాయుచుఁ గ్రక్కునంజననలెఁ జమ్మి యనుచు వేగులవారి
నెచ్చరించుచుఁ బోవు నియోగలును ఘొల్లునఁ గేకలువైచి కేరుచుఁ జంగునఁ దా
టుచు నేడుగదా వేడుక చూడఁ గలిగెఁ గదా యనుచు గమకించు కోడెకాం
ద్రును గాయంబులు గట్టుటకు మంజుసంచులు బుజంబులవ్రేలాడ బొజ్జలడరంజ
నువేలుపు వెజ్జలును చేటికావిదిత తదీయవృత్తాంతంబు విని యమ్మక్క యీచక్క
నికొరలకెక్కడ నుండి వచ్చెనే యనుచు మేడలెక్కి కనుంగొను ననకోధగిరి ప
యోధరులును గన్నంగని యెంతసిగ్గరివి తలయెత్త వే నంగనాచియనుచు మూతు
లు పొడుచువారును నింకమీదమురిపెంబులు చెల్లునే యనుచుదలఁ బంకించు న

చ్చరమెఱుంగుబోడులును నైయమరావతీపురంబువారందఱును సందడింబడఁ బురం
దరుండు హెగ్గడికత్తియల వలనవిని డిగ్గున లేచి శచీమత్తకాశిని దుఃఖాయత్త
చిత్తంబుతో నచ్చటికి వత్తుననుచుదత్తరింప బొమముడితో నతిరూక్షంబగు వీ
క్షణంబున నిలువరించి నగరు వెలువడి తమకంబునఁబైటికిం జనుచెందెనంత నంత
యు విని యఖిలదిక్పాలకులును బ్రహ్మాదిదేవతలు నేతెంచిరట్టియెడ. 58

సీ. మనకేమి పని చూచికొని యుండ మీవేమి యనఁబోకుమి యనియనుసరించి
నీపున్నె మిచ్చట నీపగ్గ నెరయించి బోరు దీర్ఘకమఁచుఁ బొందుకఱచి
మనచేతఁ గాదు వీరిని శాంతుల నొనర్ప నూరకుండెదమంచు నొద్దనిలచి
నానోటి కడికి విఘ్నముఁ జేసినపుడె శపింతుఁ జుమ్మియని బెదరఁజేసి
వారి వైరంబుఁ బురికొల్పఁ జేరి నార, దుండువీణగవిశనను దొలఁగఁ జేసి
మెట్లుతడఁబడఁ దుడుకుగా మేళవించి, నిలువవారిద్దరును రణోన్నద్రులైన. 59

క. హరిహాయుఁడుఁ గుబేరుఁడు ని, ద్దరునొగి నన్నలువ యడగుఁ దమ్ములవ్రాలన్
గరుణించి సకలదేవో, త్కరములతో నతఁడు నిలచి తస్మస్యమునన్. 60

గీ. వలదనిన వారిలో దుస్సి వైచి నట్టి, కైదువులజూచి బలిక నే కన్తోరంగ
నొరుల వై తురెయంచు నొందొడ్డికొనుచు, నపు నెకద యంచునతఁడుండు నవసరమున

శా. అయ్యా కావరె యాడుదాన నబలన్ హయెవ్వరింగాననా
కుయ్యాలింపరె నన్ను నెత్తికొని దిక్కుల్ చూచుచుంబారెడిన్
దయ్యం బీతని నెవ్వరేని నిజఖడ్గ ప్రోద్యదుగ్రాగ్నికిం
ధాయ్యంజేయక యాడుదీవెనలఁ బొందం లేరనేమొక్కెదన్ 62

క. అని యెడు నాడుమొరల్విని, వనజఁ డిది తాళకేతు వర్తన మరయన్
ముఖదేవ గురుఁడుశపియిం, చినచందము నిట్టిదనుచుఁ జింతించునెడన్. 63

క. ధనరాజసుతీజయంతుం, గనుఁగొని యాచాయ వచ్చు క్రీవ్యాకుని వ్రే
లునఁ జూపి వీని నిద్దరు, దునుముఁడు పొండనినఁ జంపదోర్తండునులై. 64

క. డేగ వెరచూపు నిగుడెడు, వేగంబున నిగుడు దనుజ వీరుని బుజముల్
ప్రోగువడఁ బంచికొనుచువి, భాగించిరి తనువుతోడఁబాసిచనంగన్. 65

న. అంత.

సీ. నిగనిగనిగని పెన్నెరిగెంపు ముడివీడి తనదీర్ఘరీతి యందఱికిదెలుప
నడరుపోటునఁ జూచు చదురు చూపులవల్లఁ గలువ వసంతంబు గలయఁజల్ల
నుడుగక గుండెయుఁ దడఁదడమనుటఁ గెంపుల దండ జనుదోయి పుటములెత్త

- గడ గడ మను మేను గలిగెఁ దోడుగనంచు నసియాడు కౌను సంతసము జెంద
వీడుపయ్యెద పసివాళ్ళువాఁడుమోము, నడుగు దడఁబాటు నెమ్మేనబొడము చెమట
మెలయ రక్కసుచే వీడి మీననయన, యచ్చరలగుంపుఁ జేరంగ ననుసరించె. 67
- గీ. అంతదేనతలెల్ల జయంతధనద, పుత్రకులనొక్కటిగఁ జేసి పొంకపట్టచి
నెలవులకునేగఁ భాలు నానిందతప్పె, ననుచు నేదానిఁ దోడ్కొని యలుగుదెంచి.
క. నాయుంటనుసిచి మఱి య, తోయజఘుఖి తనకునాఁడుఁ దోడుగఁ జెలిమిం
జేయుచునుండఁగ నొకఁఁ, డాయమ ననుజూచి వికసితాననయగుచున్. 69
- నీ. విననమ్మ కుండల యనుదాన నలవిభావసుకుమారిక మదాలసయునేను
గ్రీడింపఁ బాతాళ కేతుండు గొనిపోయి, మంచరభూధరంబందు నిల్చి
నచటికిఁ గునలయాశ్వాధీశుఁ డేలెంచి దనుజేంగ్రు ఘోరయుద్ధమునఁ ద్రుంచి
మముఁ దోడికొనిపోన మఱివానియనుజుండు తాళకేతుఁడు మహాత్తాలలీల
మాయచే మమ్ముఁ దోకొనిపోయి మేరు, మందరములందునునుప నమ్మందగమన
గాన కొక నాఁటిరాత్రినక్కాంతఁదలఁచి, తలఁచిపొగులుచునున్న నద్దనుజుఁ డెఱిగి.
గీ. వెనుకనచ్చెన నీవేగు మనుచు దాని, మున్ను గానంపబోలు నీనన్నెలాఁడి
మోసపోయిన నిదియును మోగఁగిపోవు, ననుచునొక యాగ్రహముఁ జచ్చుకొనియతండు.
క. వేటొక తావున నుండి, గోరికిమై నన్ను నెత్తికొని చనుజేటన్
మీరల్ మాడఁగనైనది, మీరెఱుఁగుదు రింక నేల మీదటివార్తల్. 72
- క. నాకత యితైఱఁగయ్యెన్, ప్యాకులమున నింత కమ్మదాలస నెటకుం
దోకొనిపోయె నొ దను జా, నీకంబులచేత నెంత నెఱులార్చినోకో. 73
- చ. తనువులె రెండుగాని ననితా మఱి ప్రాణములొక్కటమ్మ మా
కని పలుకంగ సిగ్గుదళుకయ్యెడు నట్టిప్రియాళిఁ బాసి యీ
యనువునఁ బ్రాణముల్ నిలిపినట్టి కతంబున దానిఁజూడ కుం
డిన నిమిషంబు తాళఁగలనే! మఱియెచ్చటికేని నేగదన్. 74
- గీ. అనిన సూరార్చి యవ్వొక్క సరసినత్తు, నుండుమని దాని నాయుంట నునిచి యేను
బుడమిపై డిగ్గినచ్చునొ నడుమఁగంటి, నారదుని చేత నీదు చందంబులెల్ల. 75
- క. విని యిచ్చటి కిచ్చుదలచితి, మనముచ్చట లెల్లఁదీర మనకుండలనుం
గొనినచ్చెన నని తొం, నాజేక్షణ చనియె నిజనివాసంబునకున్. 76
- గీ. ఆసమయంబునందొక పయస్వి గల్గిపోయినట్టి
తొమ్మిదిమూడుమూల నరణకంబు జూపితి దాని మాకుఁగా

యాసముతో పశీకృతికినై రజమేత్తఁగఁ బూజవెంబడిం

జేసిన రీతి మించి యతిచిత్రజవంబున నచ్చిమచ్చికన్.

77

క. అక్కఱ్ఱ ఋతధ్వజఁ డఁట యతఁ, డిక్కడికేతెంచెనఁట ఫణీశ్వరుడతని

గక్కున నెచుకొనంజనె, ధక్కాపటుపటహతమ్మటధ్వనులాలయన్.

78

క. నగరికిఁ జని కంపులపని సొగసులుగల మేడయెక్కి చూతమె యసనన్

మగువసిగమిన్నయరిగెన్, మొగమలరం జేటికాసమూహము గొలువన్.

79

ఉ. అంత భుజగపుంగవుఁ డుదారతురంగశత్రాంగకోటితో

దంతిఘటాఘటాగ్రబహుభావిగళన్మదధార మార్గసీ

మాంతరమందు జల్లు కలయంపులకుం బుకరుక్తి నింప న

త్యంతమువంతరంగుల్ల నిజాత్మజాలం గనుఁగొంచు నచ్చినన్.

80

గీ. అచట మున్నె తరుచ్చాయ వాశ్రయించి

యున్న యానరలోకమాన్యుండు నప్పు

డెమరుగాఁ జని తోడ్కొని యేగి యచట

నుచితకృత్యంబు నడుప నయ్యరగ విభుఁడు.

81

గీ. లేచి నిలుచున్న మంత్రులఁజూచి రాజు, గారి గుణకథనంబు లవ్వారిగాఁగఁ

డెలుప విన్నందులకు మేము పిలువనంపి, నపుడె నచ్చినయందుల కనుగుణంబు.

82

క. అని సన్నుతించి విడిదికిఁ జనుఁదెంచని కుంభినీంద్రజంభారిం దో

డ్కొని చనియట నలుసా నిం, డినయొక గేహమున విడిది నియమించె వెనక్ .83

చ. అతనికి నమ్మదాలస యదారకథాభ్యుదయంబుఁ జెల్పి యో

క్షీతిభ్రంశంబు యిచ్చటనె చేయుతలంపున నిన్నుఁబిల్వలుం

చితినని సంబీరం బొదవఁజేసి ఫణీంద్రఁడు పట్టనం బలం

కృతముగఁ జేయఁబంచె బహువీతి ముహూర్తము నిశ్చయించుచున్.

84

క. అంతఁ గుండలం దోడ్కొని యరుగుడెంచి, తార యంతయు వినిమోదవారింశి

మగ్నమై తద్వీవాహసంధ్రహముఁ జూచు, తలఁపు బొడమిన నచ్చొటనిలిచెనంత.

క. ఎలమి నల చిలువరాజే, చెలిచెల్వఁడు పెండ్లికొడుకు సింగారింపన్

జేలులను బనిచిన ననిచిన, తలఁపుల వారరిగి వస్తుతతు లింపొసఁగెన్.

85

పునఃపనిహరువుం బెనంగొనిన బంగరునిద్రఁపుఁ బెండ్లిపీటపై

జనవతి నుంచి యొక్క యెలబవ్విని మేల్ బురుసా రుమాలు గుం

డనపు మెఱుగుపైఁ గవఁగఁ దారెఱుతుచేరుల నిండఁ దాపి ఖ

పంచమాశ్వాసము.

87

మ్మను విరిపువ్వుటెతుల నోయాకముగా సవలించునంతటన్,
మ. తగుకుం బాపటబొట్టు చందమున నృత్యంబాడు నాసామణిం
బలె నర్తించు సరంబురీతి నటనప్రావీణ్యముం జూపు గు
బ్బిల హాస క్షయ కంకణధ్వనుల సేవాసంచు మెచ్చించమిం
దలయంటెం దరశాక్షి యొక్కతె ధరానాథాస్వయస్వామికిన్.

88

క. మూడుగ నిగ్గులనీలము, లొందింపక చిక్కువడక యుండన్మెలులన్
గందపుటటక లిడియెనొక, యందపునెఱవన్నెలాడి యన్నరపతికిన్.

89

మ. జలముల్ తెచ్చినపైడిబిందియల మెచ్చంబోని ఘర్మాంబుకం
దళపుం జన్నలమిన్నలీయ లతలానందమ్మునం దేనెసో
నలువంచన్ నలువొందు తుమ్మెరలనన్ రాజిల్లఁగాఁ బెన్నెలుల్
జలకం బార్చిరి కొందఱింగుముఖు లాసర్వంసహాసేతికున్.

90

చ. చలువలొసంగి వేడుక పొసంగ మెలుంగుపరంగిపీట న
న్నెలఁతలు రాచతేమగని నిల్పి కురుల్ తడియార్చి గోరులం
గలయఁగ రువ్వుచున్ హోయలుగా సిగవైచి మెల్లుంగుముత్యమున్
గులికెడు బాసికంబు చగఁగుట్టి రుమాలవు గట్టిరంతటన్.

91

గీ. కలికియొక్కతె పెద్ద చొకట్లు పెట్టె, ముదిత యొక్కతె నీలంపుమురువు నిలిపె
రమణి యొక్కతె పచ్చతురాయిమర్చె, గాంతయొక్కతె తెలిపతకంబులిడియె.

92

క. ఈరీతిఁ జెలులు నృపుసిం, గారించి యనంతభుజగకాంతుపనుపునఁ
దార మొదలైన వారొ, య్యారింగైసేయ నిర్భరానందమునన్.

93

చ. భుజ్జగ్గిపుంగవుండభంగురత్వరాయత్తచిత్తంబుతో బడిబడిబనుపఁ బుడిబుడిం
జనుదెంచి యమాత్యులు మహూతఁ భాసన్నం బయ్యెనించుఁ వీన్నవించినం బ్ర
సన్నవదనంబుతోఁ జిన్ని పిన్నెలతో సరిమన్నెఁకంబుప్పలించు కప్పరంబులతోడి
విడియంబు లొసఁగి గద్దియ డిగ్గి ముద్దియలొసంగుకైదండఁ గొని విడిదిజెలువడి
యుద్దండగండమదధారావిభ్రమద్రభమరీ మండలంబగు వేదండంబునెక్కి వామ
హస్తంబునం బ్రశస్తమణిగణోత్కిర్ణంబగు నంకుశంబునం గుంభంబులాడి వెనుకం
దగునూడిగంపుఁ జేడియ లందియిచ్చు పానడకుం దెలనాకుమడుపులకుంజాచు ద
క్షిణకరంబునం బొసంగు నుంగరంబులం జెలంగు మగతొల డాలు పరిచారకులపై
వెలిపావడలతో వీడుజోడాడ నిజప్రకల్పితతరంగతురంగమోన్నిగ్రుండగుటకు
మెచ్చి తరణియనిపినకిరణగహ్వరంబులనం బెంపుఁగను కరదీపనికాయంబులు శ్రీ

లతలనం బ్రతిఫలించి గజాంబుధిరాజపుత్రకారాత్రికంబు సవరింపంబడింపరలై బా
 దు దీరు ప్రతాపాంకురంబులనం బరగు బురుసలతోఁ గురుంజులపైఁదిగుగు నురగ
 కరిగమనల వలయాకారపరిభ్రమచ్చిరోమణీనికాయంబులకు సంగడ్డినైతురంగ
 లింప రంగదుత్తుంగభర్త్యహార్యంగనావికీష్ణజాసమాజంబులు భానుకల్పితం
 బులగు ముతైంపుఁ దలఁబ్రాలునకు స్మారకంబులై రకంబుఁజూప వింతకోపుల
 నాఁడు వేలవేడియల మైసిరియెడం దళుకుతకుసుమనం బిక్కటిల్లిన వేన్నెలల
 క్షీణమణిగపాక్షంబుల వలనంజూఁచు నవరోధగిరి పయోధరల మొగంబుల ముద్దు
 బట్టబయలు చేయ సర్వసన్నాహంబుమెఱసి యగుగుదెంచిన కువలయాశ్వనశ్వత
 రోరగేశ్వరుం డెదుర్కొని నీరాజనాద్యుపచారంబులు నడిపింపి తోడ్కొని చని
 వివాహ వేదికాంతరంబున సుఖసమాసీనుండేసిన యనంతరమునః 94

చ. వరుస మెటుంగు బాసికపు వజ్రపుఁగుచ్చుల గచ్చుపైఁ బరా
 బరి యొనరించు ముత్తియపు బావిలినిగ్గు పరాకుఁ డెప్పు
 బ్బరమగుఁ గొంతుఁజూపు దొరపాదనఖద్యుతి మీఁది నేరమే
 యరయ వివాహ వేదికన్ కల్లమదాలస వచ్చినిల్చినన్. 95

నీ. తరుణులు వెలిపట్టు తెరవట్టఁగా నశ్వతరుఁడు దేవిపసిండి తళుకుగిండిఁ
 బన్నీరువంప భూపాలు పాదాబ్జముల్ కడిగి కన్నియమాట కరణిఁడనరు
 మొనగి కొంజిగి కట్టు ప్రాలపుట్టికలపైఁ బలియుసలియు
 నిలిచిన ముద్దుగుమ్మలసోబనపుఁ బాట నిజపురోహిత వేదనిసదమఖిల
 వాద్యఘోషంబు ఘనవైభవంబు మెఱయ, దాగవోసెను పదపడివారుకొంకు
 సిగ్గు తమకంబుఁ జిటునవ్వఁదొంగలింప, మెండొరులమాట వీక్షింప నుచితరీతి. 96

మ. కులుకున్ సందిటఁ జెందు మైలతిక కొంగుల్ గంగులీనంగఁ గ
 మ్మల డాల్ చెక్కిటఁ బల్లకీలుగొనఁ గొమ్మల్ చేరిపోయించఁగా
 బలు తీవుల్ పచరించు చూపుజిగితో వాదించు ముతైంబులం
 దలఁబ్రాల్వోసె పథూటి భూధవసుధాధామోత్తమాంగంబునన్. 97

క. అంగాంగసంగతిని దన, ముంగైచెమరింపఁ గంతమున సతికిన్ రా
 జాంగజుఁడు కట్టె మణిమయ, మంగళసూత్రంబు జాయమామోత్సుకుండై. 98

క. తాలిమిఁ బురోహితుఁడు మం, త్రాళుల్ చదువంగ నిర్భరానందమునం
 గీలిఁడగ దంపతుల్ మఱి, వేలిమిగావించి రుచితవిధమున నంతన్. 99

గీ. మంత్రము లెసంగ సన్నికల్ మట్టఁ జేసి, రప్పుడు పురోహితచయంబులంతనుగ

పందమాశ్వాసము.

- కా. ఈ లాదలు గట్టువర్గములగములు, వరుసజదివించి రవ్వభూవరులకెలమి. 100
- ప. ఇష్టధంబున వివాహమహోత్సవంబు ప్రవర్తిల్లినం దినచతుష్టయానంతరంబునం బ్ర
తిప్రయాణోన్ముఖుండైన కువలయాశ్వనకు నశ్వతరుం డనేకపస్తువులరణించొసంగి
నుదాలసావొసవలేకిఁ బుద్ధులు గఱపి కుమారద్వయంబును దారాకుంజలాదివేదం
డగమనలను వెంటం గూర్చి యనిపిన రథారూఢులై వారు గోమతీనదీముఖంబునఁ
బాతాళలోకంబు నిర్గమించి శోభనాలంకారాకారంబగు నయోధ్యాపురంబుం బ్ర
వేశించి గృహప్రవేశంబు గావించి యున్నమఱునాఁడు దినాంతసమయంబున. 101
- ఉ. మంగల నుబ్బచప్పరము ముత్తైపు మ్రుగ్గులుఁ బూలమేలుక
ట్టుంగొడలేని చిత్తరువులున్ బురుసాపనితోడిమంచముం
డెంగట బీడువాగముల చెల్వము గల్గిన కేళిగేహనీ
మంగమనీయ వేషమున మానవనాయకుఁడుండు నయ్యెడన్. 102
- గీ. తార కుంజల మొప్పలైన తలిరుఁబోడు, లమ్మదాలసఁ జూచి రావమ్మ నీకు
వరశుభప్రాప్తిచేకూర వలయు ననుచు, ననుచు వేడుకఁ దమఱొన నవ్వుకొనుచు.
- చ. జలకముఁ దీర్చి పాపడ కశల్ హడిమార్కుడ్డివైచి బాలువా
వలిపిముఁ గట్టి గుమ్మల బాహులందులంగి తుం యిరీతిగా
నలయును గొప్పనలమొసే పోములంచి పిసారిక స్తుతం
గలకము ముట్టిగా నుడుట గట్టి గుములే గొని వారలత్తఱిన్. 103
- నీ. అన్నియుఁ దెలిసిన పన్నెఱాడికినీకు దెలిపెడిదేమమ్మ కలువకంటి
వివరమ్మయిగాని మనసు చూడఁగఁ గంచుబడను వంటిదిన్మిపద్మగంధి
యిన్నాళ్ళవలఁ గోడి యింతులతోడి యాటలుగావుగద యిదితలిరుఁబోడి
యిదిపీతి మనమెట్లు లెనయించెదోనేఁడు నీనేర్పుచూతము నీరజ్జాక్షి
యిక్కడనె యింతసిగ్గైన హృదయనాళి, నెట్లు గరఁగింప నేర్చెదే యిందువదన
భావమెఱిగినజాణవుగావెసమయ, మెఱిగితటితీపునేయుమీ యగురుబోణి. 104
- గీ. అనుచుదో తేఱ నవ్వుడవ్వనజవదన, సిగ్గు వెనుకకుఁ దిగువనెచ్చెలులఁజూటుకు
మాటముందటికిడ్వంగ మందగమన, మినుమడింపఁగఁ జనికేళిగృహముఁ భేర 105
- క. వనజాక్షులంద టొక్కొక్క, పనినెపమునుజరుగ సరసఁ బగడపుఁ గంబం
బును జాటుగాఁ గొనుచు ని, ల్చినతరుణింజూచివిభుఁడు చిలునవ్వెలయన్. 106
- గీ. లేచి నిలువున నే కొఁగిలిండుకొనుచు, విరులపొన్నుననుంచి పెన్నెలులుదుబ్బి
కప్పగపుఁదావి గుప్పు బొగాలొసంగి, పొదలి తమకంబు గట్టింపఁ బుట్టించి.
- నీ. అలయలొని నీ తుమ్మెదలొ నిక్కపున్రంగొ తరుణిమహామందిరం దొ గొని యువ్వి

కమ్మబంగారు నిగ్గొ కలిగినపలుదాలా చెలువచాతమటంచు జెక్కునొక్కొక్క
ముక్కొక్క, ముత్తియంపు మెలుంగొలేనవై ముదితచాతమటంచు మోవిపుడికి
కుంకుము జిగియొ నెక్కును గుంపుదండయో కొమ్మచాతమటంచు గుబ్బలంటి
తెలివియొమీరు నూగారు దీప్తియొక్కొ, మేలి మెలనూలి నీలమోమెలుగుబోడి.
చాతమని పోకముడివిప్పి సుదలిగరచి, యించువిలుకాని సామ్రాజ్యమేలివిభుడు.

క. అంతట వేగిన ధరణి, కాంతుండు సంద్యాదికములు గావింగి ప్రజన్
సంతసమునఁ బాలింపుచు, నింతింగనఁ గూడి సౌఖ్యమెనయుచు నుండెన్. 110

వ. మునీంద్రా! మార్తాండదత్తంబగు కువలయాశ్వంబు పలనం జయంబుచుటండేసి ఋ
తధ్వజుండు కువలయాశ్వంబునంబరఁగెననిన సంతోషధుర్యుండై జైమినిమూని యప్పి
హంగమములం బూజించి సుఖంబుండెనంత. 111

క. ఈకువలయాశ్వచరితము, గైకొనిచదివినను వినినఁ గారుణ్యసుధా
శ్రీకరుండు కృష్ణుడొసగున్, శ్రీకరముగఁ బుత్రపౌత్రచిరనిభవంబుల్. 112

శా. పూర్వగ్రస్త వినిర్మలత్వ బహిరుద్బద్ధాఠికీర్త్యంకురా
ఖర్వచ్చాయ కగస్థఖిగ్గ, సబలాకారేఖ మేఘోల్లస
త్సర్వాశౌఘతమిస్రఘస్మరమహాసాదామివీనూతికా
గుర్వర్థార్పణ హృప్తయాచకజనా కోదండలీలార్జునా. 113

క. ధాతీకరటి ఘటారథ, కోటిక్షిప్తారికుంభికుంభతటమణి
కోటివైవాహికము, క్షాతీకనవిజయమాశ్రితకరాంబురుహ. 114

మాలిని—పరిభృతభజతేజా భానుమద్భింబభానూ

దృవహరిదబలాంగ స్థాయిఘర్మదబింబా
భవదనభిముఖాసి భ్రామ్యుభ్రామహస్తా
ప్రవివృతబలతేజా ప్రాథకీర్తిప్రకాశా.

4082

115

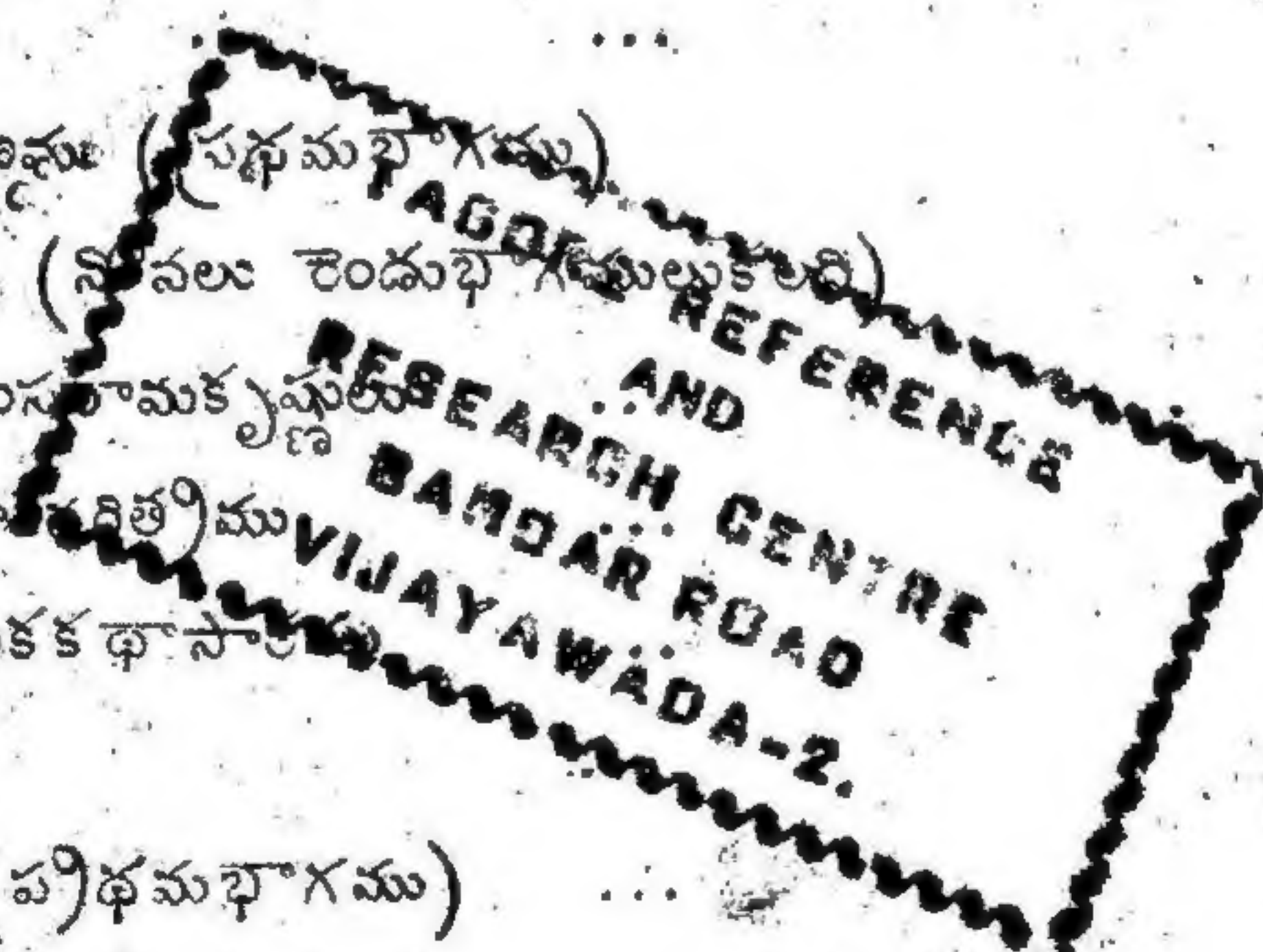
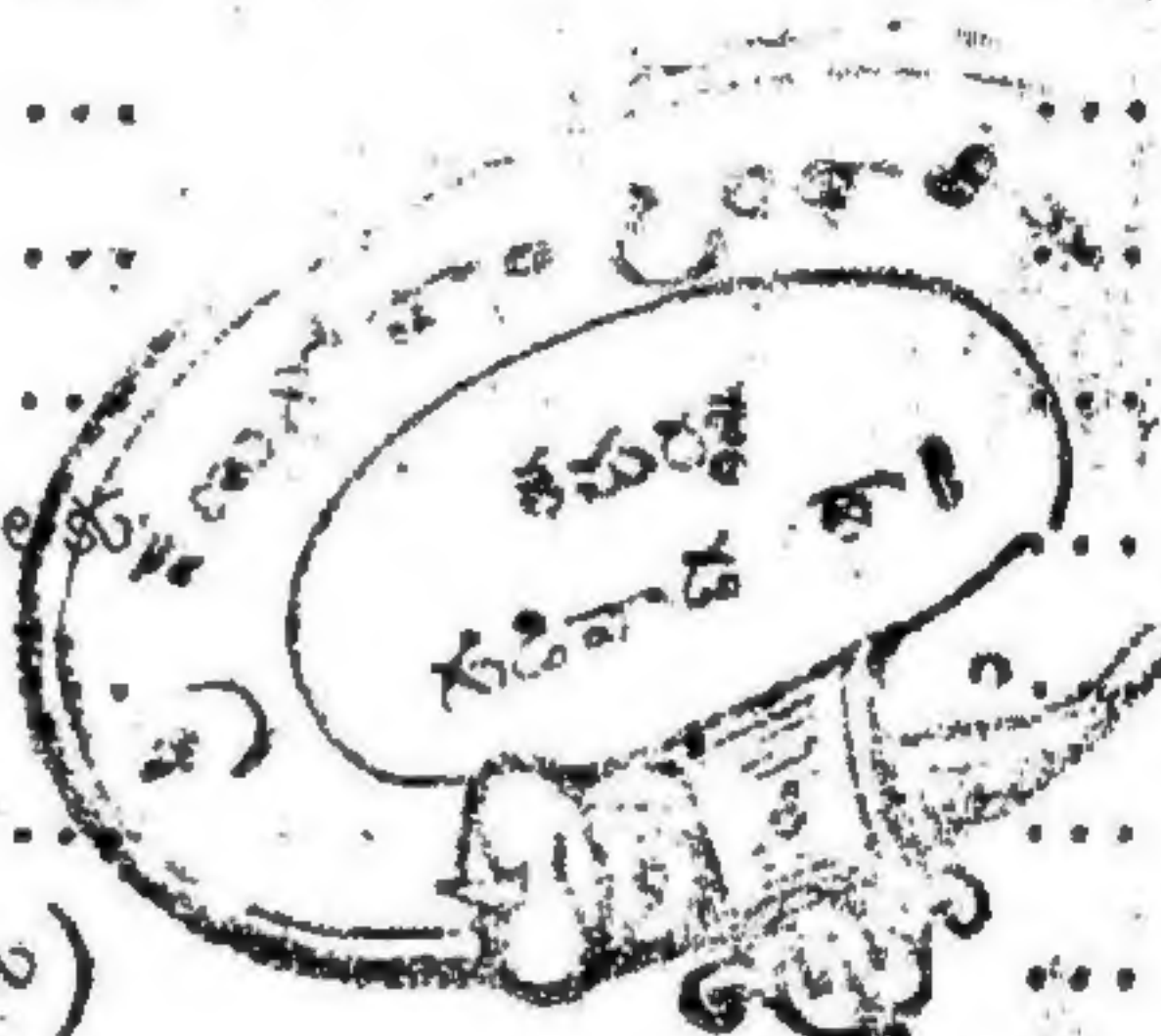

ఇది శ్రీమత్పదనగోపాలకటాక్షువీక్షణాసమాసాదిత సరసకవితావైధవ సవరమన్వయా
భరణ నారాయణభూపాలతేజాభవ శతగోపతాపసేంద్రచరణారవింద సంచలన్మా
నసమిళింద సంతతభారతభాగవతాదిశ్రవణానంద కామినీమనోహర రూపరేఖావిజౌ
తచైత్రకాశ్యపగోత్రపవిత్ర జాతినాతాకవిజనామోదసంధాయక చిననారాయణ
నాయకప్రణీతంబైన కువలయాశ్వచరిత్రంబు మహాప్రబుద్ధమునందు సర్వంబు
ను బంచమశ్వాసము.

శ్రీమహాప్రభుము.

సరస్వతీ కార్యసామగ్రి వేలకుదొరకు ప్రకటన

1. మూలతీమధవీయము	...	0	
2. రఘునాథాస్కరమంత్రచరిత్రము	...	0	
3. శ్రీరామేశ్వరయాత్రాచరిత్రము	...	0	3
4. మార్కండేయపురాణము ఎఫ్. ఏ టెక్స్ట్ 1903-04	...	1	4
5. శకుంతలాపరిణయము	...	0	8
6. హిందూగృహము	...	0	1
7. మనుష్యవాంఛానిష్ఠయోజనత్వము	...	0	1
8. నేత్రబాగు	...	0	1
9. భువనమోహిని	...	0	4
10. మిల్లరుదారవారిజీవితము	...	0	1
11. అపవాదతరంగిణి	...	0	6
డిటో సరస్వతీచందాదారులకు	...	0	4
12. విజయవిలాసము	...	0	6
13. కాటకదారగారిచరిత్రము	...	0	1
14. సాహసికకథార్ణవము (చిత్రమైకకథలు)	...	0	6
15. చన్నయభిరకచరిత్రము	...	0	0
16. నిరంకుశోపాఖ్యానము	...	0	6
17. హరవిలాసము	...	0	8
18. బాలరామాయణము (ప్రథమభాగము)	...	0	8
19. స్థావర్యతిలక, (నవలలు రెండుభాగాలు కలిపి)	...	0	14
20. శ్రీమత్పరమహంససామకృష్ణులు	...	0	5
21. కయూరబాహుశత్రుము	...	0	6
22. సంస్కృతనాటకకథాసారము	...	0	12
23. హాత్తింతాయి	...	0	10
24. రాజతరంగిణి (ప్రథమభాగము)	...	0	8
25. బుద్ధచరిత్రము	...	0	10
26. శిశివాజీచరిత్రము	...	0	10
27. కామారుతప్రకరణము	...	0	14

అంధములు గోరువారు సరస్వతీమేనేజరుగానికి క్లాకినాడ వ్రాసి
నానైనను సొమ్ముపంపియైనను దెప్పించుకొనవచ్చును.

